دەنگی تەقە
لەملەی چیادا

موختار عەرزۆف

وەرگێڕانی: گوشاد حەمە سەعید ئەحمەد

رۆمان

دەنگی تەقە
لە ملەی چیادا

دەنگی تەقە
لە ملەی چیادا

موختار عەوزۆڤ

و:لە فارسییەوە

گوشاد حەمە سەعید ئەحمەد

وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان بەڕێوەبەرایەتی
گشتی رۆژنامەنووسی و چاپ و بڵاوکردنەوە
بەڕێوەبەرایەتی بڵاوکردنەوەی هەولێر

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

- **دەنگی تەقە لە ملەی چیادا (رۆمان)**
- **نووسینی:** موختار عەوزۆف
- **وەرگێڕانی لە فارسیەوە:** گوشاد حەمەسەعید ئەحمەد
- **نەخشەسازی ناوەوە:** گۆران جەمال ڕواندزی
- **بەرگ:** جێگر عەبدولجەبار
- **نرخ:** ٣٠٠٠ دینار
- **چاپی یەکەم ٢٠١٢**
- **تیراژ:** ١٠٠٠ دانە
- **چاپخانە:** چاپخانەی وەزارەتی رۆشنبیری لاوان (هەولێر)
- **لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی سپاردنی(٦٦٣)ی ساڵی (٢٠١١) پێدراوە.**

زنجیرەی کتێب (٦٣١)

ئەو کتێبە و کتێبەکانی وەزارەتی
رۆشنبیری لەسەر ئەو ماڵپەڕە بخوێنەوە
ماڵپەڕ: www.mukiryani.com
www .Kurdchap.com
ئیمەیل: info@mukiryani.com

لەبارەی موختار عەوەزۆفەوە:

دوای راپەرین لەساڵی ١٩٩١ دا رۆمانێکم وەرگێڕایە سەر زمانی کوردی کە ناوی (دەنگی تەقە لە ملەی چیادا)بوو، لە راستیدا هیچ زانیاریەکم لەسەر نووسەرەکەی ئەم رۆمانە نەبوو کە ئەویش (موختار عەوەزۆف)ە، بەڵام لەم دوا دواییە کتێبێکی نووسەری گەورە (جەنگیز ئیتماتۆف)م چنگ کەوت کە پێکهاتبوو لە کۆمەلێك وتاری جوان جوان و چاوپێکەوتنی ئەدەبی و رۆشنبیری و هتد... کە لەراستیدا چەپکێك گوڵی گوڵی رازاوەو رەنگاو رەنگ بوو.

لە یەکێك لەم وتارانەدا باسی موختار عەوەزۆف دەکا دەڵێ: دەمەوێ موختار عەوەزۆف بێنمەوە یاد چونکە رۆلێکی مەزنی لە پەرەپێدانی پەخشانی ئەو گەلانەدا بینی کە بە زمانەکانی تورکمانی دەئاخافتن. موختار نووسەرێکی بەهرەمەندو رۆشنبیرێکی گەورە بوو بایەخێکی گەورەی نەك هەر بە وەچەی نوێی نووسەرە کازاخیەکان دا بەڵکو بایەخی بە نوێنەری ئەدەبەکانی دیکەشدا. عەوەزۆف ئەسەرێکی گەورەی لەسەر ئەدەبەکانی کازاخستان و ئاسیای ناوەڕاست بەجێهێشت سەرەڕای بەرهەمەکانی کەسایەتی خۆیشی کارێکی گەورەی هەبوو.

هەروەها بایەخێکی زۆری بە شتە نوێیەکانی ناو هونەری گەلان دەدا. خۆشەویستی و رێزێکی زۆری بۆ نەریتە هونەرییە نیشتیمانییەکان پیشان دەدا و شارەزاییەکی باشیشی لێیان هەبوو لە نووسینە بە پێزەکانیشیدا بەشێوەیەکی قوڵتر بەکاری دەهێنانەوە، ئەمەش بە بڕوای من... بناغەی نوێکردنەوەی بەراستییە... پێکەوە چەسپاندنی ئەو سامانەی کە گەل کۆی کردۆتەوە لەگەڵ شارەزایی و دەستکەوت و شارەزاییە هونەریە سۆڤیەتی و جیهانیەکانە)).

بەبێ ترس ئەڵێم:

قسە شتێکەو کردەوە شتێکی دی، کە نووسینێك دەخوێنمەوە گیروگرفتی زۆر کەمترە لەوەی بمەوێ شتێکی لەسەر بنووسم یان تەرجومەی بکەم، بەتایبەتی ڕۆمنێکی کەم ئەزموون کە هێندە نییە باڵەفرەو پەرەواز دەکەم، ئەویش بەناو ئاسمانی دنیایەکی زۆر پان و بەریندا، هەر بۆیە کەدەستم بۆ وەرگێڕانی ئەم رۆمانە برد ئینجا زانیم گیروگرفت لە کوێیە چونکە وا دەزانم جیاوازی هەیە لە نێوان ئەمەی بۆ خۆت شتێك بخوێنییەوە، تا ئەوەی بنەوێ خەڵکیش لەو شتە بگەیەنی زۆر جار بە تەواوی لە رستەیەك یان چەند دێرێك دەگەم بەلاّم زمانم ناپڕژێ شیلەی بگرم و بە کوردی دایڕێژمەوە. لەبەرئەوەی ناچار دەبوون پەنا بۆ هەڵگێڕانەوەی ببەم بۆ ئەوەی بتوانم کاکڵی ماناکە لە دەست نەدەم.

مێشکم، گیانم، قەڵەمم، زێڕەی دەکرد وەرە بەم نیوەشەوە لە دەرگای فەرهەنگان بدەم بۆ دۆزینەوەی مانای وشەیەك، هەرچەندە لەگەڵ کاك (محەممەد عەبدوڵلاّ)ی برادەرم دووبارە چاومان بە ڕۆمان و کوردیەکەیشیدا خشاندەوە، ئەویش درێغی نەکرد،ماڵی بەخانەی خوا بێ وەختێکی باشی بۆ تەرخانکردم، ئێستاش ترسم هەر لە دڵدایە، چونکە وا دەزانم کتێبەکەم بە تاجیکیەو وشەو تەعبیری زۆر سرکی تێدابوو قولابیشم بۆ هەڵدابا بریندای دەکرد.

وەلحاسل سەرێکم هێناو نەمگەڕاندەوە، متمانەشم بەوە بوو کە ژێر ناکەوم، کارەکەشم ئەنجامدا. ئیتر بەهیوای سەرنج و تێبینی برادەرو خێرخوایان ئەوان خستمانە بەردەستتان.

وەرگێر

(١)

برایــە بچــووکەکەی هــەروەکو منــداڵێکی ســاوا بــە هــەردوو دەســتی بــەرزکردەوە، لــەم کاتەشدا ژنەکەی بەپەلە خەریکی نوێن داخستن بوو رووی تێکردو پێی وت:

- لــەڕو لاوازە گۆشــت و ئێســقانی بەلەشــەوە نییــە، وەك بــای بیابــان وشــك و ســووکە... چ لاوێکــی بــەهێزو گوڕبــوو هێنایانــە ســەر ڕۆخــی قــەبر نوێنەکــە بریتــی بــوو لــە شــڕە لێفەیــەکی لۆکــەی دڕاو لــە ســێ چــوار لاوە هــەڵزڕابوو لــە رۆخ دیوارەکــەوە لەســەر زەوی نــاو ژوورەکــە ڕایــان خستبوو. لەسەرەخۆ نەخۆشەکەیان لەسەر تەنیشتی ڕاستدا درێژکرد.

تــا ئــەم ســەین و بەینــەیان بــە نەخۆشــەکە کــرد بەتــەواوی گیــانی لەباریەکــدا هاتــەدەرو بووڕایــەوە. بەزەحمــەت هەناســەی دەکێشــاو لێــوە ســپی هەڵگــەڕاوەکانی بــە ئاســتەم دەجووڵانــدەوە. براوبراژنەکــەی هــەردووکیان بەســەر نەخۆشــەکە داهاتنــەوەو زۆر دڵنیانــەبوو بــوون لەوەی کە نەخۆشەکە چی وت بەڵکە هەر وای بۆچوون کە ئەو بڵێ:

- ئەســپی لاواز لەبەرانبــەر بــادا لــە پووشــکەیەك دەچــێ، ژنــە ئــاخێکی تــاڵی هەڵکێشــا پەندێکی هێنایەوە و وتی:

- مێردی لاواز لە گیانێکی بێ تەن پتر نی یە.

براگەورەکە ناوی بەقتیقول، برا بچووکەکە تەکتیقول، ژنەکە ناوی قتشە بوو.

بــە قتیقــول سمێــل ڕەشــەیەکی چوارشــانەی دەفــەی ســنگ پــان بــوو. لــە ڕۆخ نەخۆشــەکە دانیشت و سەری داخســت. تــا پــایزی رابــردووش تــەکتیقول بەقــەدو بــاڵاو شــۆخی خــۆی خــەڵکی حەیران و سەرسام دەکرد. ئــەو لــە براگەورەکــەی تۆکمــەو بــەتاوو تــین تــر بــوو، ســەرو گــەردەنێکی بەهەیکەل تــری هــەبوو. بــەڵام دەردی بــێ دەرمــان گیــانی هێنــابووە ســەر کونــە لــوتی وەك چــۆن خوێن لە قەواڵەی برینی لەش بەربێ ئەوها تینی لە لەشدا نەمابوو.

جاران، پــێش ئــەوەی نــەخۆش کــەوێ، تاتــە بــەردە ڕەقــەکان بــۆی وەك نــوێنێکی نــەرم و نــۆڵ بــوو، بــەڵام ئێســتا نــوێنی نــەرمی لــەلا رەقــە.دەگرێ، هــەموو دەم دەیــەوێ جێگــای بگــۆڕن بڵندکردنیشــی لــەناو جێگــادا هــیچ زەحمــەتێکی تێدانییــە. بــەڵام جــاران کــەس نەیــدەتوانی لــە جێی خۆی بیجووڵێنێ.

بەقتیقول ئەو ساڵە ترسناکەی سەردەمی لاوی بەبیردەهاتەوە کە ناچار بوو وەك ئیمڕۆ براکەی لە کۆڵ بکا، ئەو کاتە بەقتیقول تەمەنی شانزدە ساڵ و تەکتیقول دەساڵاَن بوو، لەو سەردەمەدا پەتایەکی پیس، وەك ئاگر بەربێتە پاوان و پەریز بەهەموو دەشت و دەرو دێهاتێکدا بلاَوبوَوە سووتاندی دایك و باوکی لەیەك ڕۆژدا نەخۆش کەوتن پاش ڕۆژێك بۆ بەیانی دایکی و دوای نیوەڕۆش باوکی هەردووك مردن. ئەوانیش بەگوێرەی ئەو وەسیەتەی باوکی لەسەرەمەرگدا بۆی کردبوون، لە دێیەکەی خۆیان سەریان هەڵگرت و ڕێگایەکی بێ پایانیان گرتەبەر، کاتێ برا بچووکەکە زۆر زۆر شەکەت دەبوو پێیەکانی لە لاوازیان گیردەبوون، برا گەورەکە هەموو هێزو توانای خۆی دەخستە کارو ئەوی لە کۆڵ دەکرد، تا هەرچەندی پێیان بکرێ لە دێیەکەیان دوورتر بکەونەوە.

لەو کاتەدا بەقتیقول براکەی لە چنگی مەرگ، لەو پەتایەی کەسەری لەدوا نابوون، رزگارکرد. بەلاَم ئێستا واپێدەچێ نەتوانرێ رزگاربکرێ... غەم و پەژارەو نائومێدی بەسەر تەکتیقولدا باری بوو. بە دووچاوی بێ جووڵەو لێڵ و خەماوی ترسناکەوە جارێك تەماشای براو کەرەتێك سەیری براژنەکەی دەکردوو دووبارەی دەکردەوە:

- ئەو درەختەی لە کۆلك درابێ جارێکی گەلاَی سەوز ناداتەوە ئەمانە هەمووی سەر ئەنجامی دەردی هەژاری لەعنەتییە، ئەنجامی بێکەسیمانە. برام لێدان و کوتانی بێ بەزەیانەی دوژمنی دلڕەق منی لە پیاوەتی و توانا خست، چۆن دەتوانی بێ من بژی؟ لەتاو خۆی لێوە بێ ڕەنگەکانی لەسەریەك دادەناو دەتوت رازێك لە دلی پەنهانەو دەیەوێ بیدرکێنێ:

- ئاخ، ئەگەر دەکرا حسابم پاك کەمەوە... نەك لەبەرمەرگم بەلکە هەر بۆ دلدانەوەو ئۆخەی گیانم. ئەو ئەم قسانەی لەبەرخۆیەوە بەسەر زماندا دەهێناو بەبێ تاقەتی و تووڕەییەوە دەگریاو دەکروزایەوە رووی بۆلای دیوار وەردەگێڕاو بەتەواوی وەك پیرێکی بەساڵاَچوو دەستی بە کۆخە کۆخێکی درێژدەکرد. ئیمڕۆ قتش زۆری بۆهات و توانای نەماو بە فرمێسك رێژتنەوە قیژاندی:

- بێ شەرەفانە، خوایە دەست و پێیان ئیفلیج بێ. لێیاندا، ئەم کوڕەیان هێندە کوتا. تا وردیان کرد.... هەر هیچ نەبایە هەقی ئەو ماوەیەی خزمەتی کردن کاریلە مردوویەکیان نەدایە. بەقتیقول کەم دوو بوو.

بەزەردەخەنەیەکی تاڵ و خەماوییەوە وتی.

- سـەدە...قـە؟ سـەرە سمێڵـە ڕەش و پڕەکـانی شـۆڕبوونەوە قشـتە پـەی بەمەبەسـتی مێردەکـەی بـرد. دوژمنانیـان نەبـەزەیان لـە دڵدایـەو نـەجوامێریان هەیـە. نـەك هـەر دەسـتی بەخشـندەییان بـۆ درێژناکـەن. بـەڵکو هـەر بیریشـی لێناکەنـەوە. سـەبەبکارانی ئـەم ئـێش و ئازارەیان وا لێـك دەدایـەوە. ئەگـەر خـواردن بدەیتـە نـەخۆش و پەککەوتـە. مانـای بەرانبـەر ئـەو خۆت پێ لـە گونـاهی خـۆت دەنێیـی... بـەلاّم لەبەرئـەوەی تـەکتیقول نـەژیا؟ ئـەو کاتـە دەبوایـە بـە گـوێڕەی داب و نـەریتی کـۆنی بیابـان نشـینان بجووڵێنـەوەو لەبەرانبـەر کوشـتنی ئـەم بەستەزمانە خوێن بایی بدەن. ئەوان لە مەدا خەیاڵیان خاوبوو.

بـەقتیقول بەدرێـژایی ژیـانی دادو ئینسـافی لـە دەوڵەمەنـدان نـەدیتیوو. هەرچـەندە لـەو ڕۆژەوە کەلاشـەی دایـك و بـاوکی لەبەرچـاویدا سـاردبوونەوە ئـەو کـەوتبووە قۆنـاغی دووەمـی ژیانییـەوە، لـەو سـاڵە ترسـناکەدا پـەتا دەسـتی نەگەیشـتە ئـەوان. بـەلاّم تووشـی چارەنووسـێکی ڕەش تـری کـردن، پـاش سـەرگەردانی و مـاڵ وێرانییـەکی دوورودرێـژ لـە نزیـك خـزم و کەسـە دوورەکانیـان، لـە نزیـك خاڵوانیـان داڵدەیانـدا، بـەلاّم خۆشـبەخت نـەبوون، جوتـە بـرا لـە گونـدی خـاوەن موولـك و قـۆزیٚ بەقـەکان کـە لـە ناحیـەی (بـورگن)دا دانیشـن گیرسـانەوەو بوونـە خزمەتکار، پایزی ساڵی رابـردوو دەیکـردە بیسـت سـاڵ کـە جوتـە بـرا بەوپـەڕی خـۆش و سـەفاوە لە لای سەلمەن بای، کە گەنج تـرین قـۆزی بـەق و پیـاوێکی تـەبیات تونـدو رق بـوو، لـە خزمەتـدا بوون.

تەنیا شـتێکی کـە بـە قتیقـول لەبەرانبـەر خزمەتگوزاریـەکانی چـنگی کـەوتبوو، ئەمـە بـوو کـە ببـووە شـوان و ئەسـپەوانی ئاغاسـەلمەن ئاغـای لـە هـەموو ئاغاکـان دەوڵەمەنـدتر بـوو، دەسـتە لێهاتووەکـانی بـەقتیقول لـە دەشـت و دەر لـە هـەموو مەیتـەرەکان، ئەسـپەوانەکان، باشـتر ئەسـپەکانی بـەخێوەدەکرد، خزمـەتی دەکـردن چـاوەدێری دەکـردن، سـەدان سـەر ئەسـپی و ڕەسەنیان بەباشی پەروەردە کرد.

بـای تـەکتیقولی بـرا بچـووکی بـەڕۆژە ڕەش گەیانـدبوو، تـەنیا بـۆ دۆشـینی دانـابوو، سـاڵ دەهـات و ڕادەبـورد، ژیـانی جـوانی و گەنجایـەتی تـەکتیقول بـەبیٚ شـادی و کامـەرانی دەچووەسـەرو هـیچ گـۆڕانێکی تێدانـەبوو، ڕۆژان خـەریکی دۆشـینی ماینـەکان بـوو و شـەوان ئێشکی لەمەڕومالاّت دەگرت.

بـەقتیقول کەشـوانێکی بـیٚ مـاڵ و حـاڵ بـوو قتشـەی کچـە دراوسـێیەکەیانی هێنـا. پـارەو پـوولێکی لـە مـاوەی دە سـاڵی خزمەتکاریـدا گلـی دابـۆوە بەزەحمـەت بەشـی سـەین وبـەینی ژن

هێنانەکەی کرد بەڵام تەکتیقول تا تەمەنی سێ ساڵ هەر ڕەبەن بوو، ئەم دوو برا ڕەنجبەریان لەسەرانسەری وڵاتدا دەناسی، ئەوان بە هێزو تواناو دلاوەری بەناوبانگ بوون و ئاغا سوودی تریشی لێوەردەگرتن بۆ ئیشی دیکەش بەکاری دەهێنان خانەوادە قۆزی بەقەکان بنەماڵەی سەرو سامانداربوون، لەبەرئەمە خاوەن دەسەڵات بوون و بەئامانی خوا تێر نەدەبوون لە کۆنی کۆنەوە ئەم دەسەڵات و ناوبانگەیان لەبەرئەوەبوو سوودیان لە هەموو هەلێك بینیەوەو دەستیان بە تالاَن و بڕو دەکردو هێرشیان دەبردە سەر ئەوانەی کە گوێڕایەلیان نەدەکردن و مەڕو مالاَت و سەرو سامانیان تالاَن دەکردن. بەقتیقول و تەکتیقول لەم کارانە بێ وێنە بوون.

تۆبزی ڕەش و گەورەیان دەدادەست ئەم جوتە برایەو سواری ئەسپی چاك و ڕەسەنیان دەکردن و بۆ تالاَن و بڕۆ و شەودزیان دەناردن، جوتە برا لەبەرانبەر ئاغا سەری تەعزیمیان دادەنواند، بۆ هەر شوێنێکی ئاغا بیفەرمووبا، دەچوون، ست بای کە برا گەورەی سەلمان بای بوو، لەسەین و بەینی وەدەست هێنانی پلەو پایە و دەسەلاتی حکومەتیی ناوچەکەدابوو، هەموو دەم لە ناخۆشی نێوان هۆزەکانی ناوچەکە دەگلا، ست لەناوچەدا گێلیژەی دەنایەوەو دووبەرەکی دەخستە نێوانیانەوەو لەم ئاوە شێلوەدا ڕاوەماسی دەکرد.

ئێسکی سوارچاکان لە ژێر زەبری گورزدا دەشکاو، ست بای وەدەست هێنانی پایەی میریدا سەر پشك دەبوو، لە ژمارەی رەوە ئەسپ و مێگەلی سەلمان بای زیادی دەکرد، سوارچاکانی هەموو ئاغاو خانەوادانەکان لە بەقتیقول و تەکتیقول دەترسان و ئێرەییان بە توندو تۆلی و بە توانایی ئەوان دەبرد.

- ئەمانە مرۆڤ نین، تۆبزی ڕەش و گەورەن... کاتێکیش ئاغا پێشنیاری بکردبایە گاڵتەیان پێدەکردن و دەبوونە قەشمەرجاڕ:

- ئەمانە خزمەتکارنین، کۆیلەن... دوو براو دوو کۆیلەن.

ناوبانگی ئازاو دلێریان و دڵخۆشکەر نییە، ناوبانگێکی پیرۆز نییە، نەك هەر لایەدەو بەڵکە لە گوندەکەی خۆشیان باسیان دەکردن و تا ژن و منداڵیش لە پاشملە دەیان وت:

- دیسان وەك خۆیان بەتالاَن و بڕۆو شەڕو شۆڕەوە گرتووەو ڕۆیشتن... لە دزی شەو بە تالاَنەوە گەرانەوە...

بەلاّم گرنگ ئەمەیە، کە دڵی بای رازی بیّ، لە ژێر سایەی بایدا دەژین و هەموو شتێك بە ئارەزو وویستی ئەوەوە بەستراوە، قۆزی بەقەکان ساڵ لە دوای ساڵدا، ڕۆژ لە دوای ڕۆژدا قەڵەوترو بیّ شەرم تر دەبوون، بەقتیقول و تەکتیقول لە بەلاش خزمەتیان نەدەکردن. ئەم دوو برا شوانە تۆیزی قورس و کەمەندی درێژو گیانی خۆڕاگریان هەبوو، بیست ساڵ ڕابوورد، بەلاّم ئەوان هەروەك پێشوو ئەڵقەلە گویّ و گویّ ڕایەڵن..

لەگەڵ ئەوەشدا سەلمەن ساڵ لە دوای ساڵ دەوڵەمەندتر دەبوو، بە درێژایی ساڵانێکی زۆر دەستی نەبرد شتێك بداتە ئەم دوو برا چارەڕەشە یان هیچ خزمەتکارێکی دیکەی و ئەوانیش داوای هیچیان نەدەکرد، کە دەبوایە بەپیّ ی خووڕەوشتی ڕەوەندان ساڵانە لە کاتێکی دیاری کراودا، چەند سەرمەڕو بزنێك و جلو بەرگیان بدەنیّ.

بەهەرحاڵ، لەبەرئەمەی تەکتیقول لە تەمەنی سی ساڵیدا هێشتا هیچی نەبوو پێی بڵیّ ماڵی خۆمە، داهاتی بەقتیقول و قتشەش هەر بەناو لە داهاتی ئەو زیاتر بوو...

کۆنە ڕەشماڵێکی تەسك. پێنج شەش ڕەشەولاّغ، نزیکەی دە سەر مەڕ. ئاو بێنەو دەستان بشۆ... هەر هەموو ئەو ماڵ و سامانەکەی کە بە درێژایی ساڵانێکی زۆر ئەم سیّ کەسە لەبەرانبەری هەموو هەوڵ و کۆشش و کارەسەخت و جەربەزەییەکانیان کە ئەنجامیان دابوو، هەرئەوەندە بوو هیچی دی.

بەلاّم سەروەتمەندان ئەگەر دادو ئینسافیان هەبوایە و ئەگەر بەتەواوی دڵی یەکانە لە جێی دڵی بەنیادەم لە سنگی سەلمەندا لێی نەدەدا، هەر باشتر بوو.

پایزی ساڵی ڕابردوو، لە شەوێکی تۆف و باران و ئەنگوستە چاودا بەدبەختیەك روویدا، وەختیّ بەقتیقول رەوە ئەسپێکی لەئاقار بەرەو گوند هێناوە. دادو بێدادو گریان و ناڵەو جوێن و گەف و هەرەشە سەراپای گوندەکەی داگرتبوو. سەلمەن بای لەم سەری گوند بۆ ئەوسەری ڕایدەکرد و دەینەڕاند وەك وشترلیکی لە لالغاو دەهاتە خوارەوە.

هەرکەسێکی دەکەوتە بەردەستی بەبەر شەق و شولاقی دەدا. قتشە بەچاوی فرمێسکاویەوە لە رۆخ ئاگردانی خامۆشدا درێژببوو، هەر وەك ئەوەی تەکتیقول مردبیّ شیوەن و زاری لەسەردا دەکرد.

– تەکتیقول لە کویّ یە؟
– خوا دەزانیّ....
– ماوە یان مردووە؟

- خوا دەزانێ....

هەڵبەتە تەکتیقول لەو دەشت و دەرە بوو، وا ڕوویدا تۆف و باران مێگەلە مەڕێکی ڕاداو لە گوندی دوورخستنەوە. تەکتیقول بە سوراغیاندا نەچوو. کاتێ کە ئاغا بە خۆی و قامچیەوە بە دوایدا چوو، تەکتیقول خۆی پێنەگیرا و بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا ڕەپ و ڕاست لە ڕووی چاوە پیسن و جیقناویەکانی ڕاوەستاو پێ ی وت:

- سەیرکە چ شەوێکە... منیش ڕوت و پایەتیم. تەنیا پارچە پەستەکێکم لەبەرە ئەویش کون کونە و لەناو ئارەقەدا ڕزیوە.. هەر هیچ نەبی کۆنە بەرگێکم بدەنێ لەبەری بکەن سەلمەن لەم هەڵوێستە چاوەڕوان نەکراوە ڕاچەنی.

- مەڕو ماڵاتەکەم لەناو دەچێ... ئەو مێگەڵە گەورەو..... تۆش چەنە لێدەدەی؟

- من تکادەکەم... لوتف بفەرموون.

- کوڕی سەگ، بیر لە گیانی خۆت دەکەیتەوە.

تەکتیقول بە ئاوازێکی خەماوی و سوعبەتەوە وتی:

- من هەر ئەم گیانە شك دەبەم ئەوەش سەرەنجامیەتی..

- من سێ گیان لە لەشی تۆ دەکێشم...

پەتییەکی چاوی ئاغا پێنج کەس لە نۆکەرانی هەڵیان کوتایە سەر تەکتیقول وەك تەڕاح درێژیان کرد، ئاغا کەلە داخان هەردووچاوی وەك گۆمی خوێنی لێهاتبوو بە پێلاوە ناڵچەرێژەکانی بەشەق و پێلەقە کەوتە تێهەڵدانی تەکتیقول و ئینجا ڕەوانەی دەشت و دەری کردو تەکتیقول بەرەلا بوو... بەشەرمەزاری و بێ ئومێدییەکی لە ڕادەبەدەر ڕۆیشت و وتی:

- ئۆباڵ بە گەردەنی خۆتان دەبێ.

ئاغا بە جوێندان و هەڕەشەی توندو تیژەوە بەرێ دەکرد.

خەڵکی بەسەیرکردنی تەکتیقول بەزیان دەگرت. چەکمەناڵچەرێژەکانی ئاغا پەستەکی بەربەقتیقولیان هێندەی دیکە تی تی کردبوو و پارچەکانی وەك تیسکی وشتری گەر بەلەشدا شۆڕببوونەوە. هەموو بێدەنگ بوون. بەڵام بای دەیقیژاند تەکتیقولی دابووە بەرقامچی و بەرێی دەکرد. تەکتیقول دەیتوانی بە کۆڵە مستێك سەلمەن بکوژێ. بەڵام نەك هەروای نەکرد بەڵکە بە بیرشی دا نەهات. کەچی لە دوا دواییدا کە لە سەرە مەرگدا بوو لە نێو جێگادا کەوتبوو ئەمەی بەبیرداهات.

بـەقتیقول بـە قتشـەی وت ئاگـاداری رەوە ئەسـپەکە بـێ و خـۆی بـە دەشـت و دەردا کـرد، ئەسـپی لێ تـاوداو بـانگی براکـەی دەکـرد. دۆڵـەکانی دەوروبـەر گـەڕاو مـەڕو ماڵاتەکـەی کۆکردەوە. بەڵام تـا سـپێدەی بـەیانی نـەیتوانی تـەکتیقول بدۆزێتـەوە کـاتێ کـە دۆزییـەوە بڵنـدی کـرد، خـۆی بەسـەر دا هێنـا تـا لـەباو بـاران بیپـارێزێ، کـورە هـیچ نیشـانەیەکی ژیـانی تێدانەمابوو.قتشـــە دەرەقـــەتی رەوە ئەســـپەکە نـــەهات، بـــاوبۆران رەوە ئەســـپەی وەك مەڕوماڵاتەکـە بەدەشـت و دەردا بڵاوکـردەوە، هەرکـە جوتـە بـرا لـە گوندەکـە بەدیارکـەوتن، پاداشتی دڵڕەقی ئاغا یاخە گیریان بوو، برا بچووکەکە بێ هۆش بوو وڕێنەی دەکرد.

وەك لـە ئەسـپ دزیـن گیرابـن بەهەرچـی دەکەوتـە بەردەسـتیان بەوپـەڕی بێبـەزەیی و ناپیاوانە جوتـە برایـان دەکوتـا جوتـە بـرا ئـەوێ شـەوێ لـەکن سـەلمەن ئاغـا ڕۆیشـتن لـە گونـدی قوزی بەقـەکان هـەڵاتن، جـل و پەڵاسـە ناچـێزەکانی خۆیـان هـەڵگرت و بـەرەو ناوچـەیەکی نزیـك یەعنی بۆ (چلکار) ڕۆیشـتن و تـا ل کوڵێتـە زسـتانییەکەی باوکیـان، کـە بیسـت سـاڵ بـوو جێیـان هێشـتبوو، تـا ئێسـتا بەچـۆڵی مـابۆوە، جێگیربـوون. بـەڵام ئـاخ مـەرگی سـەرینی تـەکتیقول دا نیشتەوە، کوڕە نەخۆش کەوت و ئیدی ڕاست نەبۆوە.

کۆخـە کـۆخ و لرخـەلرخێکی سـیخەداری بەڵغـەماوی بەدرێـژایی زسـتان ئەشـکەنجەو ئـازاری دەدا. تـەکتیقول خـوێنێکی پـەیتی دەهێنایـەوەو هـەموو هێـزو توانـای خـۆی بەرەبـەرە دەردا دەرەوە.

پێش ئەمانـە هـەرگیز جـوێنی بـە چارەنووسـی نـەدەدا، بـەڵام ئێسـتا وەك تـوتکێکی کوتـەك خـواردوو، ددانـەکانی لێـك دەسـوی و نـوزە نـوزی بـوو، ئەمـەش لەبەرئەوەنـەبوو کـە لـە ژیانیـدا شـادی نـەدیتبوو، و نـەیتوانی ژن بهێنـی و ببێتـە خـاوەن مـاڵ و منـداڵ و لەبـەر ئـەوەش نـەبوو کـە نەیدەویسـت بمـرێ، بـەڵکو لەبـەر ئـەوەبوو کـە حیسـابی خـۆی لەگـەڵ سـەلمەن ئاغـا پـاك نەکردبۆوە، تـەکتیقول بـە منـداڵی دلۆڤـان و دڵپـاك و لـە خۆبووربـوو، بـەڵام ئێسـتا وەك شـەیتان هاتبێتە کەڵکەڵەیەوە وابوو.

بەقتیقول لـە ڕۆژانـی کوشـتارو قڕانـی زسـتانەی مـەڕو ماڵاتـدا، بـە قسـەی کـردو بـەدڵێکی کراوەو سکاڵایەکی شەرماوییەوە بـۆ کـن بـرای سـەلمەن چـوو، (سـت) یەکسـەر تێگەیشـت ئەگـەر دەم و دەسـت وەڵامێکـی وای نەداتـەوە کـە لـە مـەودوا بـەقتیقول نـەوێری باسـی بکاتـەوە، ئەگینا ئیشەکە دەگاتە خوێن ڕێژتن و بۆیە پێ ی وت:

- دەڵێـی برسـیەتی دەکێشـیٚ؟ چـاکە لـێم ناشـارێتەوە. بـەڵاٚم ئێـوە لـەلای سـەلمان برسـی نـەبوون، دەڵێـی خەریکـە دەمـریٚ؟ هەرباشـە درۆمـان لەگـەڵ ناکـەی. کـەی مـرۆڤ بەتێهەڵـدان دەمریٚ.بەڵاٚم ئەگـەر کەسـێك بکـوژریٚ دەلەعاسـت دەمـریٚ. بـەڵاٚم کـەس بەلێـدان نـامریٚ. تـۆش کەوتیە بەر ڕێژنـەی ڕقـی سـەلمەن، بـەڵاٚم نـەشمردی... دەڵێـی نەخۆشـە؟ ئەمـە قسـەیەکی ڕاسـتە بەڵاٚم دەزانی ئەمە چ نەخۆشیەکە؟ کـیٚ هەیـە دووچـاری نـەبیٚ؟ کـیٚ هەیـە لێـی نەترسـیٚ؟ دایکـم و سـەلمەن ژیـانێکی تێروتەسـەل و پۆشـتەو پـەرداخ دەژیـان وەك دەڵـێن لـەناو ڕۆنـدا مەلـەیان دەکـرد. بـەڵاٚم بەسـیل مـرد. چ دەڵێـی کـیٚ تاوانبـار بکـەین؟ سـەلمەن؟ یـان مـن؟ یـان دەبـیٚ قتشەی خێزانت تاوانبار بکـریٚ. ئـاخر ئـەو کارەکـەری دایکـی خوالێخۆشـبووم بـوو؟ خـوا شـایەدە واتلێکردم ئەوەی بەرژەوەنـد نییـە بەسـەر زمـانم دا بـیٚ، چـۆن وێـرات دەم لـەم مەسـەلەیە بـدەی، کیٚ فێری کردی داوای شتێك بکەی کـە هـەر خـوا خـۆی لـە مرۆڤـی دەسـتێنیٚ؟ سـت ڕێگـای بـە قتیقـول نەداوورتـەی نـاڕەزایی بـە زمانـدا بـیٚ و دەریکـرد، بـەقتیقول ڕۆیشـت و لـەدڵ خۆیـدا بـە قتشە پێدەکەنی.

لەسـەرەتای بـەهاردا تـەکتیقول گیـانی سـپارد. هێنـدە بـیٚ تاقـەت بـوو تـا گیـانی دەرچـوو. پرشـنگی چـاوە ڕەشـەکانی بەشـێوەیەکی هەسـت پێنـەکراو کوژایـەوە. بـەقتیقول ماوەیـەکی دوورودرێژ فەرامۆشی نەهاتـەوە بـەر و نـەیتوانی دڵـی خـۆی بداتـەوەو خـەمی برایەکـەی لـە دڵـدا دەرکـا، زۆریـش بـۆ مـەرگی براکـەی گریـا. چـل ڕۆژ پرسـەی دانـاو چـل ڕۆژ ئـەو کەمـە خـزم و کەسـە هـەژارەی لـە تایەفـەی سـاری هـەیبوو بـانگی کـردن و کـۆڕێکی چـلەی ماتـەمینی شایسـتەی بـۆ مردنـی تـەکتیقول سـازدا. لـەم کـۆڕەدا دەیـان وت، خـوالیٚ خۆشـبوو عـومری کورت بـوو، قسـەیان لـە بێچـارەیی و ڕەنـج و ئـازار و خـەمی ئـەودا دەکـرد، جگـە لـەوە دەیـان وت سارىەکان هەتیو بوو بوون بیٚ پیاو مانەوە.

بـەقتیقول سـەری لەبـەرخۆی نـاو بـەخۆی دەوت: (بـەڵاٚم ئـەوەی قـەوما لـە مـن قـەوماو بێکەس و بێدەر مامەوە..) دڵی وەك ڕەشماڵەکەی خاڵی و بێنەوا بوو.

(٢)

لــە پـایزی ئەوسـاڵدا بـەقتیقول دەسـتی بـۆ کـارێکی نهێنـی ترسـناك بـرد. شـەوێکی ئەنگوستەچاوو باراناوی هەڵبژاردو توێشەبەرەیەکی پڕ خۆراکی بەزینی ماینەوە کردو.

لەگــەڵ هــاوڕێ ی گیــانی بەگیانییەکــەی کــە برســیەتی بــوو، ڕێگــای چــیای گرتەبــەر. بەقتیقول دەڕۆیشت و بیری دەکردەوە.

(پــایزێکی وا خــۆش، لەمێــژبوو چــاوەڕوانی بــووم.... بــاران وەك کونــدەی ســەربەرەو ژێــر دەبــاری. بــاران پیــاو داڵــدەدەدا، بــاران شــون پێیــان دادەشــۆرن و دەیســڕنەوە... ئەگــەر تــالأنم هێنا، تا بەیانی لە سێ لوتکە چیای ئاوارەت دەکەم.

مەگەر من بێهودە دەگەڕێم و دەسوڕێم. بێسوود تاقیب دەکەم، بێهودە ئێشك دەکێشم؟

کێوەکان لــە ئاســمانی تاریکــدا پەیکــەری گــەورەو بەشــکۆیان هەیــە، بــەقتیقول بەزەحمــەت لــە تاریکاییــدا کــوێرە ڕێگاکــەی دەردەکــرد، بــەلاَم شــاخە پــڕ تاشــەبەردو نشــێوە بــەداروبار داپۆشــراوەکانی بــەجوانی دەدیــت شــوان وەك ســەگ چــاوی تیــژە بــەم ڕێگاوبــان و چــیاو بەندەنانــە شارەزایە بەسواری و پیادەیی زۆری کوتاونەتەوە حەز لەم شوێنانەش دەکا.

بــەرۆژ لــە دوورەوەوە چــیاکان بــەڕەشماڵی بــەردینی دێــو ئاســا دەچــن چــۆڵ و هــۆڵن مرۆڤــی ئاســایی دەســتی پێیــان ناگــا. شــەوان لــە نزیکــەوە ســیمایەکی دیکــە دەگرنــەخۆ، وەك دڕنــدە ترسناك دەبن.

بێشــەلانی چــڕو ســەرتێك ئەنگــژاوی دارکــاژ لــە نشــێوەکان بــە پێســتی دێــوێکی گــەورەو خــەواڵوو دەچــن کــە بــە ئــارامی هەناســە دەکێشــێ و دۆڵــەکان لــە نــووکی ســەری گوێچکەدەچــن وەك سەرە نێزە تیژ بــوون و تەلانــەکان بــە دەمێکــی کــراوە دەچــن. کەســەرماو بــۆن بۆگــەنی لێــوە هەڵدەستێ و بەردەکان هەروەك ددان سەریان لێوە دەرهێناوە.

بــەلاَم بــەقتیقول لێــرە هــیچ ترســێکی نییــە، بــەو کێوانــە ئاشــنایە، بــەهێمنی و ئارامییــەوە پێشــوازیان لێــدەکرد، بــۆلای خۆیــان بانگیــان دەکــرد، وەرە خێراکــە ئێمــە دەتشــارینەوە لــە ڕاستیدا کوێرە ڕێگا هی دڵنیایی نییە، بەتایبەتی لەشەوێکی پایزی و باراناویدا.

بــەقتیقول بــێ دوو دڵــی جڵــەوی ئەســپەکەی بــەرەلا کــرد. ئەسپەشــێی ئــەو بــەهێز بــوو، لــە ڕێگــاو بانــان قــاڵ ببــۆوە، خــوی بەهاتنــە خــوارەوە نشــێوەکان وریکــردن لــە تەلانانــەوە گرتبــوو، وەك بزنە کێوی گــورج و گــۆڵ و چــالاك بــوو، کــوێرە ڕێ لــە هەنــدێ جێگــادا وەك گــوریس باریــك دەبۆوەو دووسمی ولاَخ لــە تەنیشــت یەکــدا جێگایــان نــەدەبوو. بــەلاَم ئەســپە شــێ بەســانایی و بــێ ئــەوەی خــۆی بخاتــە تەلەزگــە هــەنگاوی دەنــاو لــە لای ڕاســتدا قەپرغــەی لەبــەردە زەق بووەکــان نــەدەداو بــەلای چــەپدا بەترســەوە تەماشــای هەڵدێرەکــەی نــەدەکرد، وا دەڕۆیشــت، دەتگــوت یــاریزانی ســیڕکە و لەســەر گوریســدا دەڕوا. ئەسپەشــێ کۆمــەکی دەکــا، بــۆنی کــردووەو هەســت

دەکا، کە سوارەکەی مەبەستی بەرەو کوێیە. ئەو وەختەی بەقتیقول لە خزینی ڕێگا دەترساو پێیەکانی لەکەلەکەی ئەسپەکە توونـد دەکـرد، ئەسپە خێراتر دەکەوتە جوولە و لەم سەرو بەندانەدا پێیەکانی دواوە بەشێوەیەکی ڕاست دەکەوتنە هەنگاونان بەمەش وزەو دڵنیایی زیاتری دەدایە بەر سوارەکەی.

بەقتیقول دەڕۆیشت و بیری دەکردەوە:

"بە دووری دەزانم، تۆش لەم هەوایە ڕازیبیت، کاتێ باران دەباری ئێمە هەمومان لەسەگی بەڕەلا و بێ ڕێوجێ دەچین،دەبینین کەمن یان تۆ کامەمان ئازاین و کامەمان ترسنۆکین... ئێوە پیاوی سەلمەن بن یان قۆزی بەقەکانی دیکە، جیاوازی نییە هەموو بەرەبابیی قۆزی بەقەکان قەرزاری منن"

شەوی دوورودرێژ کۆتایی هات، ڕۆژی کورت و بارانـاوی درێژتر دەهاتە بەرچاوان، لە سپێدەیەکدان کە بە سستی و لەسەرەخۆییەوە دەهات، تا تارمایی ئێوارە کە خێرا هات، بەقتیقول خۆی حەشارداو لە باوەشی جەنگەڵی دارکاژەکە نووست. ئەم جەنگەڵە تەڕو تێراوە، بە بۆن و بەرام ناوبانگی دەرکردبوو... لەناو بێشەڵانە تاریك و ترسناکەکە بۆن و بەرامەیەکی تاڵ و شیرین بەرزدەبۆوە، بەڵام بەسکی برسی خەو ناچێتە چاوانەوە بەقتیقول وەك گورگی برسی سکی تێك قۆپابووە خواردنەکەی ناو تویشەبەرەکەی خەریك بوو تەواو دەبوو. مەگەر ئەو جۆرە خواردنە، بۆ پیاو بەخۆراك دەژمێردرێ، شلەیەکەو بەس تەنیا بۆ گەرو تەڕکردنە نەك بۆ گەدە، هەرچەندی تینوەتی کەمتربێ، ژانی برسیەتی بەهێزترە..

بەقتیقول تا تاریکدا هات خۆی ڕاگرت. گومان و دوو دڵی لە نێواندا نەما تەنیا دەنگێکی دەبیست ئەویش دەنگی ڕاوێژکەیی نهێنی و دۆستی گیانی بە گیانی خۆی بوو. ئەو یەکەمجار نیازی وابوو تەنیا دەست بۆ ئەسپەکانی سەلمەن ببا، ئەگەر بۆیشی نەلوا بۆ ئەسپەکانی ست بچێ، بەڵام ئێستا برسیەتی سەرماو ڕێی دژوار ڕێگای هەڵبژاردن و دەستنیشانکردنی یەکێك لەمانەی نەدەدایە، لەبەرئەمە بڕیاری دا ئەسپی هەریەکێك لەم بەرە بابەی بۆ هەڵکەوێ لەیەکەم هەڵدا لەسەری بازنەداو بەتاڵانی ببا.

دەبێ ئێستا رەوە ئەسپەکان لەپاوان و لەوەڕگای ناو چیاکان بن، هێشتا زووە بۆ ئەوەی ڕوو لەناو پێدەشتەکان بکەن. لەوێ لە لەوەڕگای پان و بەرین و بێ سەرو بنەکان دەبێ ئیمشەو پێکدادانێك ڕوبدا... خوا دەزانی کێ کەمتەر خەمەو گوناه لەملی کێیە...

لەگـەڵ ئەوەشـدا بـەقتیقول لـەکانگای دڵـدا دوو دڵ بـوو. ئـەو بـیری دەکـردەوە لێگـەڕێ بـا سەلمەن پێش هەموویان قەردی خـۆی بداتـەوە بـەڵام حـەزی دەکـرد پـێش ئـەوەی نەخشـەکانی نـاو مێشکی جێبەجێ بکا قەناعەتی خۆی بێنێ.

ئەو بەڕازو نیازەوە دەیگوت:

- من لەماڵەوە تەنیا مشـتێك ئـاردە هـەرزنی ڕەشـم هەیـە... مسـتە هـەرزنێك بـۆ تێکـڕای خێزانەکەم... منداڵەکانم منیان بۆ ئێرە ناردووە ئەوان بێگوناهن.

لەدەمـەدەمی نیوەشـەوا ئەسـپە زۆر بـەگوڕ کەوتـە نـاو کـوێرە ڕێ و ڕێگـاش پـانترە بـۆوە، بـەخێرایی دەگاتـە کوێسـتان بـەقتیقول هەسـتی بـە ترپـەی دڵـی خـۆی دەکـرد. دەشـتێکی پـانی لەپێشدایە بۆیە زیـاتر هانـدرا، پشـتی تـەزیبوو مانـدوو کفـت و هیلاکـی ڕاسـت کـردەوە، بـەهێزو بڕشـتێکی تـازە، ئازایـەتی و چاونەترسـانێکی پێویسـت لـەناو ڕەگ و دەمارەکـانی ئـەو و ئەسپەکەی فڕکەیان کرد.

ئێستا ئەم سـوارە بەتـەیرێکی گـەورەو سـینە قـەڵغان دەچـوو، کـە بـە کـامی دڵ پـەڕو بـاڵی لێکـدەدا... ئـەم تـەیرە خـاوەن و جێنشـینی دێرینـی ئـەم شـوێنە ئـەم تروپکـە بـەرزو ئـەم چـیا سەرسپیانەکە سەریان لەکەشەلانی فەلەکەو بە بەفر داپۆشراون.

هـەر ئێسـتا لەشـەقەی بـاڵ دەداو بـۆ پەڕەگـەی ئاسمـان دەفـڕێ و لـە لووتکـەی دونـدەکان. دەربەنـدو دۆڵـە قوڵـەکانی (ئالاتـاو) دەنیشـێتەوە و بەچـاوە تیـژەکانی بـەدوای نێچـیری خۆیـدا دەگـەڕێ، سـێرە دەگـرێ و لـەپرتاو وەك تـیری لەکـەوان دەرچـوو بـەزیڕە زیـر خـۆی تێـدەکا بەچڕنۆکە تیژەکانی نێچیر دەگرێ و تێك و پێکی دەشکێنێ.

بـەقتیقول بـەبیری هاتـەوە، کـە لـە هـەڕەتی لاویـدا چـۆن و بـەچ هەسـتێکی عەییارانـەو سەرسـوڕهێنەرەوە بەپشـتگیری و دەسـت لـە پشـتدانی قـۆزی یەقـەکان بـۆ شـەو هەڵمـەت بـردن بەرێدەکەوت.

لـەو ڕۆژگـارەدا خـۆی بەباڵـدارێك دەهاتـە بەرچـاو، بـێ سـەرو پـێ دەفـڕی. بـێترس و بیرکردنـەوە بەهـەموو هێـزو توانـای ڕێگـای دەکوتـاوە، تـەکتیقولی بـرای لاوێـك بـوو ئاکـارو ڕەفتارو منداڵکارانەو هێزو توانای پاڵەوانانی هەبوو، لەو سەردەمەدا لەتەکیەوە دەبوو.

نا، ئـەوان ئەوەنـدە سـادە نـەبوون، بـەران نـەبوون شـەڕە قـۆچ بکـەن. دەیـانتوانی لـە دوژمـن بگەڕێن، لەکەمین دانیشـین چـەرخ بـدەن و هـەڵیان خەڵـەتێنن، وەك لەمـە چـیتر بەبەرچـاوان بـڕۆن و قورگیـان بگـرن، نەشـبینرێن، گـورج و گـۆڵ، زرنـگ و فێڵبـاز بـەهۆش و پێشـبین بـوون. هێـزو

توانـا بەتـەنیا چـنگ لـە دڵ گیرناکـا، بـەڵام کـاتێ کـە هـۆش بیرکردنـەوەی تیـژی لەگەڵدایـە، دڵخۆشـکەرە، لەسـەر ئەمانەشـەوە ئەگـەر شـەڕیان بەتووشـەوە هـات، ئەگـەر بـەخت یاریـان نـەبوو، سـەرکەوتنیان لـە چارەنەدەنووسـرا، لـە نیـوەی ڕێگـا بەدەسـتی بـەتاڵ نەدەگەڕانـەوە، بـەغیرەت و پیاوانـە، هەریـەك لەگـەڵ دووسـێ کەسـدا دەجـەنگان بـەڵام ئێسـتا مـاوەی بیرکردنەوە نییە.

بـەقتیقول وەك هـەموو شـوانێك بـەبۆن هەسـتی بـەبوونی ڕەوە ئەسـپێکی گـەورە کـرد کەلـەم دەوروبـەرە لەسـەر لـەوەڕی نـەرم و تـەڕ لەوبـەری بـەردە قیتـەکانی لوتکـە دەلـەوەڕان و بـەقتیقول لـەناو شـوڕە ئەسـپەکان لەوبـەری بـەردە قیتـەکانی لوتکـە دەلـەوەڕان و بـەقتیقول لـەناو شـوڕە شوڕی باران و گڤەگڤی بادا چرپەو دەنگی ئەوانی دەهاتە گوێ.

ئەگـەر پاسـەوانەکانی ڕەوەکـە شـارەزابن، لـە نزیکـی ڕەوەئەسـپەکە دەخولێنـەوە تـا باشـتر ئاگـاداری نزیـك بوونـەوەی بێگانـەبن و گوێیـان سـوك بـێ، خێراتـر دەسـتگیری بکـەن، لەشـەوی تاریکیشـدا پاسـەوانی وا بەزەحمـەت فریـو دەدرێ، بـەقتیقول ئەسـپەکەی لەسـەر گـەڵا وەریوەکـانی سـەرزەوی لێخـوڕی تـاوەکو تەقەتـەقی سمـی بەرزنەبێتـەوە لغـاوی ئەسـپەکەی تونـد ترکـرد نـەوەکو لـەو تەنیاییـە دووردرێـژەی کـە وەڕزی کردبـوو و وەختـی دیتنـی رەوەئەسـپەکە بحیلێنێ.

نـابێ خـۆی دواخـا، کـاری شـەوانە پیـاوی زرنـگ و بەچـەپارەی دەوێ، لغـاوی ئەسـپەکەی تونـدگرت و نەیدەهێشـت سـەری نـەوی بکـا، حەواسـی خۆیشـی کۆکردبـووەو لەهـەر چرکەیەکدا ئامـادەبوو بەرپەچـی هـەموو هەڵمـەتێکی ناگاهـان بداتـەوە، چـاوە بچـووکەکانی وەك چـاوی تەیروتوار خڕوگەش ببۆوەو دەتوت بەڕاستی لە تاریکیدا دەبینێ.

ڕەوە ئەسـپەکە لـە دامێنـی هـەورازی چـیمەنەکە بـەرەو لای بـەقتیقول سـەردەکەوت. تامـاوەی نێوانیـان هێنـدی هەڵـدانی پـەلارە بـەردێك لێـك نزیـك ببوونـەوە. بـەقتیقول لـەژێر بەردێك تەنیاو بێجووڵە خـۆی مـەلاس دا، ئەسـپەکان بـەکلك بـادان و پرمـەو پرمـەو بـە کۆمـەڵ دەلـەوەڕان حیلـەی سـەرکەش و لـەرەداری جوانـوە ئەسـپیان تاماوەیـەکی دووردرێـژ دەڕۆیشـت تاك و تـەرا حیلـەی ئەسـپە ڕەسـەن و سـەرکردەو بـەئاگاو عـەزمی جـەنگاوەری ڕەوەکـە دەبیسـترا بەقتیقول یەکێك لـەو ڕەوە ئەسـپانەی دیـاری کـرد کـەوەکو پەڵەیـەك ڕەنگـاوڕەنگ دەچـۆوە ترسـا دنیا ڕووناك داهاتوە؟ نەء چاو چاو نابینێ، ڕەوەکە زۆرە، بێ ئەژمار زۆرە.

بــەقتیقول کلاّوەکــەی لەســەری هێنایــە خــوارەوەو بــەقولابی زینــی ئەســپەکەیەوەی کــرد، سمێلە درێژەکــەی خــۆی بــە ددان گــرت و گــوێی شــل کــرد هــیچ زەلاّمێــك ســەرو ســۆراغی نییــە بــەلاّم چــونکە ئەســپەکان گربوونــەوەو دەلــەوەڕان وایــان لێکــرد پارێزبکــا ئــەم کــارە بەڕێککــەوت نییــە کەســێکی لێهــاتوو ئــەو ئەســپانەی کۆکردوتــەوەو لــە نزیکــەوە ئاگاداریانــە لــە تاریکــایی شەودا بەرەو سەر لەوەڕی تازەی دەبردن.

لــەپڕتاو جەڵەبــە ئەســپێك وەك رووبــارێکی بــاریکی گیــان لەبــەران لــەناو ڕەوە تێــك وررووژاوەکــە جیــابۆوەو بــەرەو ئــەو تاشــە بــەردەی کــە بــەقتیقول خــۆی لەپەنایــدا حەشــاردابوو هەڵکشان. ئــەو دەم و دەســت خــۆی بەســەر شــانی و ئەسپەشــی داهێنــاو ناچــاری کــرد لمــوزی بــۆ گیــاوگۆڵ درێــژبکا، رەوە ئەســپەکە پــەرت بــوو... دووبــارە یــەکیان گرتــەوە.. ئــەها، ئــەها، ئــەم ئەســپە دەســتەی خــۆی لــەڕەوە دابڕیــوە، کەواتــە ئەســپەوان لــەم نزیکانــە نییــە... بــەقتیقول یەکســەر بــە چــۆکەکانی لــە ئەســپەکەی ژەنــی و جڵــەوی بۆشــلکرد، ئەســپەش لەســەرەخۆ وەك ئەوەی خەریکی لەوەڕبێ، بەرەو ڕەوەکە چوو.

دەســتە ئەســپەکە دەم و دەســت گوێیــان قــولاغ کــردو بــەرو لایــەك لایانــدا، رێگایــان نــەدا ئەسپێکی تەنیاو غەریبــە نزیکیــان کەوێتــەوە. ئەســپێکی شــێی یــاڵ (درێــژ)و جــوان، کــە دەســتە ئەســپەکەی لەچــوار دەوردا بــوو، ســەری بڵنــدکردو حیلەیــەکی کــورت و لەســەرەخۆی بــۆکرد. دەتگوت دەیپرسی: تــۆ کێــی؟ هەڵبەتــە ئەســپە چــاوی بــە مــرۆڤ کــەوتبوو، گــوێی شــارەزا دەم و دەســت حیلــەی تــرس دەناســێ، لــەم حیلــە حیلــەدا هەڕەشــەو سەرکەشــی و شەڕوشــۆڕ هەســت پێــدەکرێ، نــەبادا پاســەوان خەبەردارکاتــەوە ئەســپە شــێ لــەو شــوێنە دەســتی کــەناری گــرت. بەقتیقول وای نیشاندا کە لەسەر زینەکە نووستووە ئەسپە سەری بۆ خوارەوە برد.

یەکــەمجار ئەســپەکانی نــاو دەســتە بچــووکەکە وەك جوانــوی یــەك ســاڵە و دوو ســاڵە دەهاتنــە بەرچاوان. شەوان تــا بــە تــەواوی نزیــك نەبێتــەوە نــازانی کــە ئــەوان تــاچ ڕادەیــەك پــەروەردەکراون ئەسپەشــێ بەرەبــەرە لــە ئەســپەکان نزیــك بــۆوەو بــەقتیقول هەناســەیەکی ڕەحــەتی هەڵکێشــاو بەتاسەوە پێڵووەکانی وێــك هێنــاوە، ئاهــا، ئەمەیــە دڵخــوازی خــۆی دۆزیــەوە، مــاینێکی گــەورە، باشــترین مــاینی دەســتەکەو ڕەنگــە چــاکترینی ڕەوەکــەش بــێ. بــەقتیقول کەمەنــدە لــە تیســك ڕیستراوەکەی لەزینەکە کردەوەو ئیدی دوو دڵی لە لانەما.

وەختــی ئەسپەشــێ زانــاو کارامانــە یەکســەر چــووە ناوەڕاســتی دەســتەکەوە لــە لاتەنیشــتەوە لــەو ماینــە جوانــە کــە دەڕۆیشــت نزیــك بــۆوە کەمەندەکــەی بــەڕێکی خســتە ملیــەوە، مــاین

سەرکەش بوو، بەدرێــژایی هــاوین جڵــەوی بەخۆیــەوە نــەدیتبوو، ماینــەی بەدفــەڕو ترســاو ڕاپــەڕی و بەغار غار لە دەســتە جیــابۆوەوە، بــەڵام ئەسپەشــێ بــۆ بەرپــەچ دانــەوەی ئــەم کــارە ئامــادەبوو، ئــەم کــارەش یەکــەمجاری نــەبوو، ئەسپەشــێ هەرچاوەڕێشــی نــەکرد بەتیــژی بــەدوای ماینەکــەدا تاوی سەندو نەیهێشت کەمەندەکە لە دەستی بەقتیقول بڕفێنێ.

ماینی خێراو بــەغار بــۆ ماوەیــەکی درێــژ بــێ پسـانەوە وا بــەتاو غــاری دەدا کەمەندەکــە لــەم غــارە غــارە وەك ژێــی تــار دەلەریــەوە، بــەقتیقول هێنــدە بــە نــەرمی و ســەرنجەوە پێشــی دەگــرت نەیدەهێشــت خــۆی بەلایەکدابــداو کەمەندەکــە ڕایکێشــی بــەقتیقول ئەسپەشــێ خــۆی لێنەدەخوڕی. ئەسپی شــوان خــۆی بــەو شــێوەیەی پێویســت بــوو دەڕۆیشــت و لەهــەر بزوتنەوەیــەك کۆمــەکی ســوارەکەی خــۆی دەکــرد. ماینــە لوشــکەی دەهاویشــت جوتــە بــازی دەکــرد لــەبای غارێ خــۆی هەڵــدەدا، بــەڵام بــەخێرایی مانــدوو بــوو چــەرخێکی داو بــەرەو دەســتەکەی گەڕایــەوە ئالێرە بەقتیقول هێزی بازوان و کەمەری خۆی بەماینەکە نیشاندا.

بــەقتیقول بــەجارێك خــۆی لەســەر پشــتی زینــدا خەوانــدو لەبەرتــەوژمی زۆرو پاڵەپەســتۆ هــاواری کــرد. گرێــی کەمەندەکــە هەناســەی ماینەکــەی ڕاگــرت و لەبڕشــت کــەوت. ئینجــا وەك بەرد وەستاو ســەری شــۆڕکردەوە. بــەقتیقول بــە پــارێزەوە کەمەندەکــەی کــۆکردەوە لەماینــە نزیــك دەبــۆوە، بــەبانك و خواهێشــتی ســالارو فەرماندەرانــەی تێکــەڵ بەدڵدانــەوەو نــەوازش ماینــەی هێــورکردەوەو ئینجــا لێــی نزیــك بــووەوە و بــە چووســتی جڵــەوی کــرد لەســەرخۆ قامچــەیەکی بەسەر کەفەڵی خووساووی ناو ئارەقەو باراناویدا خلیسکاندو ماینەکەی لەگەڵ خۆی ڕفاند.

ڕەوە ئەســپەکە پاڵیــان دایــەك و پێکداهاتنــەوە خۆیــان پێکــدادەداو بەمشەوەشــی تەماشــایان دەکــردو لــە بــەقتیقول دووردەکەوتنــەوە. نــەدەبوو ئــەم کــارە ســەرنج ڕانەکێشــێ. ئێســتا لەبەرانبــەری بــەقتیقول یــان ڕاســترە بلــێن لەســەر ســەری پەیکــەری دێــوێکی بــێ شــاخ کلــك بەدیارکەوت سواری ئەسپێکی بەرز بوو تۆبزێکی زۆر گەورەی بەدەستەوە بوو.

خەیاڵــە؟ نــا... وەك بــەردێك بێجووڵــەو لەســەر ڕێگــای وەســتاوە چــاوەڕوانە بیردەکاتــەوە ئایــا ئەم زەلامە خۆییە یان بێگانەیە بەڵام... مێشکی مێشکی مەڕە.

بــەقتیقول ئــاوزینێکێکی تونــدی لەئەســپە شــێ ژەنــدو بــۆ پێشــەوە تاویــدا لەنــدە هــۆر بــەبێ ئەوەی نوقڤــەی لێــوەبێ دەســتی درێــژکردو جڵــەوی ئەســپەکەی گــرت ســەرەنجام تێگەیشــت دەبــێ چــبکا. هەڵوێســتەکە خراپــە. بــەقتیقول بــەترس و لــەرزەوە هێنایــە بەرچــاوی خــۆی کــەوا بــەچ شــێوەیەك ئەڵقــەی کەمەندەکــە بــەدەوری ملیــدا تــەنگ دەبێتــەوە... بــەڵام لەنــدەهۆر ڕەفتــارێکی

سـەيری هـەبوو: وەك ئەمـەبوو کەئەسپەشـێ بـێ مـەیلی خـۆی بەنـەرمی و لەسـەرەخۆیی گرتبـوو. تـۆبزی گـەورەی خـۆی بڵنـد نـەکرد، هەناسـە بڕکـێ ببـوو دەتگـوت چـاوەڕێی شـتێکی دەکردو مات بوو.

بـەقتیقول یەکسـەر ئـەم زەلامـەی ناسـی و بەدەسـت خـۆی نـەبوو زەردەخەنەیـەکی گاڵتـە ئامێزی گـرت چـونکە ئـەو نـەك هـەر مـەڕ بـەڵکو کـاوڕێکی تـەواو بـوو. ئـەم لەنـدەهۆرە نـاوی قوقای بوو، پاڵەوانێکە تاوو گوڕی ئەسپ و دڵێکی لەرزۆکی وەك دڵی کەروێشکی هەیە.

مایـەی پێکـەنینی خـەڵکی ناوچـەکەیە، کـێ هەیـە گاڵتـەی پێنـەکردبێ و فریـووی نـەدابێ؟ بەقتیقول بەڕازو نیازێکی ترسناکەوە وتی:

- داوەڵ دەتپلیشـێمنەوە... قامچـیەکی بەسـەرە ماریلەکـەی قوقـای داکێشـاو کلاوەکـەی لەسەر سەری فڕاند.

لێـدانێکی: توونـد نـەبوو زیـاتر لەبەردڵتـەنگی خـۆی بـوو، بـەلاّم قوقـای کـە زیـاتر هەناسـە بڕکی ببـوو، وەك جواڵـێ لەسـەر زینـی ئەسـپەکە کـەوتو لـە پشـت کەفـەڵی ئەسـپەکەی ون ببـوو هەتا نەیوێرا هاوار بکاو بانگی برادەرەکانیشی بکا.

دەیزانی گاڵتـەی پێدەکـەن وەك هـەموو جارێـك بەبـەزم و گاڵتـە کۆتـایی بـە مەسـەلەکە دێ. وا باشـترە لـە تـاریکی شـەودا خـۆی ون بکـاو بێـدەنگی لێبکـاو زۆر لـە خـوا بپارێتـەوە ئـەم بەدفەڕە نەناسراوە زوتر چـەهرەی خـۆی ون بکـا. بـەقتیقول جڵـەوی بـەرەو دۆڵێکـی چـڕو پـڕی دار کـاژ کێشـاو تاویـدا.... لـەوێ بەدڵنیاییـەوە خـۆی دەشـارێتەوە و بـەڕۆژیش نـاتوانن شـون پێیـی بدۆزنەوە، بەلاّم قوقای ئەسپەوانی (ئیلچی) سەلمەنە، هی سەلمەن خۆیەتی.

کەواتـە بـەقتیقول یەکسـەرو یەکڕاسـت تیرێکـی لـە دڵـە تەماحکارەکـەی ئـەم بـەرازە داوە. دوو رۆژ بەبێ سوود خۆی خستۆتە عەزابی گومان و دوو دڵیەوە.

ئەسـپە شـێ وەك بـا بـە خێرایـی دەڕۆیشـت دەوری ڕەوە ئەسـپەکەی دەدا، ماینەکـە گوێڕایەڵـەوە بەکـەیف لـە رۆخ ئـەودا. شـان بـە شـانی دەڕۆیشـت. دەمـی سـاردی دۆڵەکـەی بەرانبەریان کرایەوە، لەوێ تووشیان بە تووشی ئەسپەوانێکی دیکە بوو.

ئـەو بـە ئەسـپێکی باشـەوە لەسـەر گردێکـی بـەرز بـۆ سـەر ڕێـی بـەقتیقول تـاوی دەداو بـە دەنگێکی نافڕەجا دادو هاواری دەکرد.

- هۆۆ هۆی کێیە لەوێ؟ زەلام کێی؟

بەقتیقول یەکسەر لە دەنگ و ڕەفتاری ئەوی ناسیەوە.

ئەمە ترسنۆك نییە. لەشەیتانیش باكی نییە، ڕۆژگاریّ بەقتیقول لە جێی ئەم كابرایە لە لای سەلمەن خزمەتكاری دەكرد - بای سەلمەن دەیزانی رەوە ئەسپ بەكێ بسپێرێ، بەقتیقول خۆی بەسەر باڵی ئەسپەشێوە چەسپاندو بە بێدەنگی تۆبزی خۆی ئامادەكرد، ئەسپەوانیش لەبای غاریّ كوتكی خۆی بەسەر سەریەوە بەرزكردبووەوە و لە قووڵایی قوڕگیەوە دەیقیژاند:

- هۆ هۆ. زەلامینە بەرەو ئێرە وەرن هۆی. سەدای دەنگدانەوەی هاواری برووسكە ئاسای لەدواوە دەنگی دەداوە دەم و دەست دەنگی هەموو ئەسپەوانەكان لەولادا بڵندبۆوە هەموویان پێكەوە كەوتنە گەڕان و پشكنین هەر لەمەوەش دەزانرا كەهیچیان نەنووستبوون. ژمارەشیان زۆر بوو، ئەوان لە تاریكایی دا بە چووستی و بەبێ دوو دڵی تێگەیشتن ڕوو لە كام لابكەن و دەنگ دانەوە ڕێگای لێ بزرنەكردن. تەقە تەقی سمی ئەسپی تاقیب كەرەكان بەتوندوتیژی لە دواوەی دەهاتە گوێ.

بگرەو بەردەی ترسناك دەنگی جیاجیا لە هەورازی ڕەوە ئەسپەكە لەرییەوە بەتەواوی وەك ئەوەبوو كە ئەسپەوانەكان بە بانگ و هاواری شوم و ترسناك یەكتریان بانگ دەكرد. تۆفانێكیان بەرپاكرد لەچاو چوقانێكدا بوون بەدڕندە ئەسپەكان وەك شەپۆلی ڕووبارێكی بەربەستكراوچەرخیان دەداو سمكۆلّیان دەكرد. پاشان هەموویان توورەوقاوی بۆلاشەیەكی توورەو پێكەوە نوساو گۆڕان، ئەم چەرخ دانە لەناكاو بوو بەلافاوێك هەموو شتێك ڕاماڵیّ و هەموو شتێك لەژێر هەزاران سمدا وردو هەڕا بكا.

وەك بلێی ڕەوەئەسپەكە لە لافاو یان ئاگر هەترەشی ڕژابێ بەبێ ئەوەی هیچ بپرسێ و ڕێگایەك دیاری بكا بەهەشتاو بەپاوانەكانی كوێستان وەربوون ئەسپەكان شێتانە بەهەر چوار پەل لە پالّ یەكەوە بە جوتە پێكەوە غاریان دەدا بێ هێزەكانیان بەردەدایەوو دەیان خستە ژێر دەست و چوارپەلان جوانووی یەكساڵی و گەورەتریشیان وەك ورتكە بەرد بەم لاو بەو لادا دەردەپەڕین و بەزەویدا دەكەوتن. وا دەهاتە بەرچاو كەشرق و هۆڕێكی زۆر زۆرو كاسكەری برووسكە لە چیمەنەكانی ناوچیاو لەناو شاخەكانی دەوروبەر، لە دۆڵ تا قوپكە گردەكان كەوتۆتەوە، جێی خۆشبەختی بوو كەلافاوی ڕەوە ئەسپەكە بەرەو هەڵدێر نەڕژا.

ئەسپەوانەكان یەك لە دوای یەك ڕادەوەستان و پاشان بۆ دواوە دەگەڕانەوە دڕەنگ وەختانێ بەبیریان هاتەوە، كەس نەیدیت و نەیزانی كەبەدوای كێدا دەگەڕێن. لەوەش خراپتر ڕەنگبوو لە تاریكیدا بزر بن.

نەدەكرا ڕەوە ئەسپەكە هەروا یەكجار و بەزوویی ڕاگیرێ و هێمن بكرێتەوە. بەڵام سەرەنجام ڕەوەكە هێور بۆوەو ئەسپەكان ملیان لە لەوەڕ ناوە.

تەنیا حیلەی ماینەكان كەبەدوای جوانوەكانیاندا دەگەڕان. لەم خامۆشیەدا ئاوازێكی گوێ كاسكەری هەبوو.

ئەسپەوانەكان كۆببوونەوەو دادو بێدادیان بوو بە جوێن و قسەی ناشیرین یەكتریان سەرزەنشت دەكرد:

- ئەمە چ فەرتەنەیەك بوو؟ كێ پێش هەموویان هاواری كرد؟

ئەم شەیتانە لەعنەتیە لەكوێوە بەدیاركەوت؟ كێ بەچاوی خۆی دیتی؟

هیچ كەسێك بەباشی شتێكی نەدیتبوو شتێكی نەدەزانی، بەڵام چۆن دەتوانی شەو لەهاوار نەدەی لە تاریكیدا هاواری تۆ بینایی منە.

هەترەش ڕژاوەكان دەوروبەری یەكیان نۆری سەرمەیتەرو ئەسپدار دیارنییە گەڕانەوە دۆڵەكە و پەرت بوون بە هێواشی بانگی ژامانتایان دەكرد.

قوقای چوست و چالاك لەسەر بەردە تیژەكانی لە دەوری نشێوی چیمەنەكە پەلیان هاویشتبوو ژامانتای دۆزیەوە. ژامانتای بەكزی دەینالاند. بۆنی خوێنی لێدەهات تۆبزی لە لایەكەوە كەوتبوو، ئەسپەكەی لەم دەوروبەرە دیارنەبوو قوقای قیژاندی.

- ئۆهۆ هۆهـ.... سەیری سەیری... نەفەرێك سەری شكاندوەو... خوێنی لەلەشدا نەماوە. ژامانتایان ڕاست كردەوەو بردیان.

- ماوەو هەناسەدەدا... كێ لێیدای؟ كێ؟ سەرمەیتەر ورتەورتێكی كردو دەستی بۆ دۆڵەكە درێژكرد.

لە ڕۆخ ئەم گابەردانە ڕووبەڕووی بەقتیقول بووەوە.. یەكەمجار ژامانتای گورزی خۆی وەشاندو. بەڵام بەتاوتیژی تێپەڕی. لەبەرئەمە تۆبزەكەی كاری نەكردو جێی خۆی نەگرت، ناوەڕاستی دەسكی تۆبز بەشانی كەوت. بەرانبەر دەست وەشاندنەكەی ئەو تۆبزێكی بەهێزی بەركەوت و بەسوار ئەسپەكەی لە نشێوەكەدا غلۆر كردەوە.

ژامانتای دەرفەتی نەدیت ئەو بێگانە بناسێ، بەڵام لەبەرئەمەی كە دز چۆن بەم تاریكە شەوە زەبری خۆی وەشاندو ئەم هەموو پاسەوانەی خەڵەتاند، لەمانەوە. بەدیار دەكەوت كە زەلامێكی بەدەست و برد وەستایەكی شارەزای شەو دزین بووە.

نرخـــی ئەســـپ بـــە چوســـت و چـــالاكی دیاردەكـــەن. گـــورگیش بـــەزرنگی دەناســـنەوە... بـــەقتیقول بەنەرمـــە چـــوار نالـــە بەباریكـــە ڕێـــی نـــاو دۆڵەكـــەدا لەســـەر خـــۆ دەڕۆیشـــت ئـــەو لەســـەرەتادا هەســـتی ڕادەگـــرت. بـــەلاّم پاشـــان هـــێمن بـــووەوەو ئەســـپە شـــێش چـــیتر گـــوێی مـــوچ نـــەدەكرد. كەســـێك بـــە دواوەیانـــەوە نـــەبوو. بـــەقتیقول بـــۆ پـــارێز وەرگـــرتن لـــە نێـــو داركاژەكـــان خولێكی خـــوارد، وەك ڕێـــوی چـــەند خـــولێكی دا لەســـەر زەوییـــە شـــێدارەكەش چـــەرخێكی دا بەسەر تاشە بەردی پان پاندا ڕەت بوو، هەرچەندە دوورە پاشی باران شوون پیّ هەڵبگرن.

بـــەقتیقول ڕۆیشـــت و نێچـــیری خـــۆی بـــرد ئـــەو هـــەر كـــە ســـەیری ماینەكـــەی دەكـــرد تـــام و چێژێكی بیابانی وەردەگرت زۆر كەوتبووە بەردڵی.

دەستێكی بە گەردەنی ماینـــە داهێنـــاو لـــە ژێـــر باڵـــە كورتەكـــەی هەســـتی بـــە چـــینێكی ســـفت و ئەســـتووری بـــەرز قەڵـــەواتی كـــرد. ئەگـــەر ئەنگوســـتت تێچـــەقاندباو لاتبردبـــا وەك زەمبەڵـــە هەڵدەبەزیـــەوە ئایـــا ئەمـــە ســـەركەوتن نییـــە؟ بـــەقتیقول ماوەیـــەكی درێـــژ بـــوو هەســـتی بـــە دڵخۆشیەكی وا نەكردبوو. ئەو لە شەوق و شادیان هەناسەیەكی درێژی هەڵكێشاو وتی:

- شتێكی نایابە... ماڵی چاكە... بۆ ئەوەی ماینە لە چاو نەبا و تی: ماشەئەللاّ.

بـــاران یـــەك بـــێن دەبـــاریّ هـــەوای شـــێدار دەم و چـــاوی بـــەقتیقولی دەشوشـــت. زەردەخەنەیـــەكی گـــرت و سمێڵـــە شـــێدارەكەی بـــادا. بـــەقتیقول لـــە ون بـــوون نەدەترســـا. هەرچـــەندە ئاســـمان ڕەشـــە، كێوەكـــان ڕەشـــن بـــەلاّم لەبـــەردەم قـــەپۆزی ئەسپەشـــیّ وەك تۆپەلەخورییـــەكی ئاڵۆزكـــاو دەهاتـــە بەرچاو بەقتیقول لـــەم شـــەوە ڕەشـــەدا. بەباشـــی ئاســـمان و چیاكان و ڕێگـــای خـــۆی دەدیت. هێشـــتا ماوەیـــەكی زۆر بـــۆ ســـپێدەی بـــەیانی مـــابوو، كـــە لـــە بـــۆن و بەرامـــەی هـــەوادا هەســـتی كـــرد كـــە گەیشـــتۆتە بێشـــەلانی ساریســـاقتی، هەمیشـــە نشـــێو لـــە هـــەوراز كـــورتترە، ئەســـپەكەی ئەســـپ بـــوو نـــەك گاڵتـــەخێرا كـــاری ڕادەپەڕانـــد بەخاوەنەكـــەی خـــۆی دەچـــوو... بـــەلاّم كـــاتیّ گەیشـــتە ڕۆخ بێشـــەلانەكەو بـــۆن و بەرامـــەی سرێشـــی [1] وەبـــەر لـــوت كـــەوت ڕەنگـــی هاتـــەوە بـــەر، بـــەقتیقول ئـــاوڕێكی داوە، وەزعـــی تێكچـــوو تێكـــڕای ئـــەو خواردنـــەی لـــەناو توێشـــە بەرەكـــەدا مـــابوو ئاوایكرد. دابـــەزی زینـــی لـــە ئەســـپەكە كـــردەوە، قەپرغـــە و پاڵووســـنگی ئەســـپەكەی پـــاك ســـڕیەوە و كەوتە نـــەوازش كـــردن و دەســـت بەســـەرداهێنانی، دەبـــیّ ئەسپەشـــیّ بحەســـێتەوەو ئارەقـــەی وشـــك

(٢) سرێش: كەتیرەی دار

بێتــەوە ئێســتا لەبرســاندا قــۆڕەی ســکی دێ تــا هــەوا گــورگ و مــەڕ نــەبووە دەبــێ دوورتــر کەوێتەوە. وەختێ تالاَنت لەناو چنگدایە خۆ خەریك کردن گوناهە.

بــەقتیقول ئەســپەکەی زیــن کــردەوەو باشــتر تەنگــەی تونــد کــرد، تــاکو زینەکــە بــەم لاو بــەو لادانەخزێ، چونکە دەبوایە وەختێکی تەواو لە نشێوەکە بچینە خوارەوە.

(٣)

نزیــك بــەرە بــەری بــەیانی بــاران بــڕاو خۆشــی کــردەوە، هــەوا گــەرمتر بــوو خــەو بەســەر بــەقتیقول دا زاڵ بــوو. لەســەر زینەکــەوە ســەری بــە ســنگی کردبــوو وەنــەوز دەیــبردەوە لــە پرخــە پرخی خــۆی وەئاگاهــات.. بەترســەوە راچــەنی و بــە ســامناکی ســەیرێکی دەوروبــەری خــۆی کــرد. لەخەودا بینی کە دەیخنکێنن.

دنیــا ڕوونــاك بــووەوە نــەوەکو کــەس ببیبینــێ... ملــی قاچــاغە ڕێیــەکی دوورودرێــژی گرتبــوو، بــەناو بێشــەلانێکی تــازەو دڕوودارێکــی چــڕوپڕ وەك گەنــە بــە ئەســپەکەوە دەنووســاو وەك داوی جاڵجاڵۆکــە تێــك ئــالاو بــوون. ڕێگــای بــۆ خــۆی دەکــردەوە.. ئێســتا بــەڕۆژیش ڕا نەدەوەستا هەر لێی دەخوڕی و لێی دەخوڕی نەیدەهێشت نەخۆی نەولاغەکە پێشو بدەن.

ئەو بە لاواندنەوەیێکەوە بەبەرگوێ ی ئەسپەکەی هەڵداو وتی:

- وەختــی هــاتووە بگەیـنــەوە مــاڵ منداڵــەکان و چــاوەڕوانن... ماڵــە دەواریەکــەی بــەقتیقول بــەبێ کــەس لــە هــەواری نــاو دۆڵێکــی شــاخاویدابوو. ڕێگــا خۆلاویــەکانی کاروانچــیانیش ڕوویــان لەم دۆڵە نەدەکرد.

لەبەرئــەوە دەتــوانرا ڕەوە ئەســپێکی بــەتالانی تێــدا حەشــار بــدرێ. بــەقتیقول لێــرە لــە دایــك ببوو و لاشەی دایــك و باوکیشــی هــەر لێــرە بــەخاك ســپارد بــوو لێــرەوە ئیــدی لــە مــاڵی خۆیــدا بوو. لەگــەڵ دیارکــەوتنی ماڵەکــەی دابــەزی و ماینەکــەی ســندم کــردو بــەرەو مــاڵ ڕێــی گرتەبــەر لێوە وشــکەلاتووەکانی تــەڕدەکرد بــەلای کەمــەوە قــەدرایی مانگــانێکی بــەفربارین مــابوو مــاڵ و منداڵەکــەی هێشــتا لەشــڕە چــادرێکی کــون کــون و شــیتاڵ شــیتاڵی دووکەلاویــدا لــە نزیکــی کۆزەکە دا دەژیان.

بەقتیقول ئحمەئحمێکی بۆ کــردو دەســتی بــە سمیڵــی داهێنــا، تــا زەردەخەنــەی مانــدوی ســەر لێوەکــانی بشــارێتەوە ئــەو قتشــەی دیــت. جــل و بــەرگێکی کــۆنی لەبــەردابوو بەزەحمــەت لەشــی دادەپۆشــی، ســێ منــداڵیان هــەبوو، نۆبەرەکــەیان نــاوی ســیەت بــوو تەمــەنی دە ســالاَن و

ناوەنجیەکەیان نـاوی جومعــە بـای و تەمــەن پێـنج سـالاَن و پاشــەبەڕەش فاتیمــە کچۆڵەیەکی دوو ساڵانەی ڕەشتاڵەی زیـت و زرنـگ بـوو هێشـتا لەبـەر مــەمکان بـوو. دوو کـوڕو کچـێك تێکـڕای سـەرمایەی بـەقتیقول و قتشـە بـوو بـەبێ هـیچ هـات و بـات و سەرسـامییکەوە پێشـوازیان لـە باوکیـان کـرد. بـەلاَم وەك بلێـی بـەجارێ نـاو ڕەشماڵەکـەیان ڕوونـاك ببـۆوەو قتشـەی بالاَبـەرزو ناسك ئەندام هەر کە مێردەکـەی دیـت لـە حـاڵی چـاوەڕوانییەکی ئاوێتـە بـە موچـڕکەی خۆشـی و مشەوەشی وشك بوو، بەلاَم مێردەکەی بـە هێمنـی نزیکـی مـاڵ بـووەو بـۆ ئـەوەی هـیچ پەلەیـەك نەخاتە سەر شایستەیی و بەخۆ نازینی ورتەی لێوە نەهات.

بەسەر پشتیە دارەکە دابـەزی و چـووە نـاو ڕەشماڵەکـەو بەئاسـن و ئاسـنەویلەوە لـە پـاڵ دیـوار ڕوو بە ڕووی ناو دەرگای چادرەکە لە شوێنی بالینگانی ئەسلی خاوەن ماڵ دانیشت.

ئێـرە نـاو دەرگـای چـادرەکەیە پـاش بڕینـی ڕێگایـەکی سـەخت و دژوار دانیشـتن لێـرە، لـە ماڵی خۆت چەند خـۆش و بەلەزەتـە، بـەلاَم بـەقتیقول سـەرە سمێڵـەکانی بـادەدا تـوانی ماوەیـەکی زۆر بـە بێـدەنگی دانیشـێ. بـە تییـە چـاوێك سـەیرێکی نـاو ئاگردانەکـەی کـردو بـۆنێکی کـردو وتی:

باشـە، ژنـێ کاروبـاری تـۆ چـۆنە... ئاگردانـت بـاش دەسـووتێ فراوینـت زوو پێـدەگا؟ پـاروە نانێکت لە کاسـە داهەیـە؟... قتشـە حەزیـدەکرد خـۆی بهاوێتـە نـاو باوەشـیەوە خـۆی بـە قـۆڵ و بازویەوە بنوسێنێ. نەیوێرا هەر لەبەر دەرگاوە بەترس و ڕێزێکەوە پرسی:

- سەفەرەکەت سەرکەوتوو بوو؟
- بەقتیقول لە وەلاَمدانەوەی خۆی لاداو وتی:
- یا ئەللاَ، دەست ببزێوە... من حەوسەڵەی خۆ خەریك کردنم نییە.

هەرچـی لـە ماڵەکـەدا هـەبوو قتشـە هێنـای و لەسـەر سفرەی ڕێزکـرد. تـاوەکو درێغـی بـەم ڕۆنەیش نەکرد، کە لـە بـەهارەوە لـە هیـزەدا هـەڵی گرتبـوو لـەناو سـندووقی زەخـیرەی دەرهێنـاو لەبەردەمی مێردەکەی دانـا. چـای گـەرمی بـۆ تێکـردو بـەردەوام هەولێـدەدا هـەر هـیچ نـەبێ لـە کاتی هەڵسوڕان و ئیش کردندا بۆ چاو چوقانێکیشبێ خۆی لە شان و قۆڵی هەڵسوێ.

بـەقتیقول چـای داغـی بـەفڕەفڕ دەخـواردەوەو هەناسـەی لەبـەر قتشـە دەبـڕی و بـە باشـیش هەستی بە ئارەزووی ژنەکەی دەکرد.

مـــاڵ و منـــداڵ جەژنیانـــە — چـــاوی منداڵـــەکان دەدرەوشـــایەوەو شـــادی و کامـــەرانی لـــە هەموو شتێکیاندا دەچۆڕا.

جومعــەبای و فاتیمــە بــە پێکــەنین و بزێویــەوە بەســەبری لەگــەڵ یەکــدا لەقەوەژەنــەیان دەکرد. .سـیەت چـاوی لیّ زەق دەکردنـەوەو "ووسـبن" ی لیّـدەکردن، بـەلاّم لـە پێکـەنینان دەمـی خۆی تا بناگویّ بەشببۆوە.

دڵـی بـەقتیقولیش لـە هـەموو لاتێکـەوە شـادو خەنـدان بـوو. دەتـوت ئـەو خـەم و خەفـەت گرێیــە نادیارانــەی کــەوا ڕۆژانێکــی زۆر بــوو فشــاری خســتبووە ســەر دڵــی، بــۆ یەکــەمین جــار کرایــەوە. بــەلاّم لەســەر کۆڵمــەکانی هــیچ شــوێنەوارێکی شــادی نــەدەبینرا. حــەزی نــەدەکرد بێسوود بکەوێتە قسە دانیشتبوو چـای دەخـواردەوە دەسـتی بـە سمێڵـی دادەهێنـا سـێ پیاڵـە چـایی بـەدوای یەکـدا نـۆش کـرد. بـەرسمێڵی سـڕیەوەو لـە شـوێن خـۆی بڵنـد بـوو لەڕەشماڵەکـە چـووە دەریّ، لەناکاو ئاوڕێکی داوەو نیگایەکی زۆر بیّ بایەخی لە لای ژنەکەی کردو وتی:

- تورەگەیەك بێنە و بەدوامدا وەرە.

ژنەکــەش، بــە دڵێکــی پــڕ لــە خورپــەوە چــاوەڕێی ئــەم قســەیە بــوو، بــە خێرایــی نــاو ڕەشماڵەکەی هەڵبژاردو ڕێکیخست و ئامۆژگاری سیەتی کوڕە گەورەکەی کردو وتی:

- لەماڵــەوە بــترازیّ بــەهیچ لایەکــەوە نەچــی. ئاگــاداری ئاگربــە. ئەگــەر کەسـێك هــات و پرسی، بڵیّ دایکم چووە تەپاڵە کۆبکاتەوە و ئێستا دەگەڕێتەوە.

تــەنیا منداڵــەکان لــەژێر ڕەشماڵەکــەدا مانــەوە، کێشــمەکێش و قاوقیــژ دەسـتی پێکـرد. لــە پشــت دیــوارە لبادیــە کــون کونەکانــەوە کــەڕەتێك نالەیــەکی دڵ ئــازار و گریــان، جارێــك پێکەنینێکی پڕ لەرەو ئاواز دەهاتـە گـویّ جومعـەبای، کەبـەردەوام حـەزی لـە یـاری دەکـردو بـراو خوشـکە بچـووکەکەی ئـازاردەداو لەتەکەشـکی لـە دەسـت دەڕفانـدن. قتشـە مێردەکـەی لـەو نزیکانە، لە شـوێنێکی چـۆڵ، لـەناو گـۆمێکی بچـووکی ووشـکەوەبووی دەورانـی شـەختە بەندیـدا دۆزیەوە. زەوی دەریاچـەکە شـاخە، بـەفری سـاڵی رابـردو لـەناو دەرزوکەلەبـەری نێـوان بەردەکانـدا هێنـدە بەسـەریەکدا پەسـترابوو تـا ئێسـتا هـەر مـابوو، رۆخـەکان ڕك و ڕاسـتی وەك قـەدی خەرەنـد بەردەسـپی و سـورەکان کەبـەباران داتاشـرابوو وەك قۆچـی بـەران دەرپـەڕی بـوون. وەك پــەرژین چــوار دەوری گۆمەکــەیان گرتبــوو، لــە دەرزوکەلــە بــەرەکانی گۆشــەو کەناریــەوە گیـاوگوڵێکی زۆرو تێـك هەڵقـژاو، وەك ڕیـش بـزن ڕواوە، ئـەم شـوێنە پـەناو دورە دەسـتەی تـەنیا بەشکان و ورد بونی گەردەنی و پیّ ی ئەسپەکانیان دەگەنە ئێرە.

لاشــەی ماینەکــە لەســەر زەوی ڕاکشــابوو بــەقتیقول لەســەر چینچــکان لــە ڕۆخ ماینەکــەوە دانیشتبوو دەستی بـە کـەوڵ کردنـی کردبـوو. لـە قوڵتـایی بـەردێکی تاریـك و سـارد دابـوو، بـۆن

گۆشـتێکی خـاوی کەسـکون دەهاتـە بـەرلوت. قتشـە بەدەسـت و بـرد و لێهـاتوویی خـەریکی کۆمـەك کردنـی مێردەکـەی بـوو. وەختێـك بـەقتیقول ورگ و هـەناوی ئەسـپەکەی ڕووکـردە سـەر پێسـتەکە قتشـە ناچـار ماوەیـەکی زۆر بەسـەیرکردنیانەوە خـەریك بـوو و تێیـان ڕامـابوو. سـەروبەرکردنی ئەوانـە کـارێکی ئافرەتانەیـەو قتشـە بـە گـوێرەی توانـاو ئامـادەیی خـۆی دەیکۆشـا ئیشـەکان بگرێتـە ئەسـتۆی خـۆی قتشـە لـە کـاتی ئـیش کردنـدا بـە دەسـت و بـردی لەسـەر تاشـە بـەردێکی پانـدا ئـاگرێکی کـردەوە لـەبیری نەچـووبوو کـە مێردەکـەی ماوەیەکـە گۆشتی نـەخواردوەو گورچـیلکی ماینەکـە کـەوا ئەرخەوانییـەکی مـۆری تێـر ڕەنـگ بـوو، لەگـەڵ دوو سـێ پلـە گۆشـتی بەلـەزەتی دیکـەی بەتایبـەتی هەڵبـژاردبوو فڕێیدایـە نـاو پشـکۆکانەوەو ئەمەش خـواردنێکی خۆشـی بەردەسـت بـوو، بـەقتیقول بەمشەوەشـی سـەیری ئاگرەکـەی دەکـرد. نیگەران بوو نەبادا دووکەڵەکـەی سـەرنجی میـوانی ناوەخـت ڕاکێشـێ... بـەڵام بـەم حاڵـەش هـەر بێدەنگ بوو.

ئاخر برسیەتی ڕێگایـەکی لـە هارییـەو بەرچـاوی پیـاو تاریـك دەکـاو زمـان لاڵ دەکـا. خوایـە ئـەم ئـاگرە بپـارێزی و تووشـی ڕۆژە ڕەشمـان نەکـەی. تـا تەنگـەی ئێـوارە دەسـتیان لـە کـارو زەحمـەت کێشـان هەڵنـەگرت و بـەپاك کردنـەوەی ورگ و ڕێخۆڵـەکان و شـەق و پیـل کردنـی لاشـەکە خـەریك بـوون پێسـتەو بەشـێك لـە گۆشـتەکەیان بـە باشـی شـاردەوەو بەبـەردان دایـان پۆشـی، پاشـدان تورەگـە گۆشـتێك و ورگەکـەیان لەگـەڵ خـۆ هـەلگرت و تەنگـەی ئێـوارە بـەرەو ڕەشماڵەکەیان گەڕانەوە.

بـەقتیقول بـەدیتنی ئـەوەی کـەوا قتشـە لەبـەردەمی ئاگردانـدا هەڵدەسـوڕی، لـە ژێـر سمێڵانـەوە پێدەکـەنی قتشـە مەنجـەڵێکی ڕەش و تـەناوی پـڕ ئـاو کـردو لەسـەر ئـاگری دا نـاو پارچـە گۆشـتێکی نـەرمك و گـوان و دڵـی ئەسـپەکەی خسـتە ناویـەوە بەسـەخاوەتەوە نـەختێکی تەواوی بەزی ژێـر یـاڵی لـەپاڵ کـرد. هـەر لـەو کاتـەدا قتشـە پشـکە جگـەرەکانی دەبرژانـدو بـە منداڵەکانی دەدا. شـەو هـەوا سـارد بـوو بـەڵام لـە ڕەشماڵەکەیانـدا گـەرماو ئاسـایش و سـەرو دڵ ڕەحەتیـەك بـاڵی بەسـەر ماڵەکـەدا کێشـابوو. سـیەت چـیلکەو چـاڵی دەهێنـاو دەیـدا دەسـت دایکـی کوڕێژگـە لـە تەقـەلادابوو. بـەڵام هـەوڵ و تەقـەلای ئـەو بـەقتیقولی نەخەڵەتانـد بـانگی کوڕەکەی کردو وەك بلێـی کـوڕە بـەبێ مـەیلی هاتـە کنـی سـیەت لـەناکاو خـەم دایگـرت پێشـتر ئەم حاڵەی بەسەردا دەهات. ئـەو کـوڕێکی سـەیر بـوو هـەر لـە زووەوە بـیری دەکـردەوە زیـاتر لـە سـنوری مێشـکی لـە شـتی دەکۆڵیـەوەو زیـاتر لـە چـوار دەوری خـۆی دەگەیشـت کـاتی وا

ڕوویدەدا خەم و ناخۆشی ماڵی دەدەگرت و گەورەکان دەمەقاڵیان دەبوو، بەلاّم ئەو بەبێ هۆ سەمای دەکردو وەك کاریلە هەڵدەزۆقیەوە هەمان شێوە بەپێچەوانەوە کە هەموویان دڵشادو کامەران دەبوون بەلاّم ئەو دادەماو نەدەبا بیجوولێنن و کەس دەستی بداتێ وەختێ حاڵەتێکی وای بەسەر دادەهات ئەگەر زێڕو زیویشیان لەبەردەم ڕووکردبایە لە کن ئەو هیچ نەبوو وەك سەگێکی کوتەك خواردو یان شێتانە خەمناك و بێ بایەخ سەیری دەکردو دەتوت کوێرو کەڕ بووەو دایك و باوکیشی بانگیان کردبا هەر گوێی پێنەدەدان و ئاوڕی لێنەدەدانەوە.

ئێستاش کوڕە کەوتە بیرکردنەوە نیگای وەك گەوران سەنگین بووەو خەندەیەکی پڕ لە مانای داوای لێبوردن لەسەر لێوەکانیدا دەبینرا.

بەقتیقول

لەتەنیشت خۆیەوەی دانا.

جومعەبای و فاتیمەش بۆلای باوکیان ڕایان کردو خۆیان کوتایە باوەشی و قتشە کەولێکی بەهەر چواریان داداو داپۆشین.

- ئەوان لە دەوری ئاگرەکەوە دانیشتبوون.

منداڵەکان بێدەنگ بوون بۆنی هێمنییەکی شیرین و شادی بەخشیان لێدەهات مەنجەڵ قولپی دەدا بۆن و بەرامەی خواردنە بەلەزەتە لەناو ڕەشماڵەکە چەرخی دەدا قتشە خەریکی چێشت لێنان بوو بە سوحبەتەوە قسەی دەکرد ڕێك لەوەی بەقتیقول دەنگی ئەوی لەناو چاڵێکدا دێتە بەرگوێ ئاگایشی لێنەبوو چۆن بە دانیشتەوە خەوبردیەوە قتشە مەسینەی پڕ لەئاوی گەرم کردو بانگی مێردی کرد تا دەستەکانی بشوا. بەقتیقول بەزەحمەت پێڵووەکانی دەکردەوە بەرچاوەکانی تاریك ببوون و لەبەرانبەر کڕی دوکەلاّوی ئاگردانەکە وا دەهاتە بەرچاو کە خوێن پڕژاوەتە ناو چاویەوە لە کاتی نووستنەکەی پشتی بەستبووی و قاچەکانی سڕببوون. خەواڵوو باوشکێکی هاتێ و تەکانێکی داو منداڵەکانی کە لە چوار دەوری دا خەوتبوون لادا دەستەکانی لێك خشادو نرکە نرکێکی کرد:

- ئاخ — ئاخ، سڕبووم.

قتشە بە دڵنەوایی کردن و خۆشەویستیەوە وەلاّمی داوە:

- ئێستا، ئەزیزم، هەر ئێستا.

قتشە مەنجەڵەکەی لەسەر سێپایە داگرت وچەمچە دارینەکەی بە دەستەوە گرت، تا گۆشتەکەی پێ لە قاپێك بکا. بەقتیقول کەمەر بەندەکەی لەسەر ئەرز هەڵگرتەوە کێردە درێژو باریکەکەی لە کالان دەرکێشاو بەناو لەپی داهێناو تاقی کردەوە تا بزانێ داخۆ تیژە یان نا، کێردەکەی مونتازە موو دەکا گۆشت وەك کەرە دەبرێ بەقتیقول ئاوی کولاوی کتلیەکەی بە کێردەکە داکرد، قتشە دووبارەی کردەوە:

- هەر ئێستا، هەر ئێستا.... لەم کاتەدا سەگەوەڕ لە دەرەوە دەستی پێکرد، دێڵە سەگە پیرەکە و دوو توتکەکەی پێکەوە وەڕین، بەقتیقول لە شێوەی قوڕاندنەکە تێگەیشت کە ئەوان بەرەو ئاخوڕ رایانکرد، قتشە هەر بەم شێوەیەی کە ملاکەکەی بەسەر مەنجەڵەکەوە ڕاگرتبوو بە ترسەوە سەیری مێردەکەی دەکرد، بەندی دڵی بچڕا ئەژنۆی وشك بوو تەقە تەقی سمی چەند ئەسپێك دەتگوت لەژێر زەویەوە بەرز دەبێتەوە بەسەر دەنگی سەگەکاندا زاڵ بوو، بەقتیقول بەباشی دەنگی ڕم و تۆزە بەرزو گرانەکانی بەر زەوی دەکەوتن جیادەکردەو بە دەنگێکی نەویەوە بانگی کرد: سەری گۆشتەکە داپۆشە... بەلا نزیکە.

قتشە دەستە پاچە ببوو وەك پەرییەك لە هەوادا بفڕی بەم لاو ئەو لادا دەهات و دەچوو بەهیچ جۆرێك نەیدەتوانی سەرقاپی مەنجەڵەکە بدۆزێتەوە، تەقەی سمی ئەسپەکان نزیکتر دەبۆوە، مێردەکەی بەڕق و تووڕەییەوە سەیری دەکردو قتشە بە تەواوی دەست و پێی خۆی ون کرد ملاکەکەی دەهێناو دەبردو ئارەقە بەڕوویدا دەهاتە خوارەوەو بەبێ سوود ومانا هەر دەیوت و دەیوتەوە:

- ئێستا، ئێستا....

قتشە بەسەر لێشێواوی کیسەیەکی کۆنی لە زەوی هەڵگرتەوەو بەسەردەمی مەنجەڵەکەی داداو ملاکەکەی خستە ناو سەتڵەئاوەکە و دەستی بە ئێش و ئازارێکەوە هەروەك ئەوەی بڵێی سووتاوە بۆ دواوە کێشاوە، هەر لە کیسەکەوە هەڵدەستاو دەهاتە دەرەوە، بەڵام قتشە ئاگای لەوە نەبوو ئەژنۆی شل بوو بێهێز بوو لە جێی خۆیدا لەسەر زەوی دانیشت.

پیاوە بێگانەکان بێ پرس و بەخێرهاتن خۆیان بە چادرەکەدا کرد، مژدەی هیچ شتێکی باش لە ڕوویاندا دیارنەبوو، ئەمانە پیاوانی قۆزی بەق، پیاو کوژانی لەندەهۆر و کۆنەکار، دەستەی هەڵبژێراو زۆر گۆیان، غارەتگەرانی شەوگەڕ بوون ڕەفتارو خۆیان پێگرتوە و

بەمستەكۆڵەو كوتەك قسەبكەن و چاوەڕوان نین كەس وەڵامیان بداتەوە و سەلەنی ورگ گەورەو كەفەڵ ئەستوور، كەمەر بەندێكی قایشی پانی ئاوزینە زیوی لەسەر بەستبوو، بەقامچی بەلا تەنیشتی پێلاوەكانی خۆیدا دەكێشاو بەخۆ نازینێكەوەو هەنگاوی گەورەوە ڕێی دەكردو هاتە ناو چادرەكەوە. چەند كەسێكی دیكەی تێروتەژی و بەفیز لەگەڵ ئەودا هاتنە ناو چادرەكەو بەشكۆوە لەبەردەمی بەقتیقولدا وەستان.

ڕەشماڵەكە تەنگ بوو، بەڵام لە دواوە هەر فشاریان دەهێناو قەرە پەستەیان دەكردو لەبای نزیكتر دەبوونەوە لەدوای هەموویانەوە پیاوێكی باریكەلەی ڕیش سوورو چاو زەق بەزرنگی لەنێوانیاندا هاتەدەر و ئەمەیان هەر سەیری بەقتیقولی نەكردو لە كاتی هاتنی دا مشە مشێكی كردو هەناسەیەكی هەڵكێشا وەك بناو لێیدا لە تەنیشت ئاگردان درێژبوو شانی لە لای قتشەی هەترەش رژاو كردو، قتشە خۆی لێ كەنار گرت و لێی كشایەوە كابرا بە پێكەنینێكی پڕ لە ڕق و بێشەرمانە بەتی چاو تەماشایەكی كرد، گاڵتە جارو بێ چاوڕوان هەموو شوێنێك بەماڵی خۆیان دەزانن، سوارێكی بەهێزو تێكسمڕاو وسورە بەگەف و كوڕ چاوەكانی لە گلێنە دەرپەڕاندو كونە لووتەكانی فش و دەمی خوار كردبوو، زمانێكی بەسمێلە تاشراوەكانی دا هێنا و بەبێ شەرم دەستی پێكرد.

- ئۆهوی، تۆ پێری شەو لە كوێستانی(دۆنگ) تازە ماینێكی جوانت لەڕەوە ئەسپی ئێمە رفاندو سەری ژامانتای ئەسپەوانت شكاند، لەتۆ بترازی كەسی دیكە ئەم كارەی نەكردوە، هەر كەسێك هۆشی هەبێ، دەڵێ ئەم ئیشە ئیشی تۆیە، جگە لەمەش بەیانی لەناو چیادا زەلامێكیان لەگەڵ دوو ئەسپەشیدا دیتووە، یەكێك دیتونی كە دەمەو ئێوارە دووكەڵ لە نزیك ڕەشماڵەكەی تۆوە بەرزبۆتەوە بە كورتی لەبەرئەمەی كوتانەوەی ئاسنی سارد سوودی نییە... پیاوی شەریف ئەگەر باوكیشی ماڵی بدزێ لێی خۆش نابێ. ئەخەسەلا — تۆ... وەڵام بدەوە.

بەقتیقول لەبەرانبەر تێكرای ئەم سوارە شەڕاویانە دڵی دانەخورپا، هەرچەندە دەیزانی، پیاوی دڵڕەق و كەللە ڕەق بە سۆراغیدا هاتوونە، نەدەكرا چاوەڕێی بەزەیی و پیاوەتیان لێبكرێ، ئەم قسانەی وەك سوێند لە دڵی خۆی دووبارە دەكردەوە.

"هەقی منەو ئێوە ناهەقن، هەرچییەكی بەسەر سەلمن بێنم جێی خۆیەتی، لەبەر ئەمە وەڵامی سوارەكەی نەداوەو بەهێمنی لەبای پرسی:

– دەڵێی دەتەوێ بەدزم دابنێی؟ بەقتیقول کەی دز بووە؟ سەلمەن مشەیەکی لە لوتەوە دەرداو بە تووڕەییەوە وتی:

– شێر و ڕێوی مەهێنەوە.

بەقتیقول ببوو بە بەرد هەر نەش جوولا.

– کەر لە کوێ کەوتوەو کونده لە کوێ دراوە گێچەڵم پێ مەکەن، لە هیکرا سەلمەن سوور هەڵگەڕاو هەناسەیەی تووڕەیی هەڵکێشا، لەڕقان هەناسەی گیرا:

– ئەی مار... هەی دووپشك.

– جاری سووری کەوە کێ منی دیوەو کێ بەرۆکی گرتومە؟

کێت شایەتە.

– هەیە.... خەمت نەبێ.....

– لە کوێیە؟ بابێتە بەرەو ڕووم قسەبکا.

بای قسەکەی بڕی:

– وڕێنە دەکەی ئەسپەت دزی، ڕەوەکەت شێت کرد... لەیەك شەودا ئەم هەموو زیانە ئەم کارە کاری تۆیە تۆ، تۆیەك لەژێر سایەی مندا گەورە بووی.

– بەڵێ، باشە، دیارە لەژێر سایەی تۆ، بێ ئەسەڵ نییە، کەبەهەر شێوەیەك دڵت بخوازێ دەم ڕەتێنی. دیارە کە ئەم جۆرە کارانە لای تۆ شتێکی ئاساییە... ئاخر پێم نالێی بۆ ئازارم دەدەی؟

– ئێستا تۆ کە زیانم لێدەدەی هیچ، زەمیشم دەکەی؟

– وا دیارە زەم کردنی تۆ بناغەیەکی نییە!

بای بەنیگایەکی بێ ماناوە بەرانبەر خزمەتکار حەپەسا.

– ئاخر من چیم لە تۆ سەندوە؟

– بپرسە چ شتێك هەیە لێت نەسەندبم.. ڕۆحت هێنامە سەر کونە لوت، تاکە براکەمت کوشت.. هێندەت لێدا تا نیوە مردوت کرد...

– باشە، پاشان مەعلوم دەبێ کە من دوژمنی خوێنی تۆم؟ بەقتیقول دەستەکانی بەسنگەوە گرت.

– خوا خۆی ئەم قسانەی بەسەر زماندا هێنای... یەکەمجار تۆ ئەم قسەیەتکرد.

– عەقڵت تێکچووە شێت بووی؟

- بەقتیقول بەترش و تاڵیەوە سەری بادا.
- نەتهێشت بە مردنێکی سەرو دڵ ڕەحەت بمرێ.

نەسـەلام و سەرەخۆشـی. نەبەخشـش و سـەدەقەیەك ئـەو شـەش مانگـان وەك مـۆم دەتـواوەو چـاوەڕوان بـوو هـەر هـیچ نـەبێ تـۆ بـەرخێکی گـەڕی بـۆ بنێـری هیواداربـوو هـەر نـەبێ پـێش مردنی دڵی ئارام بگرێ.

بای چاوە جیقناویەکانی تەسك کردو بەلالێوو زمانە کەفاویەکەیەوە وتی:

- ئـەها... ڕوون بـۆوە لـە کوێـوە قسـەدەکەی... بـاوابێ بـا زۆر قـەرزاری تـۆم؟ ڕەنگـە نیوەی سـەرو مـاڵم هـی تـۆیێ؟ بڕفێنـە، دەسـت مـەپارێزە چـیدیت لـە ئاغـا دەوێ، لـە سـەلمەنی دەربێنە پێکەنینێکی بێ نامۆسـانەو گـەف ئـامێز لـە نۆکـەرەکان بـەرزبۆوە، بـەلاّم بـەقتیقول نێـو چەوانی گرژنەکرد.. با ئەو تەنیاش بێ هەق بەلای ئەوە.

- دەڵـێ بـا وابـێ؟ فـەرموو بیسـت زسـتان دۆشـەگم سـایەقەو لـێفم بـەفربوو، هاوینـان چـاوم لێـك نـەناوە بیسـت بـەهار شـادیم نـەبوو بیسـت پـایز ڕوونـاکیم نـەدیت شـکایەتم نـەکرد، مێگەلی تۆم لەوەڕاند، تەکتیقولی بەدبەختیش بەهەمان رادە ناخۆشی و ئازاری کێشا.

دوازدە سـاڵە ژنـی منـە، کارەکـەری تـۆو خزمـەتکاری دایکـی تۆبـوو، دایکـت بەنەخۆشـی سـیل دەتلاّیـەوە. جـوانی و جحێڵـی ژنەکەشـم دەتوایـەوە، لەبەرانبـەر ئەمانـە.. بەرانبـەر هـەموو ئەمانە چیمان دەسـت کـەوت؟ تـەنیا مافێـك، ئـەویش ئەمەیـە کـە ئەوەنـدە ئـاوی دەممـان قـوت بدەینەوە و تا لە برساندا بتۆپین؟

سەلمەن قیژاندی و ئاوی دەمی لەم لاو ئەو لای لالغاویدا دەڕژا:

- مەبەسـتت تێگەیشـتم... تێگەیشـتم.. خـولاّمی روتەڵـەی قرێـژاوی پـیس و پۆخـڵ.. هـەموو بـیرو مەبەسـتی نـاوەوەت دەخوێنمـەوە عەجـەب بێچـاو و ڕۆیکـی ئـەم دزە نیـازی وایـە من سووك و ڕیسوا بکا، باشە واتلێدەکەن زمانت بگەزی... بڵێ بزانم ماینەکە لە کوێیە؟

- لە دادگا داوای ماینەکەت بکە.
- داوا بکەم؟ کەری ناجسن. ڕوتەڵەی بێدەرپێ... تەمای چیت هەیە؟
- تۆ دەسەلاّتداری و من خاوەن مافم لێگەرێ با موحاکەمەمان بکەن.
- هەڵبەتە کـە مەحکەمـەمان دەکـەن.. سـەیرکە ببینـە لاف زەنـی بـێ ئـابڕۆ چ قوڕێـك بەسـەری خوێـدا دەکـا، دەتـەوێ لـە ڕووی قـۆزی بـەقان ڕاوەسـتێ؟ داوای دادگـا دەکـەی، داوای ڕاسـتی دەکـەی؟ زۆر — باشـە.. ئێسـتا زمانـت درێـژە، لـە ڕێـی دادگـای دانـێ سـزات لـەناو

دەست دەنین.. بەلاّم دەبیّ بیّ ئەوەی ڕاگیرم بکەی ماینەکەم بدەیەوە پاشان دەبینن کە کامەمان بەچ تاوانێك حوکم دەدەن.... بۆ دواجار دەپرسم ماینەکە لە کوێیە؟

– ها سەلمەن بەرِوێکی پڕ لە گڕی توڕەییەوە قامچیەکەی بەرِووی بەقتیقول بەرزکردەوە.

نییە بەتیلەی چاو دەیدیت کەوا چۆن پیاوە بەرِەلاکان تۆبزیان ئامادەکردوەو لێیی نزیك دەبنەوە ئامادەن... تەنیا چاوێکیان لیّ با بدریّ.. ئاخێکی هەلْکێشا:

– ماینەکەتان بیّ سەرو شوونە...

– چیت لێکرد؟

– بەدۆستێکی خۆم سپارد، تا دووریخاتەوە خاتەوە برادەرێکی دلْسۆزە هەلْناخەلْەتێنرِیّ...

– درۆ دەکەی پێستت لەبەردا دەمالْم.

– ئەگەر درۆ دەکەم چیدی مەپرسە تا وەلاّمت نەدەمەوە. ئەم سەرو بەندانەدا پیاوە ریش سورە لاوازەکە. کەوا لە تەنیشت ئاگردانەکەوە ڕاکشابوو بە هەنیشکەکانی ڕاست بووەوەو بەبۆلْە بۆلْ و منەمنێکی گالْتەجاری وتی:

– ئۆی بەقتیقول، باشتر وایە بەخۆشی دانی پێدا بێنی بۆچی بۆ دۆزینەوەی ماینەکەی هەلْەتەی شوێنی دوورمان دەکەی؟ بۆنی گۆشتی ئەم جوانە ماینەی کەسەرو دلْ دەکاتەوە لە کوێوە؟ بۆ داماوی؟ وەلاّمێکمان بدەوە. بەقتیقول بێدەنگ بوو، قتشە چاوی بلْند نەدەکرد، زەلامە ریش سوورەکە لە جێی خۆی ڕاپەری و ئەو کیسەی کە لەناو هەلْمدا خووسابووەو لەسەر مەنجەلْەکەی هەلْدایەوە.

– خۆیەتی. مەنجەلْ سەری لەسەر دانییە، بەبێنیاز سەری مەنجەلْەکەم هەلْدایەوە گەنجێکم لەناودا دۆزیەوە... باشە میوانانی خۆشەویست، ڕاست و دروست بۆ پێشوازی ئێوەیان ئامادە کردووە بۆ ڕاوەستاون؟ برایان دەستتان بشۆن، قتشە خێراکە قاپمان بۆ بێنە.

ئەندامانی دەستەی قۆزی بەق لە دەوروپشتی سەلمەن دانیشتن بە گالْتەو گەپ دەستیان بە قاقای پێکەنین کرد. مفتە خۆران لەبەلەزەتی دەعوەتەکەی بەردەمیان بە گالْتەیەکتریان پالْدەدا قتشە لە شەرمێکی تالْ سرِببوو لەگەنێکی گەورەی دانە دەست.

پوخـه پیـاوه[٢] ریـش سـووره‌كه گۆشـتی ده‌رهێنـاو لـه‌ناو له‌گه‌نه‌كـه‌ی كـردو پارچـه پارچـه‌ی كرد.. سه‌لمه‌ن و نزیكـه‌ی ده‌كه‌سـی لـه بێشـه‌رمترین خـوێڕی تـرین ئه‌ڵقـه لـه گوێكـانی باسـكیان هـه‌ڵكردوو كه‌وتنـه ڕفانـدنی ئـه‌و پلـه گۆشـته چـه‌ورو نه‌رمكانـه‌ی كـه هێشـتا هـه‌ڵمیان لێهه‌ڵده‌ستا. بۆ گاڵته‌ش به‌قتیقولیان بۆ سه‌ر سفره بانگ نه‌كرد.

خاوه‌ن ماڵ له‌م لاوه وه‌ستابوو تووڕه‌و حه‌په‌ساو سه‌یری ئه‌م دیمه‌نه‌ی ده‌كرد.

میوانـه ئـه‌زیزه‌كان به‌پشـتیان دیـوارێكی مه‌حكـه‌میان له‌به‌رانبـه‌ر ئـه‌ودا دروسـت كـرد. قتشه به ڕوویێكـی پـڕ لـه نـه‌فره‌ت و بێـزه‌وه چـاوی لـه زه‌وی دووری بـوو ئـه‌و لـه ژیـانی خۆیـدا زۆری چه‌رمه‌سـه‌ری دیتبـوو، بـه‌لاّم شـتی وا پـیس و گـلاّوی بـه‌بیردا نـه‌ده‌هات سـواره‌كان به‌ملچـه‌ملچ به‌هـه‌ردوو لـه‌پ گۆشـتیان لـه ده‌میـان ده‌په‌سـتی و قوتیـان ده‌دا ئاغـاش له‌گه‌ڵیانـدا خـه‌ریكی گۆشـت خـواردن بـوو و سـكی نه‌تـه‌قی كـاتێ بنـی له‌گه‌نه‌كـه بریسـكاوه، سـه‌لمه‌ن له‌تێریان قرقێنه‌یه‌كی هێناوه‌و به به‌قتیقولی وت:

- ئێسـتا ته‌ویلـه‌مان نیشـان ده‌ده‌ی.. ببیـنین چـیت لـه‌وێ شـارده‌ۆته‌وه. ئه‌گـه‌ر كلكـی ماینه‌كه‌شـت بـۆ بـه‌جێ بهـێڵم، وجـاغم كـوێر بێتـه‌وه.. له‌سـه‌ر حسـێبی مـن نـاتوانی بـژی، درۆ ده‌كه‌ی.. بێكه‌م و زیاد هه‌مووی ده‌به‌م، یالّلاّ تاماوی خێراكه.

به‌قتیقول به‌زه‌حمـه‌ت جلـه‌وی تـوڕه‌یی خـۆی گرتبـوو، بـه‌لاّم بـه‌م قسـانه‌ی سـه‌لمه‌ن لـه گیـانی خۆی بێـزار بـوو لـه حاڵێكـدا كـه لـه ڕقـان و به‌كـه‌م دانـانی و منـه‌ت نـه‌زانینی ده‌لـه‌رزی و لـه‌م شتانه‌ش خراپتریان لێ چاوه‌ڕێ ده‌كرا، به ڕق و كینه‌وه وتی:

— ئه‌گـه‌ر ده‌تـه‌وێ بگـه‌ڕێی بگـه‌ڕێ، ئه‌گـه‌ر دۆزیتـه‌وه ببیـه، چـاكیش بزانـه به‌چـاو سووركردنه‌وه‌و زمان درێـژی نـاتوانی بمترسـێنی... سـه‌لمه‌ن لـه جێـی خـۆی ڕاپـه‌ری و بـه قامچیه زه‌رده ماره‌كـه‌ی دووقامچـی بـه چـه‌پ و ڕاسـتی به‌قتیقولـدا كێشـا... بـه‌قتیقول تـاوه‌كو ده‌ستیشـی بلّنـد نـه‌كرد، بـه‌بێ چـاو تروووكانـدن سـه‌یری ده‌كـرد، فرمێسـك به‌سـه‌ر پرژانگـه هه‌لّزه‌په‌تاو بێخه‌وه كـانی دا ده‌هاتـه خـوارێ بـای ده‌سـتی بـه جـوێن و قسـه‌ی ناشـرین كـرده‌وه.. بـه‌قتیقول لـه هـه‌موو شـتێك زیـاتر لـه‌وه ده‌ترسـا كه‌له‌به‌رچـاوی ژن و منداڵـه‌كانی بشـكێ... قتشه ده‌سته‌كانی بۆ ئاسمان به‌رزكرده‌وه‌و هاواری كرد: هه‌تا هه‌تایه له‌عنه‌تت لێدا.

— قۆزی به‌ق، به‌له‌عنه‌تی ئه‌به‌دی گرفتار بیت، خوا خۆی سزات ده‌دات.

---

(٣) پوخه‌پیا: پیاوی بوده‌ڵه

– سیەتی بچکۆلانە قیژەیەکی لێدا.

– بەراز، خۆی بەسەلمەن داداو یەخەی گرت، بای کوڕێژگەی تێهەڵدا ئەولا. بەقتیقول لە خۆی کەوەڕی بوو یاخەی ستەمکاری گرت.

ئەو لەم دەقەیەدا وەك دڕندە ترسناك بوو و لەپێنج کەسیش بەهێزتر بوو سوارەکان نەیانتوانی یەکسەر سەلمەن لە چنگی دەربێنن و بەهۆشی بهێنەوە. هەر لەگەڵ بەهۆش هاتەوە.. لە تاو تووڕەیی و ڕقدا دەیگرت.. دووبارە نەڕاندی:

– سیا چاڵت دەکەم... پیسکە... دەتڕژێنمەوە دەتخەمە ژێر زەمینەوە.. بۆ سیبریات تێهەڵدەدەم، ئەگەر وا نەکەم پیاو نیم...

بەڵام بەقتیقول ئیدی نەجوێن نەگەف و گوڕی نەدەبیست. بە ئەزمی کوشتن لێیان دەدا، خەتی خوارو خێچ و بازنەیی ئاگراوی لەبەرانبەر چاوەکانی بریقەیان دەداوە، جریوەیان دەهات و تێکدەئالان. پاشان ئەوانیش دامرکانەوە. ئەو بەزیرە زیر دەکەوتە ناو چاڵێکی تەنگ و تاریك و سەروپشت و کەلەکەو سك و دەست و قاچی بەر دیواری چاڵەکە دەکەوت و بەهیچ جۆرێك نەدەگەیشتە بنی چاڵەکەوە. لە ئێشی ئەو سووتانەوەو چوزانەوەی کەلەسەر گۆناکانی هەستی پێکرد، کەمێ بەهۆش خۆی هاتەوە.. بەتەواوی وەك سوژنیان لەپڕدو ڕاکردبێ دووبارە دنیای لەبەرچاواندا تاریك بوو، سەرەنجام کەوتەوە ناو چاڵێك کە وەك تاوەیەکی داغ گەرم بوو، ئینجا بەقتیقول هیچی لەبیرنەما.

(٤)

پاشی ماوەیەکی دوورودرێژ بەهۆش خۆی هاتەوە لەپشت تەمێکی خوێناویدا بە زەحمەت قتشەی دیت. قتشە لە ماوەی شەوێکدا زۆر پیرولاواز ببوو، گریان و شیوەن قوڕگی قتشەی دەگرت و دەنگی پڕمە پڕمی گریانێکی پڕ بوغزو ڕقی لە قورگدا دەهاتە دەر.

بەقتیقول دەنگی ژنەکەی نەناسیەوە، لە درزێکی فراوان و خوارو خێچ رووناکاییەکی غەم ئەنگێز و کەم شەوق دەهاتە ناو چادرەکەوە.

دەرگای چادرەکەیان هەڵکەندبوو، باران نم نم دەباری و وەك کەزی سپی و ئالۆزو لەرزان وەك بژی یالی ئەسپ... دەژرانە سەر زەوی و بلاودەبوونەوە.

بەقتیقول دەینالاند.. باشتر بوو ئەم ڕۆناکی و بەد بەختیو ئاخر شەڕنەبینێ..

ئــاگردان خــامۆش ببــۆوەو بــەقتیقول لــەژێر کەوڵــە قــورس و ســارد و ســڕەکە ڕەق ببــووەوە هــەموو ئــازای دەیزیڕانــد. ژانــی دەکــردو قەتماغــەی خوێنــە وشــك و مــەییوەکانی ســەر دەم و چــاوی دەســڕیەوە، ســیمای ئادەمیــانی بــەڕووەوە نــەمابوو، وەك پارچــە خشــتێك ســورو شــین هەڵگــەڕابوو، چــاوەکانی بــەبێ تــامی هەڵزەپــەتابوو، ســەرگۆنای هەڵقلیشــابوو خوێنیــان لەبــەر دەڕۆیی و لەسەر چەرمی کەولەکە جێی چۆڕاوگەی خوێن دەبینرا.

بــەقتیقول بــە زەحمــەت و دەنگێکــی ناڕەحەتــەوە بــەم لاو ئەولایــدا چــاوی گێــڕا.. لــە کەســێك دەگەڕا..

قتشە بەدەم هەنسك و گریانەوە وتی:

– ئەوان لێرە نین.. لەعنەتیانە هەموو ڕۆیشتن بەقتیقول بە ئاخ کێشانەوە وتی:

– سیەت..

– ئەو لێرەیە، ئافەرین سیەت..

– ئافەرین سیەت..

ستەمکاران پاش ئــەوەی ئیشــی باوکــەیان دیــت، بــە ســوراغی کــوڕە داهــاتن، ســەلمەن خــۆی لێــی دەپرســی، گۆشــتەکەیان لــە کــوێ شــاردۆتەوە بەمــەرگ گــەفی لێــدەکرد.. ســیەت لــەبزی نەبزوفت. قتشە فرمێسکەکانی خۆی دەسڕیەوە و دەیوت:

– ڕیش ســوور مەشــخەڵێکی داگیرســاند وەك ســەگ کەوتــە گــەڕان هــەر بــە بــۆن گۆشــتەکەی دۆزیەوە، هەم ئــەوەی بــۆ بــەرخۆری هەفتەیــەك لــەناو هــۆرە مەڕەکــەدا بــە قــەنارەوەمان کردبــوو. هەم ئەوەیش لە حەشارگەکەی بەردمان خستبووە سەر.

ئەســپەوانەکان بــەڕەنگی پێســتەکە ماینەکــەیان ناســیەوە. ســەلمەن فرمــانی دا هــەموو گۆشــتەکە ببــەن و ئەســپەکەو گایەکــەشمان ســەڕا ببــەن. ئەســپەکە لەبەرئــەوە تــاکو نــەبنیرێ ڕەوەکــەی خەســارەتی لێکــەوتووەو گایەکــەش بــۆ چــاو شــکاندن. بــەڵام لەبــەر ئــەوەی گۆشــتەکە مــاڵی دزیارییــە نــابێ بــۆ دز بــەجێ بهێڵــرێ. دواجــار ڕیــش ســوور دوو کەســی دیکــە بــە خــۆو مەشــخەڵەوە لــە بــەقتیقول نزیــك بوونــەوە.. دانیشــتن و ســەیری یــەکیان دەکــرد. ســەلمەن لێیــان نزیك بووەوەو بۆ دڵنیایی کردنی وتی:

– هەناسە دەدا.

سەلمەن وتی:

– چارەنووسی ئەم کوڕێژگە ئەوەیە، لە زیندان بمرێ، نەك لە چادر برام والییە ئێوەش هەموتان شایەتم دەبن.. نامەیەك دەنووسم و لە ژێرەوەی مۆری دەکەم... بێگومان دەیخەمە حەپسخانەوەو هەرچیم لە دەست بێ دەیکەم تا ڕەوانی ئەو بەندیخانەی بکەم کە سوخرەکیشی تێدایە. لێگەرێ با لەوێ وەك سەگ بتۆپێ پاشان لێیانداو ڕۆیشتن.

بەقتیقول سەیری منداڵەکانی کرد، دەبێ دیسان منداڵە بێنەوا کانی برسیەتییەکی وابکێشین لە عەقل بەدەر بێ. دەبێ بەرانبەر گوجیلە سەگەکانیان سکیان هەڵوڕەشن.

بەقتیقول پرسی:

– هەر هیچ نەبێ تۆزقاڵێك بۆ منداڵەکان ماوە؟

قتشە بەدەم شیوەن و گریان وەڵامی داوە هیچ شتێك.... تۆزقاڵێك نەماوە، هەرچی بوو و بردیان بە ڕۆژی ڕۆناك ڕووتیان کردین ئەم سەلمانە مەلعونە ماڵی وێران کردین. هەرچی هەمان بوو بەربایدا، خوایە زوو بێت دەبێتەوە و بمرێ و قەبرەکەشی لافاو بیبا....

بەقتیقول ددانی لە جیڕەوە بردو دووبارە بێهۆش کەوتەوە.. تا دەمە دەمی نیوەڕۆ بەدەنگی بەرز وڕێنەی دەکردو دەیگوت بەردەوام لەبەرخواو خەڵکانێکی نادیار پاڕایەوەو سکالای لای خوا دەکردو جوێنی بەدادڕەسان دەدا.

–ئەها.... بەڵێ... ئێستا بڵێن کێی دزی؟ بەقتیقول چەند ڕۆژان بەبێ جوولە لەناو نوێن ڕاکێشاو لەناو خەیاڵ و بیرکردنەوەیەکی قووڵدا مەلەی دەکرد: دەبێ چیبکا؟ ئەو تەنیایەو کەسی لە پشتدا نییە، ئایا بەتەنیا دەستی دەتوانێ حسابی خۆی لەگەڵ قۆزی بەقەکان پاك بکاتەوە؟

لە گوندەکەی خۆیاندا بە هەقی خۆی ناگاو برادەرایەتیشت ناکەن. ئەم پیاو کوژانە زۆر لە خۆیان باییە، هەندێکیان چاو ترساو کراون و بێدەنگ دەبن.

لەبەد بەختیدا ئومێدی یارمەتی لە کێ دەکرێ؟ لە خزم و کەسان؟ ئەدی ئەوان لە کوێنە؟ بەرەبابەکەم نفوسە و لاوازەکەی ساری لە بیست چادر تێپەڕ ناکاو ئەوانیش لەسەرانسەری ناوچەکەدا پەرت و بڵاون و ناتوانرێ لە شوێنێك کۆیان کەیتەوە. لەگەڵ خێڵ و بەرەبابە دەوڵەمەندەکان کۆچ و کۆچبار تێك دەنێین و خزمەتی ئەوان دەکەن و خۆیان لەناو هەژاری و کارەساتی ڕۆژگار دەژیەن قسە لەگەڵ کێ دەکەی.. یەکێ دەڵێی وابکەو مەکە؟ تازە کەس گوێ ناداتە قسەیان. کەسێك لە نێوانیاندا نییە قەدرایی بستێك زەوی هەبێ.

لەگــەڵ ئەمەشــدا بــەقتیقول نەیــدەتوانی وەکــو ڕەشــە خەڵکەکــەی تایەفــەی ســاری خــۆی لەگەڵیاندا بگونجێنیٚ، بێچەندوچوون ئەو لە لەوانی دیکە ئازار بوێرو سەر سەخت ترە...

لەبەرئەمە وەزعەکـە بـۆ ئـەو نالـەبارو دژوارتـرە، تـەکتیقولی بـرای وەك بـەرخ بـوو، گورگـان خواردیان، بـەلاّم هـەموو ڕەوشـت و ئاگـاری بـەقتیقول لەسـینەی سـیەتی بچـکۆلاٚنەی سەرکەشـدا هەڵیـدابوو وە ئەگــەر بــەقتیقولیش شانســی هــەبا دەیتــوانی ببێتــە پیــاو، لەســەر حیســابی ویژدانی بژیەت و سکی منداڵەکانی تێربکـا سـوپاس بـۆ خـوا، کـە هـەم هۆشـی لـە کەللـە دایـەو زمانیشــی هەیــە، بــەقتیقول دەیتــوانی زۆر ئــیش بکــات... بەداخــەوە کــە دادو ئینســاف نییــە، بــەختی نییــە و خــواش برسـیەتی و ڕەنـج بـە زەبـوونی و مـل کەچـی وەکـو نەخۆشـیەکی درم و بێدەرمان بەنسیبی ئەو دەکا.

ئێستا بەجاریٚ بارەکـە بـەرەو خراپـی دەچـیٚ، لەمـە بـەدواوە چـاوی سـەلمەنە، ئەمـەی ڕابـورد تــەنیا کولیکــە[٣] بــوو دیــار نییــە بــەری چــی دەبــیٚ.. قــوزی بەقــەکان هــەولێکی زۆر دەدەن لــە خۆڵقـەتی خۆشـیاندا.ڕەت دەکـەن. حکومـەت لـەژێر دەسـتی ئەوانـە، والـیش لەوانـە ئاغاکـان خــۆیین هــەموویان دارو دەســتەیەکن، پشــت و پــەنای یــەکن ئێســتاکە کــە توانییــان بــەجارێك لەســەر بــەقتیقولی ئیســپات بکــەن. هەرچــی بــووەو نــەبووە لەســەر بەقتیقولیــدا بشــکێنن، پــێش هــەموو شــتێکیش خراپــە کاریــەکانی خۆیــان بــە ملــی ئــەودا دەهێــنن.. هەرکەســێك لــە پیاوەکانیــان دزی و چــپاول بکــا بەســەر ئەویــدا دێــنن، ئــەو کاتــە یەکــە تــرس و ئــابڕۆ چــون چەرمەسەری هــەرە گــەورە ئــەویش کــە نــاوی زیندانــە، دامــەنگیری دەبــیٚ، بــەقتیقول لــە دنیــادا زیاتر لە هەموو شتێك لە زیندان دەترسا.

سەلمەن دەیزانی بـەچ شـتێك بیترسـێنیٚ، زۆر جـاران بـەقتیقول لـە کـاتی تـالاٚن و بـرۆدا بـەرەو ڕووی تارمــایی مــەرگ بۆتــەوەو هەراســان نــەبووە، بــەلاّم ئێســتا دەلــەرزی، دەتگــوت تــاو لــەرزی تارمــایی زینــدانی تــەنگ و تاریــك و بۆگــەنی وەك قــەبر... دەیانــەویٚ زینــدە بــە گــۆڕی بکــەن. چارەنووســی تــەکتیقول گــەڵی ئاســانتر بــوو، نــابیٚ ســەلمەن لەگــەڵ ئەوانیدیکــەدا بــەراوردبکریٚ، ئــەو بــە بــەلاش گــەف ناکــا، ئــەو کۆیلەیــەك لــە قســە و گوێیــدا نــەبیٚ ریســوای دەکــا، تــا ئەوانیدیکە پەند وەرگرن، ئیشەکە دەگەینێتە حەپسخانە و مریشکە ڕەشە.

---

(٤) کولیك: گوڵی هەردار مێوەیەك کە تازە دەپشکویٚ، کولیکە هەنار، گوڵە سورەکەی هەنار

بـەقتیقول بـەبێ ئـەوەی شـەرم لـە ژن و منداڵـەکانی بکـا وەك دڕندەیـەك کەوتبێتـە داوەوە، لـەبێ هیواییـدا گـەوزی دەداو لـە خـۆی دەپرسـی، پـەنا بـۆ کـوێ ببـەم؟ قتشـە وابزانـی دیسـان مێردەکەی کەوتۆتەوە وڕێنە لە کرۆکی دڵیەوە دەستی بە دوعاو پاڕانەوە کرد:

- خـوای گـەورە، سـەبری بهێنـی.. نـەهێڵی بمـرێ، ئـەی خوایـە ڕۆژێـك داهـات بەتـەواوی نائومێد بـوو، بـانگی قتشـەی کـردو چـەند شـتێکی بەبەرگوێـدا هاویشـت، کـە پێشـتر چـاوەڕێی ی ئەم قسانەی نەدەکرد.

- ژنـێ... نـا... دوژمــن، بــەهێز بــەزۆریش هــەموو کارێــك دەکــرێ، ئاشــکرایە چــی دەقەومێ.

لەم کاتەدا قتشە بۆ یەکەمین جار لە وەزعی ئەو هەراسانی دایگرت.

- ئایا بەڕاستی کەس نییە، کە بمانپارێزێ؟

بـەقتیقول وەلاّمـی نـەداوە، کەوتـە بیرکردنـەوە وا دیـاربوو کـە چـارێکی بەمێشـك دا هـات. قتشـە دەللـە عاسـت هەسـتی بەمـەکرد، ئـیتر بـەقتیقول نەیدەناڵانـد و وڕێنـەی نـەدەکرد، کـپ بوو و دەستی بەسینەی پڕلە برین و سەراپا داڕوشاوی دادەهێنا.

هەفتەیـــەکی بەسەرداچـــوو و بـــەقتیقول لـــەناو نـــوێن هەڵســـاوەو قتشـــە لـــە شـــێوەی هەڵسـانەکەی بـۆی دەرکـەوت بەهەڵـەدا نەچـووە کـە بـەقتیقول بـەنیازی سـەفەرێکی دوورو درێژبوو.

قـــۆزی بەقـــەکان، دزەکـــان، ئەســـپەکەیان ئەســـپە ڕەش بـــۆرو زیـــرەك، بەئـــەزموون و بەوەفاکەیان لێبرد، بـەلاّم بـەقتیقول ئەسـپێکی دیکـەی، کـە لـە ئەسـپە ڕەش بـۆر خـراپتر نـەبوو، شێیکی یەرغە و روهـان و خـوێن گـەرمی هـەبوو، بەئەمانـەت لـەناو رەوە ئەسـپی هاوسـێ کـەی شـاردبۆوە، کـە دۆسـتی تەنگانـەو جێـی دڵنیـایی ئـەو بـوو، ئەسـپێکی هەسـرەت ئـەنگێز، ڕێـك ئەنـدام بـەغاربوو سـینگێکی پـان و سمـی نـازداری هـەبوو، ئـەم ئەسـپە بەرغـە لەسەرانسـەری ناوچەدا بێ وێنە بـوو و ڕەنگـە لـە ئاسـتانی چلکاردا هـیچ کـەس وێنـەی ئـەوی نـەبووە، ئەسـپ شـێیە ئێسـتا نـۆرەی زینکردنـی هـاتووە، بـەیانی زوو بـەقتیقول تفەنگەکـەی خـۆی پـڕ فیشـەك کرد، رۆنـی لـە بیرینـەکانی سـەر روومـەتی هەڵسـوی و شـتێکی تـێ ئاڵانـد، کـاتی مـاڵ ئـاوایی کـردن لەسـیەت کـە خـەریك بـوو جڵـەوی ئەسـپەکەی دەدا دەسـتی سـەری بـادا، ئەسپەشـێ، بـەقتیقولی بـۆ سـەر لوتکـە چـیا بـەرزو سـەخت و شـوێنە ناهـەموارەکانی ناوچـەی سـەروی جەنگەڵەکان برد.

ئەسـپ سـوار ماوەیـەکی زۆر لـە نێـوان پێشـە چـڕو زەمەنـدەکانی قەرەچـای و دڕك و دار و گوڵە نەسـرینی سـەراپا بـەدری ڕێگـای بـۆ خـۆی دەکـردەوەو نیـوەڕۆ لـە شـوێنە ڕك و سـەختەکان دەربـاز بـوو، گابـەردە ڕوت و مەزنـە سـوور سـوورەکان کەسـەریان بـۆ کەشـکەلانی فەلـەك بردبوو، لەبەرانبەری و بەدیارکەوتن.

کەسەیر دەکەی و دەبینـی چـۆن بـەردەکان لەسـەر سـەرتەوە قیـت بوونەتـەوە، کـلاۆت لەسـەر سـەردا بەردەبێتـەوە لێیـان نزیـك بیتـەوە نارەحـەتت دەکـەن. وا دێتـە بەرچـاو کـە شـڵەقاندنی گـۆمی بێـدەنگی شـاهانەو ئەبـەدیان گوناهێکـە بـوردنی بـۆ نییـە، لێـرەدا ڕووبـەڕووی مـرۆڤ و ڕەوەو مێگـەلان نابێتـەوە تاشـە بـەردە سـوورەکان لانـەی هەمیشـەیی جانـەوەری درنـدەو ئـازادە، خـۆ ڕاوچـیان بەرێکـەوت پـێ لـەم جێیانـە دەنـێن گەیشـتنە ئـەم شـوێنە زۆر دژوارەو خـۆ دەربـازکردنیش لێـی دژوارتـرە، وردە وردە بـەقتیقول لەبـەردە دێـو ئاسـاکان نزیـك بـووە بـێ هەسـت و خوسـت دابـەزی ئەسـپەکەی لـە نسـێی دۆڵێکـی تەنگـدا بەسـتەوەو کلاوەکەوڵەکـەی لەوێ داناو تفەنگەکەی سـوار کـردو بـەهێمنی بـەرەو سـەرەوە دەسـتی بەسـەرکەوتن کـرد، لەسـەر بـەردێکی پانـدا مانـدووی خـۆی حەسـاندەوە، لاکەلەکـەکانی وەك ئەسـپێك زۆرتـاو درابـێ بـەرزدەبۆوەو دادەبـەزی ئـەو لێژاییـە بـەرفراوان و ڕەنـگ خۆڵەمێشـیەی لـە خـوارەوە دەبینـرا لەبەرچـاوەکانی گوشـاد بـووەوەی ئـەو دەیزانـی لـە پشـت ئـەم قوولاییـە نشـێوێکی ڕوت و ڕك هەیە، کوێرە ڕێـی وەك داوە دەزو لـە چـەپ و ڕاسـتیدا دەهاتنـە خـوارو لـە نێـوان بـەردەکان شـون بزر دەبوون ئێرە لەوەڕگای هەرە خۆشی بزنە کێویان بوو.

بـەقتیقول بەچـاوێکی تیـژ تەماشـایەکی شـەپۆلی بێجووڵـەی بـەردەکانی کـرد لەوبـەری دۆڵەکـە لـە نشـێوە ترسـناکەکە شـوونی هـیچ گیانـدارێك نـەدەبینرا، هـەموو شـتێك بـێ گیانـە دەنگ لە هـیچ شـتێکەوە نـەدەهات و هـیچ شـتێك نـەدەجوولا، چـۆلیەکی بـێ هەسـت و خوسـت کـوێرو کـەر، زۆر کـەرەتان بـەقتیقول هاتۆتـە ئێـرەو تێیـدا خولاوەتـەوە لێـی هـەلخزیوەو نووکـە بەرد هەموو گیانیان رووشاندوەو برینـداریان کـردوەو هـەر خۆشـحالیش بـووە بـەوەی کـە بـە سـاغ و سەلامەتی گەڕاوەتەوە. بەلام ئێستا نەیدەتوانی بەدەستی بەتاڵ بگەرێتەوە.

ئاسمـان وەك بـەردە بۆزەکـانی دەورو بـەر غـەمناك بـوو، بـەقتیقولیش پێسـتەیەکی بـۆری لەبـەردابوو بـە ڕەنـگ و ڕووێکـی خۆڵەمێشـی و لاواز و ئێسـقاوی کـەوەك بـەرد وابـوو، تفەنگەکـەی لەشـانی کـردەوەو وەك مـارمیلۆك بـەبێ هەسـت و خوسـت و ئاوڕدانـەوە بـە ڕۆخـی

لێژاییەکە هەڵزنا، کێوەکان، ئەی کێوەکان هەر هیچ نەبێ ئێوە سەدەقەیەك بەم دەست بەتاڵە ببەخشن..

وەختی بەقتیقول گەیشتە سەر ڕۆخی نشێوەکەی ئەودیوی لێژاییەکە بزنە ڕێگاکانی کەوتە بەرچاوو خۆر بەرەو ئاوابوون دەچوو.. هەندێ جار وارێك دەکەوت کە بەدبەختیش بەختی یار دەبوو، ڕێك و ڕاست لە ژێر پێیی بەقتیقولدا لە قەدی نشێوە شەپۆلاوی و درێژەکاندا، وەك بڵێی لەنێو تەنکە تەمێکی بۆردا سێ بزنە کێوی — نێریەکی تیسکاوی و — شاخ درێژو — شۆر ببوونەوە ئەها ئەهە هەر ئێستا ڕاوەستابوون، سەریان بۆ ئەو کەرخە وەرسوڕاندبوو کەوا لێوەی هەڵاتبوون، گوێیەکانیان مووچ کردبوو هەستیان ڕاگرتبوو و خۆیان ئامادەکردبووپێی پێوەنێن و هێشتا چاوت نەترووکاندوە، ون دەبن لەسەر لەشە تیسکاوی و تێکسمڕاوەکانیان شتێکی وەك زەمبەلەیەکی باڵدار بەدی دەکرا.

بەقتیقول لەدڵی خۆیدا نیازی گرت و پاڕایەوە:

- باشە بە ئومێدی خوا... تفەنگەکەی لە خۆی کردەوەو ڕایکێشا بەرێ قۆنداغەکەی بە لاشانییەوە چەسپاند، سێرەی لە نێریەکە گرت، بەڵام زیاد لە پێویست پەلەی کرد، دەستەکانی دەلەرزین و لوولەی تفەنگ لەسەر سێرە لادەچوو، نێچیرەکە لێیی هەشیار بۆوە، ترس یاسای خۆی هەیە، نابێ دوو جار بۆ دواوە ئاوڕ بدرێتەوە نێریەکە هەر هەستی بە ترس کرد خۆی خزاندە کەنارێکەوە و حەمبازێکی گەورەیدا و بەئاسانی و خێرایی لە نشێوە پلەدارەکە تێی تەقاند، لەو باریکە ڕێیەی کە لە پێشیاندا بەدیارکەوت، بۆ چاو چوقانێك گیربوون، یەکەمجار بزنە مێیەکان لێیی چوونە خوارەوەو لەم کاتەدا بوو بەقتیقول بەتەواوی نیشانەی لەپیرە کێویەکە گرتبوو ئامادەبوو، لە لوولەی تفەنگەکەوە بڵێسەیەك هاتە دەرو دەنگێك بەرزبووەوە... دووکەڵێکی شین لەسەر خۆ لە نێوان بەردەکان بڵاوبووەوەو بەقتیقول لەنێو دووکەڵەکەکەوە دیتی کە چۆن نێریەکە لە کاتی هەڵبەزینەوە سەرەنگرێ بوو و لە ئەرزگەوزی.

بەقتیقول لەترسی ئەوەی نێچیرەکە ڕاست بێتەوەو بۆی دەرچێ، لە نشێوەکە بەرەو خواربووەوە نێرینەکە لێی ڕاکشابوو و بەسەر لاکەکەلەیەکدا کەوتبوو لنگەفرتێی دەکردو لە گیانەلادابوو بەقتیقول کێردەکەی هەڵکێشاو سەری بڕی خوێنێکی گەش و سوور بەسەر بەردە بۆرەکاندا هاتە خوارێ، کەڵە کێویەکە چوار پەلی لێ ڕاکێشاو بێجووڵە کەوت بەقتیقول بەهەناسە بڕکێ لە تەنیشت کەوت، پاشان نێچیرەکەی کەوڵ کردو ورگ و هەناوی

دەرهێنـــا، لەناوەڕاســـتەوە شـــەقی کـــردو گۆشـــتەکەی لـــەناو پێســـتەکە پێچـــایەوە ئەسپەشـــێی، بـــەدەوری دۆڵەکـــەدا ســـوڕاندەوەو بەزەحمـــەت بارەکـــەی خســـتە ســـەر پشـــتی یـــەوەو بەکەمەندەکـــەی گورج و گۆڵ بەستیەوە.

کـــاتێ بـــۆ جـــاری دووەم بـــەقتیقول لەپێشـــەلانەکەی قەرەچـــای دا هاتـــە خـــوارەوە لەســـەر زینەکە ئیسراحەتی کرد، بەرەو ماڵ نەبووەوە...

ئێوارەیەکی دڕەنـــگ بـــەقتیقول گەیشـــتە دۆڵێکـــی نســـارو لاچـــەپ، لێـــرەدا لـــە کـــەنار و ڕۆخـــی ڕووبارەکـــە گونـــدێکی ســـەرو ســـامانداری لێبـــوو ئـــەم دێیـــە لـــە ژێردەســـەلاتی ژاراســـبای والی — چلکار ئاستانی هاوسێداربوو.

ژارا ســـبای نـــەك هـــەر لـــە ئاســـتانی خـــۆی لەبـــەر پلـــەو پایەکـــەی ناووبـــانگی هـــەبوو، بەڵکـــە لەسەرانســـەری وولاتـــدا لـــەناو والی و مـــیرزاو حـــاجی ئاغاکـــان لـــەو پیـــاو مـــاقوڵ و شایســـتەتر نـــەبوو، ئـــەو هـــەم وەك بابیـــەك هـــەم وەك بازرگـــان و هـــەم وەك جـــەنگاوەرێك ناووبـــانگی هـــەبوو و لە ڕاستیشدا کەسی دیکە نەبوو لە ویژەی سامان و ڕێزو عەقڵ و هۆشی ئەو دابێ.

هەرچـــی دڵـــت بیخـــوازێ لـــەم پیـــاوە چـــاوەڕێ دەکـــرێ: هـــەم بـــاش و هـــەم خـــراپ، هـــەم چـــاکە خوازی هەم خراپە خـــوازی. بێقســـور وەختـــێ بـــەقتیقول لـــە دێیەکـــە نزیـــك دەبـــووەوە بـــە خـــۆی وت: "بۆ گەیشتن بـــە شـــادمانی هەوڵـــدەدەم، لـــە تـــەنیایی بێـــزارو و بەتـــەنگ هاتومەتـــەوە. وادیـــار بـــوو ژارا ســـبای بڕیـــاری دابـــوو زســـتان لـــە ڕەشماڵەکانیانـــەوە بـــەرەو خـــانوە قـــووڕە زســـتانییەکانیان گوێزابوویانـــەوە، دەمـــەو ئێـــوارە بـــوو، لەبەرئەمـــە هـــەموو خـــەڵکی هەوارەکـــە لـــە ڕەشماڵـــەکان هاتبوونە دەرەوەو تا پێش تاریك داهاتن هەر کارێکی هەیانە جێبەجێی بکەن.

بـــەقتیقول لەبـــەردەرگای فـــراوانترین حەوشـــە زەلامێکـــی کەڵەگـــەت و گۆشـــتنی دیـــت، کلاوێکـــی ســـێ سوچـــی کـــەوڵی لەســـەر نـــابوو، فـــەروێکی کەوڵـــە بـــەرخی لەبـــەرکردبوو، ئـــەو ئارەقـــەی کردبـــوو ڕەنگـــی ســـوورێکی ئەرخـــەوانی دەنوانـــدو ڕەونـــەقی دەداوە، بـــەلام بـــەرێزو شـــکۆمەند بـــوو، ژاراســـبای لـــە بـــەقتیقول بەتەمـــەنتر نـــەبوو، بـــەلام وەرەو خـــۆتی بگەیـــەنێ، حەشـــاماتێکی زۆر لەدەســـت و پێوەنـــدەکانی لـــە دەوریـــدا کۆببونـــەوە، دوو ڕیشســـپی بەشـــکۆ، کوڕێژگەیەکی خرپنی حەوت ســـالانە، کـــە کـــوڕە گـــەورەی بـــوو، کاسەلێســـی پـــیرو گـــەنج، هـــەروەك ڕەوە مشـــکێکی بـــۆر دەوریـــان لـــە کیســـە ئـــاردێکی سپی دا بـــێ، بـــە چـــوار دەوری کۆببوونـــەوە و بـــەقتیقول بـــەرێزەوە ســـەلامی کـــرد، والی چـــاوێکی بـــە شـــاخە پـــڕ لولوپێچـــەکانی کەڵەکیویەکـــەدا خشاند و بەسەر لەقاندنێکی لوتف ئامێزەوە وەلامی داوە، بۆ ئێستا خراپ نییە.

کــە بیبــانوو، ژنــی یەکــەمی بــای، ژنێکــی بــەهێزو گــوپنی ســپیلکە بــوو، بــە خــۆی و مەسینەوە لـە دەرگـا هاتـە دەرەوە، ئـەویش سـەیری سـەرو کەللـەی کەڵەکێویـە جوانەکـەی کـرد، کە لـە خـوێن ئـالاْبوو دوو شـاخی درێـژو لـوولی هـەبوو، لەسـەرەخۆبەدەوری ئەسـپەکەدا خـولاوەو چونکە چوکێکی کرد دوای ئەو تەماشا کەرێکی زۆر بەدەرکەوتن.

-وابزانم دیاری زۆر لەمـە گـەورەتر قـابیلی ئێوەیـە؟ ئیمـڕۆ بـەیانی کـە گەیشـتمە گوندەکـەتان بـەخۆم وت: ڕەنگـە ماوەیـەکبێ نێچـیریان نـەدیتبێ و گۆشـتی حەیوانـە کێویـان نەخواردبـەبێ... جارێك سەری ئەسـپەکەم وەرچـەرخاندو بـەرەو ناوچـیا ڕۆیشـتم... بـەلاْم هـەر بـۆم هێنـان، ئەگـەر قبـولْم بکـەن فـەرموون وەریگـرن... کـەیبانو بـە مـەکرو دۆلاْبـەوە بەتیلـەی چـاو سـەیرێکی مێردەکەی کردو دەتوت پرسی پێدەکردو، دەترسا ئەو رەتی بکاتەوە.

ـ: بــەقتیقول لــە دلــەوە پێکــەنیکێکی گــرت: لەبــەرخاتری ئــەو ڕەتــی ناکاتەوە

ژاراسبای بەسستی و لەژێر زمانەوە وتی:

- قبــولی کــە... چــیت لێبکــەم... پاشــان چــاوێکی لــە دەوروبــەری کــردو وتــی: نێچــیر نێچیری چیای خۆمانە، ئەگەر خۆی پێشکەشی نەکردبا.. بەزۆر لیم دەستاند.

هــەموویان پێکــەنین، بــەقتیقول دلــی ڕەحــەت بــوو، یــەکێك لــە ڕیــش ســپیەکان بەپەلــە دەستی راوەشاند:

- کیژوکار لە کوێنە؟ با بیبەن.

بــەقتیقول بــەبیری خــۆی زانــی کــە ئــەم ڕیـش سـپیە (قـیران بـای) پـیرە مێـردی پیسـکەو حسـابگرە: ئـەو دۆسـتی گیـانی بـە گیـانی بـاوکی خـوا لێخـۆش بـووی ژاراسـبای بـوو، ئێسـتا هــەموو ســەرو ســامانی والی لــەژێر سەرپەرشــتی ئــەوەو بەدەســتە ڕاســتی والی دەژمێــردرێ.

قیران بای بەکەیبانوی وت:

- کە یبانو، وامەزانە، ئەگـەر قـۆزی بەقـەکان ئـەم پیاوەیـان ریسـوا کـردو لـە قـوڕە شـینیان وەردا، مانای وایە هەرچی لە دەستیشـی بـێ هـەر ڕیسـوایی و قـوڕە شـینە، ئـەم بێنەوایـە ئەگـەر کەسـێکی خـۆش بـوێ ئەسپەکەیشـی پێشـکەش دەکـا. ڕاسـتە دەلـێن بزێـوەو ناڕەحەتـە پیـاوی ئازاو بوێر بزێوو ناڕەحەتن.

بەقتیقول کە زۆر بەشان و باهویدا هەلگوترابوو تەعزیمێکی بۆ کرد.

- باوکـه سوپاسـت دەکـەم منـەتبارم، چـیدیکه بڵـێم تـۆ لـە مـن باشـتر باسـکرد، مـن خۆشبەخت نیم، هەرچـەند بزێـوو نارەحـەتم وا هاتومـە لای مـیرزا بـۆ ئـەوەی هەرچـیەکم لـە دڵـدا دەجوشـێ عـەرزی جـەنابتی بکـەم... بـەلاّم لەبەرانبـەر دانـایی و حـەلیمی تـۆ بێـدەنگ دەبم. تـۆ لە هەموو کون و کاژێرێکی دڵی من ئاگاداری بابەم جۆرە بێ کە تۆ دادوەری دەکەی.

کـوڕی والی دووژنـی شـۆخ و شـەنگی بـانگ کـردو ژنـەکان گۆشـتی حەیوانەکـەیان لەسـەر ئەسـپەکەوە داگـرت و بـۆ ژوورەوەیـان بـرد. ئـەم منداڵـە شـەیتانە پێچـەکانی پێشـەوەی نێچـیرەکەی بەدەسـتەوە گرتبـوو لەگـەڵ ئەوانـدا کەوتـە ڕێ و جارجـارە شـاخە مەزنـەکانی حەیوانەکـەی لەکەلەکـەی تـازە بـوو کـە نازدارەکـان ڕادەکـرد، ژاراسـبای بـە چـاوی لۆمـەکردن سەیری شەیتانی کوڕەکەی خـۆی دەکـرد، یـەك کەلیمـە قسەیشـی لەگـەڵ بەقتیقولـدا نـەکرد، خـۆ ڕەنگـە ئـەو مەبەسـتی ئـەوە نـەبوو بـێ کـەڕووی نـەداتێ، بـەلاّم شـان و شـکۆ و مـەقامی ئـەو ڕێگـای نـەدەدا پێشـوازی هـەر ڕێبوارێـك بکـا. بـەقتیقولیش لـەم پیـاو ماقولانـە نییـە و دیاریەکەیشـی هێنـدە شـایانی بـاس نییـە. لـە باتیـان ڕیـش سـپیەکەی دووەم بـەهاو دەردی سەیری بەقتیقولی دەکرد، ئەم ڕیش سـپیە سـەر سـن بـوو، یـەکێك بـوو لـە کـۆنترین دادوەرەکـانی ولاّت، لـە کـاتی هەڵبـژاردنی قازیـەکان، هەمیشـە ژاراسـبای لایـەنگیری لێـدەکرد، لەبـەر ئـەزموونی چـەندین سـاڵە و گـرنگتر لەمانـەش لەبـەر پەیوەندیـە چـروپڕو فراوانـەکانی قـەدری دەگرت.

سەرسن هاوتای والی بوو، دەستی بەریشی خۆی داهێناو وتی:

- لاوی بێنـەواو دەرەتـان... نییـەتی چـاك نیـوەی کـارەو مـن لـە بـیری تـۆدا نییـەتی بـاش دەبیـنم. باشـە پێشـدانیش دەبینـرا کـە زۆر قوربەسـەری وەکـو تۆیـان، پـاش دان بـە خـۆداگرتن و تەحـەمولی کردنـی هـەموو ئەزیـەت و ئـازارێکی وەك شـێتان لـە گونـدی خۆیـان رایـان دەکـرد، ئایا تۆش کەوتیوتە هەمان بیرکردنەوە؟

بەقتیقول بە گۆشەی چاو سەیری والی دەکرد، وەلاّمی دایەوە.

- قوربـان بەڕاسـتی هەروایـە، زۆرم بیرکردۆتـەوە لـە زۆر گیروگـرفتم کۆڵیوەتـەوە.. و ئامـادەم ئەوەنـدەی پـێم بکـرێ بێمـە ژێـر بـاڵی بـەزەیی و میهرەبـانی ئێـوەو پاداشـت هـەتا سەرانەش بدەم، والی بە نەرمی برۆیەکانی جوولاّندو ڕووی لە بەقتیقول کرد.

- جـارێ لەسـەر ئەسـپەکەت دانیشـتوی و قسـەدەکەی وەك ڕاسـت بکـەی وایـە، بـابزانین لەسەر سفرە چی دەڵێی وەرە ژوورەوە ئەسکورد شکاو..

بەقتیقول شادمان بوو و بەدوای بایدا ڕۆیشت.
- مـیرزا، لـە ڕاسـتیدا مـن هێشـتا نەهاتبوومـە ژوورەوە هـەمووم بێـزار کـردن، دیقـی دڵـم گەڵی گەڵی زۆرە.
کاسە لێسان دەیانزانی ورەی بای لەچ بارێکدایە، پێکەوە کەوتنە هاوار هاوار:
- بەڵی... ئەهای باشە... ئافەرین....
ئەوان بەرەچـاوکردنی گـەورەو بچـووکی یـەك بـەدوای یەکـدا بۆحەوشـەو پاشـان بۆنـاو خـانووە بەشـکۆ و پـڕ حەشـامەتەکە ڕێیـانکرد.. بـەقتیقول زۆر ڕێکـەوتی وای نـەکردبوو بچـێتە ئـەم جـۆرە ماڵانـەوە.. ڕەنگـە لـە ژیانیـدا جارێـك ئـەم ڕێکەوتـەی کردبـوو، لەبەرئەمـە لەبـەردەرگا پێـی تێـك دەئـاڵا لـە ژوورێکـی گـەورەو گـەرم و پـاك و خـاوێن دا چـرایەکی نـەفتی وەك ڕۆژ ڕۆناکی کردبووەوە، لە بنەبان لە جێ و بالینگـانی بایـدا کـە لـە خـۆی زێـتر هیچکەسـێك لێـی دا نەدەنیشـت قـەڵاتێك نـوێنی ڕەنگـاوڕەنگ لەسـەریەك قـەد کرابـوو، مـافورێکی سـوور لـە کـن دەرگـاوە تـا بنـەبان لەسـەراپای ژوورەکـە داخرابـوو، کـە پیـاو پێـی لەسـەر دادەنـا موچـڕکی پێـدادەهات لـەلای ڕاسـتی ژوورەکـە سیسـەمێکی وەرشـەوی گـەورەو بەشـکۆی رووسـی و لەسـەر ئەویشدا بەرو قاڵی پـڕ نـەخش و نیگـاری گـەورەترو بەشـکۆتر لـە دیـوار درابـوو، لـەدەورو بەریـدا لەسەر رووی هـەموو شـتێك روونـاکی شـەوقی دەداو هـەروەك چـۆن لـە ئـاونگی سـەرگوڵزاری پـڕ گوڵ و لاڵەی بەهاران شەوق دەداتەوە.
دەرچـوونی بـەقتیقول لـە ڕەشمـاڵی سـاردو سـڕی بـە کەچـە جـل و پـەلاس و کۆنـە تەژگـە ڕاخراو کە هـی ماڵـە هـەژارو ڕەنجەرانـەو گەیشـتنە ئـەم جـۆرە خانووانـە جێـی شـانازییە نوسـتن لەناو ئەم نازو نیعمەتەئەو پەڕی شادی و کامەرانی دەبەخشێ.
وەختێـك وەك هـەموو میوانـەکان ئـەویان لەسـەر سـفرەی رازاوەی بـای دانـا. هەرچـەندە دەمی پـڕ لیـك ببـوو، بـەلاّم وەك بلێـی برسـیەتی بیرچـووەوە بـێ ئـارەزوو نـانی دەخـوارو هـەموو دەیاندیت کە ئەم لەسەرەخۆو بەبێ مەیلی خواردنەی چەند بەزەحمەت لەسەر دەوەستێ.
سـوپاس بـۆ خـوا کـەبیانو دریغـی لـە خزمـەتکردنی نـەدەکرد، ئـەو سوپاسـێکی شایسـتەی کـردو کەوتـەوە گێڕانـەوەی داسـتانەکەی خـۆی... وشـە، وشـەی تـاڵ و هەڵقڕچـاو پـڕ لـە خـەم و خەفەت هەر لە خۆیەوە لە دەمی هەڵدەڕژایە دەرێ.
هەموویان بەتاسـەو ئـارەزووەوە گوێیـان لـە قسـەکانی ڕاگرتبـوو، دەتگـوت دەنـگ و باسـێکی نوێیـان ئەفسـانەیەکی عـەجیب و غـەریبی دەگێڕایـەوە، کـاتێ وشـەی ترسـناکی (زینـدان) ی

بەسەر زماندا هات، کەیبانو زیراندی و کەوتە ئاخ و ئۆخێکی ژنانە، پیاوە بە تەمەنترەکان نێو چەوانیان گرژکردو سەریان بادا، سەرسن ڕیشی خۆی گرت، بیابان نشین بۆی هەیە مەرگ بۆ بیابان نشینێکی دیکە بخوازی بەڵام زیندان کردنی بۆ ناخوازێ...

بەقتیقول لە دوو توێی دڵیەوە سەری سوڕمابوو، ئەمانە چ ئاغایەکی بەڕەحم و جگەرسۆزن، تێدەگەن، هەست بە ناعەدالەتی دەکەن. ئایا ئەم خانووبەرە ئەم خواردن و عەیش و نۆشە ئەم ئاوڕلێدانەوەو خزمەتکردنە لەو دادەبینێ؟ بەقتیقول دەیگوت:

- من ڕوت و بێکەس و بێ پشت و پەنام.. وەك جوانیەکم لە ڕەوە دوورکەوتبێتەوە.. تەنیا ئومێدم ئەوەیە.. لەژێر سایەی هێزو دەسەڵاتدارێکدا بگیرسێمەوەو پەنایەکم هەبێ.

ئامادەم هەموو شتێك لەم ڕێگایە ببەخشم، بەهەر هەل و مەرجێك بێت ئامادەم...کەیبانو ژانکاری کوڕە گەورەی کە گوڵی مەجلیس بای بوون بێ ئەوەی چاوەڕێی پیاو ماقوڵان بکەن بە ئاشکرا دەستیان بە تف و لەعنەتی لە قۆزی بەقەکان کرد، هەم ژنەو هەم کورە چاویان لە بەقتیقول بارمتەچی بەناووبانگ هەڵنەگرت.

جێی خۆشحاڵیە، کە پیاو خزمەتکاری وا، دۆستی وای هەبێ، هەروەها (سەرسن) ی دادرەسیش لە خاوەن ماڵ پێشکەوتەوەو وتی: زۆر باشە، ئەی سوارچاك، دەبینین، لەمەودوا دەزانین کەوا تۆچیت لەباردایە،کۆتایی بە ئاهوزاری بێنەو دەسەو دامەنی والی ئێمە بە، چاکتر ئاگاداربە ئەو پێویستی بە کەسانێکی وەك تۆ شارەزاو لێهاتوو چوست و چالاك هەیە.. ئەگەر بتوانی هەوڵ بدەی و کۆشش بکەی، دەبیتە برا بچووکی ئاغاو کەس و مامی کوڕەکەی، ئەو کاتە باکت بەهیچ شتێك نەبێ! هیچ دادگاو حکومەتێك دەستی بە تۆ ناگا.. قەیسەری رووسیش ناتوانێ نە بە زیندووبی نە بە مردوویی دەستگیرت بکا، ئیمڕۆ نا ئینشاڵا بەیانی، حیسابت لەگەڵ دوژمنانت پاك دەکەیتەوە، خراپەو خراپەکاری و غەدرەکانیان بەبیردەهێنیتەوە هێزو لێهاتویی خۆشتان نیشان دەدەی.

بەقتیقول گوێی ڕادەگرت و باوەری بە قسەکان نەدەکرد، ئەم سەخاوەت و بەخشندەییە چی یە؟ و جەنابی بەگ لەم کینایەت هێنانەوە چ مەبەستێکی هەیە؟ " دەبێتە خزم و کەس ئیمڕۆش نەبێ، بەیانی... بەقتیقول دەیزانی قۆزی بەقەکان کۆنە ناحەزی ژاراسبان، ئەوان دوو سەرزەمین، دوو لێوار دوو کێون لە وڵاتێکدا، بێ ئەسەل نەبوو کە بەقتیقول خۆی کوتا ئێرە ئاخر دەکرێ ژاراسبای هەژارو چارە ڕەش دەربەدەرێکی وا بە برای خۆی دابنێ؟ بەقتیقول چاوەڕێی نەدەکرد مەسەلەکە شێوەیەکی وا بگرێتە خۆی چارەنووسی موژدەو

ئومێـدکی نـوێی دەدایـەوە کـە گـەلێك لـە خواسـتی خـۆی زیـاتر بـوو، ئـەو لـە ترسـی زینـدان ڕایکردو ئامادەبوو بە کۆیلەیش بـێ خـۆی لێ ڕزگـار بکـا.. بـەلاّم دەسـتی دۆسـتایەتیان بـۆ درێـژ دەکرد، دەتوت بۆ ئەویش لە بیابان شەرافەتمەندی و دادگەری هەیە.

ژاراسبای بۆ دەرخسـتنی ڕای خـۆی پەلـەی نـەدەکرد، ئـەو هـەر گـوێی لـە قسـان رادەگـرت و بایەخی پێنەدەدا. نەدەکرا پـەی بـە سەروسـیما پـڕ لـە هـەواو فیـزو مەسـخەرە ئامێزەکـەی بـبرێ کە بیر لە چ دەکاتـەوە. باشـە کـە گـوێ لـە قسـەی ئـەوانی دیکـە دەگـرێ و قسـەیان پـێ نـابڕێ ئەگـەر ئەوەیـە هێـزو توانـاو وورەی ئـەم بێنەوایـە تـاقی بکاتـەوە. دیسـانەوە هـەر باشـە بـەلاّم ڕەنگە دوو دلّبێ؟ گوێ ڕادەگرێ و رووی دەسووڕێنێ. نەقبولّی دەکاو ئیزنی دەدا.

بەقتیقول لەم شەوە ئەخیری هەر لەبای نەگەیشت.

والی بەکـەیف و شـادی و سـەرو سـوحبەتەوە بـۆ نووسـتن چـوو بـە کـەیف و ڕوویەکـی خۆشـەوە و مرەخەسـی لـە میوانـان و کاسەلێسـان خواسـت، بەسـەبری خـۆی بـۆ لای بـەقتیقول سوڕاند، هەروەك لە کاتی یەکەم بینیندا سەری بۆ بادابوو.

هـەموویان بـە خۆشـحالّیەوە پەرتـەیان لێکـرد، بـای رازیـە، بـە کەیفـە وورەی بـەرزە لەگـەلّ سـپێدەی بەیانـدا سـاحێب دەعـواو شـکایەت بـەرەو مـالّی والی دەهـاتن، ژمارەیـان زۆر بـوو، بـەقتیقول شـێ ڕەوهـانی خـۆی زیـن کـردو لـە تەنیشـتیەوە ڕاوەسـتا وای نیشـاندەدا کـە بەهـەر شێوەیەك فرمانی پێبکەن، ئەو ئامادەیە بڕوا یان بمێنێتەوە.

والی پـاش لـە گـۆڕ هـەلگرتنی نـان و چـای بـەیانی هاتـەدەر. لـە نیگـای بەقتیقولـدا پاڕانەوەیەك دەبینـرا وەك بلّـێ " هـەر هـیچ نـەبێ... ئومێـدێکم بدەیـە.." ژاراسـبای بـەڕۆخی دا تێپـەڕی و تەماشـای نـەکرد و بـەلاّم بـەقتیقول سـەبری گـرت... تـا ئەوانیدیکـەی بـەڕێکردو دووبارە لەبەردەمیدا قیت بووەوە، والی بە ماندویی هەناسەیەکی قوڵی هەلّمژی و پرسی:

- میوانی ئەزیز، تۆ چیت دەوێ؟

بەقتیقول قیت ڕاوەستاو لێی نزیك بووەوە:

- سوێند دەخۆم تـا مـردن خزمـەتت بکـەم! بۆهـەر شـوێنێك عـەقلّت دەیـبرێ بمنێـرە هەرچـی دلّت دەخوازێ داوام لێبکە. دەبمـە بـرا بچـووکی تـۆو مـامی کوڕەکـەت... ئـەدی سەرسـنی ریـش سپی وای نەوت؟

ژاراسبای بە وشکی وەلاّمی داوە.

- لـەم بـارەوە ئـەوەی پێویسـتە ووتـراوە، سـوێندەکەی تۆشـم هـەر لـەبیردەبێ.. بـەڵام چـار نییـە دەبـێ دوابخـرێ، تاقسـەو قسـەلۆك دەبڕێتـەوە. ئێسـتا لەبەرژەوەنـدیم دا نییـە، کـەهێن و مـەهێن لەگـەڵ قـۆزی بەقانـدا بنێمـەوەو بەئیشـی لابـەلا سـەرلەخۆم بشـێوێنم قـەدەرێکی دیکـە کـە بـارێکی ڕەخسـا، مـن خـۆم بەدواتـدا دەنێـرم، نـەك هـەر خـەو وخـۆراك و ئیسـراحەتت دەدەینـێ! بـەڵکو دەبـێ ببیـنین بـۆ سـوێندەکەت چـۆن وەفـاداری دەنـوێنی... بـەڵام لێمـان دەورمەکەوە، زیاتر سـەرمان لێبـدە. مـاڵ و منـداڵی مـن ئێوەیـان خـۆش دەوێ لـە کاروبـاری نـاو مـاڵ یارمـەتیان دەدەی، ئـەوان سـەرقاڵیەکت بـۆ پەیدادەکـەن پاشـان دەتخەمـە بـەر کارێـك شایستەی تـۆ بـێ، بکـەوەرێ بـەقتیقول ئەوەنـدە شـادمان بـوو وەخـت بـوو لـە خۆشیان بفـڕێ.. نەیدەزانی چ ووشەیەکی رازاوە بدۆزێتەوە بۆ سوپاس کردنی.

- ئـای والی میهرەبـان و... ئـەزیز... لـە بـاوك ئـەزیزتر... خـەیاڵم دەکـرد ڕووم لێـوەردەگێڕی.. دەبـێ بمبـووری کـە لەبەرانبـەرتان وێـرای قسـەکردنم هەیـە. بـەقتیقول جڵـەوی یۆرغـەی ڕاکێشـا ئەسـپە سـەری مـەغرووری خـۆی بڵنـدکرد. بەرانبـەر دڵدانـەوەو دەسـت بەسـەر داهێنانەکـەت بەرانبـەر سـەلام و مـەدح و سـەنای تـۆ... کـە نـاتوانم لەبەرانبـەر خـوادا تـۆ لەبیربکـەم... ئینجـا بفـەرموون، دەمـەوێ کوڕەکـەت، ژانغـازی سـواری ئـەم ئەسـپە بکـەم! ئێسـتا ئێمـە بێگانـە نـین ڕێگابـدە ئەسپەشـێ، وەرگـرێ، لێگـەڕێ سـواری بـێ ڕایبهێنـێ.. والی بێـدەنگ بـوو نـەڕێگای دەداو نـە نارەزایشـی نیشـاندەدا بـەڵام لـە چـاویدا نیشـانەی ڕەزامەنـدی دیار بـوو و بـەقتیقول بـە تـەنگاوی دوورکەوتـەوەو بـە دەنگێکـی بـەرز ژانغـازی بـانگ دەکـرد... شـێ رەوهانەکـەی ئـەم ئەسـپێکی وەك بـا خێـراو کـەم وێنـەو لەبەرئەمـە پێشـکەش کردنـی... دیاریەکی جوان و بەجێیـە کـوڕی بـای هـەروەکو بـاوکی نـە نـاڕەزایی نیشـانداو نەسوپاسـی کـرد. بـەڵام وادیـار بـوو کوڕیژگـە زۆری پێخۆشـە، قسـەی لەسـەر نییـە، کوڕێژگـە بـێ عـەقڵ و منداڵکارو دەست بازو شەیتانە، بەڵام هەسپ ناسە!.

دیسـانەوە کـە بیـانوو بـەقتیقولی بەدەسـت بـەتاڵی بـەڕێ نـەکرد هەنـدێ خـواردن و خـۆراکی ناومـاڵی بـۆ لـە خـورجین هاویشـت بـە دەسـتی خـۆی چـەند پارچـە گۆشـتێکی گـەورەو بـەتام و چێژی بۆهەڵبـژارد. بـەقتیقول بەسـەرودڵی ڕەحـەت و بەکـەس و کـار و خۆشـبەختیەوە بۆماڵـەوە گەڕایەوە..

پاشـی دوو ڕۆژان ژانغـازی هاتـە ڕەشماڵەکـەی بـەقتیقول، دانیشـت و قسـەی خۆشـیان کـردو سـەلامی بـاوکی پێڕاگەیانـد و پاشـان لـە ڕەشمـاڵ هاتـە دەرەوە و چـوو جڵـەوی ئەسـپەکەی گرتـە

دەست و خـۆی هەڵدایـە سـەر پشـتی و بـەرەو دێیەکـەی خۆیـان کەوتـە ڕێگـا. یۆرغـەی شـارەزاو بەئەزموون بەباشی لەژێری ڕێ ی دەکرد، وەك باز پەڕو باڵی کردبۆوە..

(٥)

ژیـانێکی عـەجیب، ژیـانێکی ئـارام و نائاسـایی دەسـتی پێکـرد، والی لەیەکـەم زسـتاندا چـاوەدێری بـەقتیقولی دەکـردو نەیدەهێشـت پـێ لـە شـوێنی ئـیش و کـار بنـێ.. ئاسـاییە کـە بـەقتیقول هـەروا بـێ ئـیش و کـار دانەنیشـتبوو، بـەڵام وەك پێشـان بەبرسـیەتی و ملکەچـی نەدەژیا، ناوبانگی دێرین و خەمناکی ئەو بەرە بەرە لەبیردەکرا.

ژاراسـبای لـە کـۆڕو کۆبونەوەگـەورەکانی مشـورخۆریدا کـە گـەورە لێپرسـراوانی وڵات — سەرکردەودەسـەڵاتدارانی عەشـیرەتە گـەورەکان و گـەورە ئاغـاو ئەشـرافەکانی تێـدا کۆبـووەوە، لـە پاشـا بـە شـان و بـاڵی خزمـەتکارە نوێیەکـە هەڵـدەداو موسـیبەت و موشـەقەت و سـەبرودان بە خۆ داگیری ئـەوی بـاس دەکـرد سەرسـەن و قـیران بـای هەریەکـەیان لـە لایەکـەوە درێـژەیان بـە قسەکەی ئەو دەداو تەواویان دەکرد، لـە پاداشـتی ئـەم کـارەی کـە لـە ڕێـی خـوادا ئەنجامیـدا بـوو ڕێزو پایەیان لێدەنا.

لـە چـاوی پـیس بـەدووربێ، دزی شـەوگەڕی بـۆ زەحمـەت کێشـێکی ئـەمین گۆڕیـوە، ڕەحـم و بەزەی بە دڵی ڕەقی بەخشیوە.

- ڕێی ڕاستی گرتۆتەبەر... دەبێتە پیاو...

گـەورە پیـاوان کـە وەك ڕەوەکانیـان زەبـەلاح و وەك تایەفـەکانیان لـوت بـەرزو مـەغروور بـوون. بـەووردی سـەیری نۆکـەری ئەشـقیایان دەکـرد. خـەڵکی بـەرێزەوە دەسـتیان لەشـاندەداو قسەیان لەگەڵدا دەکـرد، ئەوانـەی کـە توانـای بیرکردنـەوەیان هـەبوو دەیـانزانی ژاراسـبای بـیروڕای تایبەتی لەسەر ئەم لاوە ئازاو بوێرە هەیە.

بـەقتیقول لـە بێکـاری بەتەنگـەوە هـاتبوو، نەیـدەزانی چـیبکاو قـوڕی کـوێ بەسـەری خۆیـدا بکـاو ڕوو لـە کـوێ بکـا ژیـانێکی ئاسـان بـۆ ئـەو دژواربـوو — شـەهێن حـەزدەکا بـۆ پەڕەگـەی ئاسمـان بفـڕێ و ئەسـپی تیـژڕەو حـەزدەکا خـۆی تاوبـدا ئـەو بـە هـەموو توانایـەوە هـەوڵ دەدا خزمـەتی گوندەکـەی ژاراسـبای بکـا. دەسـتی بـۆ هـەر کارێـك دەبـرد بەشـێوەیەکی والێهـاتوو

ئەنجامیدەدا ئێرەییان پێدەبرد، لە ژیانیدا جگە لە مەیتەری و چایەری [٤] چیدیکە فێر نەببوو تۆ بلێی ڕاکە ڕاکەی ناو گوندیش بە ئیش حساب بکرێ؟ ئایا لێرە پێویستیان بەهێزو توانای ئەو هەیە؟ ژنیش دەتوانن ئەم ئیشانە بگرنە ئەستۆ.

بەقتیقول لە گزنگی بەیانی تا زەردەی ئێوارە هەر خەریکی وەرەو بڕۆو حەوکە حەوکی ناو گوند بوو، لە ڕۆژە گەرمەکاندا وەك زمانی سەگ لەناو گونددا دەهات و دەچوو.

شتێکی چاك دەکردەوەو، خاوێنی دەکردەوە، دەیکێشاوە زۆرزۆر ماندوو دەبوو بە دوای خۆ خەریك کردن بۆ ئیشێك دەگەڕاو دەتگوت بە دوای ماندووبووندا دەگەڕا وەختی قیران بای تیژبین گڕو شەوقی کارکەری و جگەرسۆزی پرژانە سەر ئێشی ئەوی دەبینی بەجارێك شێت و شەیدادەبوو – پێکەنینێکی پڕ بە دڵ هەموو رووی دادەگرت، چ دیمەنێکی شیرینە چۆن پشتیان بۆچەماندویەتیەوە و عەرەق دەڕێژن:

قیران بای بەوالی گوت:

زۆرباش ئیش دەکا، لە هەموو ئیشێکدا وەستایە دەبێ حیسابیشی بۆ بکرێ و فێڵ و فەرەجی لێناکرێ...

قیران بای وای بۆ ئەوانی دیکە باس دەکرد:

- بێنەواو بێکەس، بەڕاستی لە سایەی خواوە لە ژیانیدا لە خۆشی و نازو نیعمەت بێ بەشە ئەگەر وانەبووایە پیاوێکی وا ئی وەی بوو دەست کورت و نەدار بێ؟

بەقتیقول لە هەموو جۆرە کارێکی وەك مولکداری، لە پەروەردەکردنی رەوە ئەسپان و بەخێوکردنی مێگەڵە مەڕان، لە کشتوکێڵی بەهارەو وەدەست هێنانی بەروبوومی پایزیدا شارەزاییەکی باشی هەبوو هەر وەختێ بیان ویستبا بەدوای لەوەڕگای نوێدا بگەرێن و یان بۆ پارێزگاری مێگەل لە مردن، قەرسیل و پووش و پەلاش و کاوکۆت ئامادەکەن، یان بە بۆنەیەك نانی گەنك بکەن. بەقتیقول دەپرژایە سەر تێکڕای ئەم ئیشانەو ئیشەکەی لە هەموو ئەسپەوان و شوان و نانکەران باشتر ئەنجام دەدا لەسەرەتادا خزمەتکاربوو، دوایی یارمەتی دەر پاشان بووە ڕاوێژکار نەك هەر بۆ کە بیانوو و لە ماڵی والی دا، بەڵکو بۆ هەموو هاوسێکیان بێ پەردە بۆتەگبیرکردن لە کاروباری ژیان و خێزانداری دەهاتنە کنی و

(٥) چایەر: ئەو کەسەی وولاّخ دەلەوەڕێنێ، چ ئەسپ یان هەر بەرزەیەك بێ

هەرچەندە پیریش نەبوو، ئامۆژگاری دەکردن، هۆشی دەخستنەوەبەر، ڕێی ڕاستی نیشان دەدان.

بەرە بەرە نازناوی (پێشبین) یان لێنا والی وردە وردە ئەوی لە کاروفرمانی خۆیدا نزیك دەکردەوە. لە کاروفرمانێك بۆ فرمانێکی دیکە... بەقتیقول دووبارە سواری سەر پشتی ئەسب بۆوە، بەڵام نەك بە شوانی بەڵکو بە قاسیدەو پەیام بەر، نیشانەی متمانەو بەتوانایی بەبەرۆکیەوە کردبوو، ئێستا خۆی نەدەناسیەوە.

بەقتیقول لەناو گەرمەی ئیش و کاردا، هەرگیز خۆی لەبیرنەدەکرد کاتێك بەخۆی و کیسەی پڕ لە نامە گرنگ و بەمەرەکەب نووسراوە سەر مۆرەکان لە ولایەتەوە سەفەری دەکرد، لەوسەری کاڵای دەکڕی و دەیهێنا و بەقازانجێکی باش دەیفرۆشتنەوە، زۆر کەس چاوەڕێی گەڕانەوەیان دەکردو دەیان پرسی چی لەگەڵ خۆیدا دەهێنێ، بەقتیقول لەبەهاردا پارچە زەویەکی سێ چوار جار گەورەترو فراوانتری لەپێشدان بۆخۆی کێڵا، ژاراسبای هیچی پێ نەگوت:- قیرانبای ڕێگای دا تۆی بکا.

هەروەك ئەو ڕۆژانەی لە لای سەلمەندابوو، هیچ مافێکیان نەدەدایە، بەڵام خۆ نەبێ ژاراسبای دارکاری نەدەکرد، بژێویشی دەدایە، قتشە بۆ زستان زەخیرەی دانا هەر لە گۆشت و ئارد و ڕۆن و خوێی سپی شقارتە هەرچی لە ماڵی بای دا هەبوو ئەوانیش دایانکرد قیسی[٥] داوی ڕیستراویشی دانا قتشەش لە گوندەکەی والی دا ئیشی دەکردو کارەکەری کەبیانوی دەکرد، تا هاوین بە تەواوی حاڵ و باڵی گۆڕاو هاتەوەسەرەخۆ، شێوەی جلوبەرگیشی گۆڕابوو، کۆنە جل و پۆشاکی ماڵی بای بۆ ئەو جوان و رازاوە بوو، قتشە لە شڕە کراسەکانی پێشانی جلکی بۆ منداڵەکانی دووری و ئیدی بۆ ئەوانیش بەروت و قوتی نەدەگەڕان.

زستان بوو کە ژاراسبای بە بەقتیقولی وت:

- ئایا حەزدەکەی کوڕەکەت فێرە خوێندەواری بێ؟

ئەمە لوتف و مەرحەمەتێکی بێ وێنە بوو.

لە گوندەکەی والی دا قەوزاقیەکی گەنج دەژیا ناوی (ژەنس)بوو ئەو قوتابخانەی رووسی تەواو کردبوو لەبەرئەوەی خوێندەوار بوو خەت و قەڵەمی هەبوو پێیان دەگوت مەلا. ئەو

---

(٦) قیسی هەتا.

دوو سێ منداڵی ماڵـە دەوڵەمەنـدەکانی فێـرە خوێنـدن و نووسـین دەکـرد یـەکێك لەوانـە ژانغـازی کوڕی ژاراسبای بوو. بەقتیقول سیەتی کوڕی بەڕێزو حورمەتەوە بۆ کن مەلا برد.

بەقتیقول بە کوڕەکەی خۆی وت:

- ئەگـەر کتێبەکـە بخـوێنی سـەردەکەوی، دەچـیتە شـار جگـە لەمـەش دەبیتـە پیـاو سـیەت ئـەم قسـە سەرسـوڕهێنەرانەی لـە مێشـکی خـۆی چەسـپاند. بەدرێـژایی زسـتان سـیەت ئـەلف و بێـی ڕووسـی دەوردەکـردەوە، بـۆ خوێنـدنی دەرسـەکانی هـەوڵی زۆری دەدا، کـە ئـەلف و بێـی دەخوێند دەتگوت دوعای جادوکەران دەخوێنێ و تا ئەویش ببێتە پیاو.

سـیەت زۆر حـەزی لـە خوێنـدن دەکـردو هـەر لـە زووەوە پێشـی لـە کـوڕە (بـای) ە تەمـەڵ و تەوەزەل و بەنازو فیزو بێ مێشکە زەین کوێرەکان گرتەوە.

مەلا بەخۆشەویستیەوە بەسیەتی دەگوت:

-کە گەورە بووی دەبیتە مەلا.

سـیەت زۆربـەی شـەوان نەدەنووسـت- بـیری دەکـردەوەو زۆر حـەزی دەکـرد گـەورەبێ و ببێتـە مەلا.

کێڵگـەکانی بـەقتیقول سـەوزبوون، چـڕوپڕ پـاك بـوون، دڵـی بـەقتیقولی هـێمن دەکـردەوەو هـاوین بـە ماڵـەوە هاتـە گوندەکـەی ژاراسـبای و تـازە ببـووە پیـاوی ئـەو. لـە کـاتی گـەرمای هـاوین لەگـەڵ سـیەت دا لـە هـەواران، لەبـەرزایی چـیاکان ژیانیـان دەبـردە سـەرو تـا تێربـوون کومیسی [٦] کۆلکن و زەردیان خواردەوە. هاوین ئیش و کاری مولك داری کەم بۆوە.

والی بـەقتیقولی بـە تـەواوی هێنایـە بەردەسـتی خـۆی و ڕۆژانێکـی پـڕ لـە مانـدووبوونی تایبەتی پڕ لە نهێنی دەستی پێکرد کە ئیش و کارە گرنگەکانی ژاراسبای گرتبووە خۆ.

بـەقتیقول زانسـت و هونـەری ئاغاکـان فێربـوو پـێ ی لەبەرەکـەی زیـاتر ڕانەدەکێشـا —لـە دیهاتێکـدا کـە لـە ژێـر پارێزگـاری والی دا بـوون، روخـۆش و دەم بـە پێکـەنین و بـەرێز بـوون، بەپێچـەوانەوە ئـەو شـوێنانەی کـە ڕێـزی تایبـەتی والیـان نـەدەگرت، بـەقتیقول هەڕەشـەو گـەفی لێدەکردن، جار جـارە والی ڕێگـای دەدا کـە لـە کـۆڕو کۆبوونـەوە بچـووکەکانی نـاو دێ قسـەبکا. بـەقتیقول قسەشـیرین، ڕاسـت و زرنـگ بـوو، تـاوای لێهـات شـتێکی ناخۆشـی هەسـت پێکـرد.

---

(٧) کۆمیسی: جۆرە خواردنەوەیەکە.

زانی خەڵکی هەر بەو چاوەی سەردەمی کە نۆکەری بۆ سەلمەن دەکرد - تەماشای دەکەن و دەم و دەست دڵی ڕەش بوو.

سەلمەن ئاسەوارو سەرو سۆراغی خۆی نیشان نەدەدا نزیکەی ساڵێك تێپەڕی ژاراسبای سەلمەنی بەبیر ئەو نەهێنایەوە. بەقتیقول بە هەموو توانای تێدەکۆشا دەرك بەوە بکا والی چی لەژێر سەردایە هەرچەندی پتر بیری لێدەکردەوە پەست و غەمبارتر دەبوو. ئەم جیهانە فریوەدەر بوو، ئەم بێدەنگیە پایز هەڵبژاردن لە ئاردا بوو لە سەرەتای ساڵەوە لە چلکارو بورگن و تێکڕای ولایەتەکان ئاگری زۆرانباریەکی پەنهان و پڕ گیرمەو کێشە لە نێوان حیزبی تیرەو تایەفەکان هەلایسا. ئەم زۆرانبازیە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئاشکراتر دەبوو. بەقتیقول پێشبینی دەکردو بەخۆی دەگوت:" لەم ماڵە چاوەڕێی خۆشی ناکرێ.." بەلام بەهیچ شێوەیەك نەیدەتوانی پێشبینی بکا کە ڕۆژە ڕەش بەچ سەروسیمایەك بە سۆراخی دادێ و یاخەگیری دەبێ ئەو ساڵە دەبوایە لە چلکار. دەنگدانی سەراپای ولایەت دەست پێبکرێ. لە هەمان کات هەڵبژاردنی ولایەتی چاوەڕێ دەکرا، هەر کە دەنگدان نزیك بووەوە سامانداڕانی سەرانسەری ناوچەکە، بەگەرم و گوڕیەکی زۆر کەوتنە خۆ ڕێکخستن، لەو کاتەوە کە ئەوانەی دەستەی بەشداری کەرانی ئینتیخابات ئالای خۆیان هەلکرد، پێنج مانگ ڕابورد. ئەمجارەیان جموجوڵی دەنگدان لە ڕادەبەدەر بوو، بەشێوەیەك لە سنووری ولایەتێك تێپەڕی و بەبەدبەختیەکی وا گۆڕا، ئەگەر هەمووش نا نیوەی خەڵکی وولات تێوەی گلا، ڕەنگە هۆی ئەوەش ئەمە بوو کە هەر حوکمڕانێك بە حوکم کردنی ولایەتەکەی دا نەدەکەوت و دەیویست دەست لە ئیش و کاری ولایەتی دیکەشدا وەربداو حوکمیان بکا.

لەوانەیە کە هۆیەکەشی ئەمەبووبێ هاوینان لەسەر سنوورەکانی دوو ولاتدا، لەسەر لەوەڕگاو مێرگ و چیمەنەکان بۆ لەوەڕاندنی مەڕومالات و زستانان بۆ زستانە هەواری خەڵکەکە، ناخۆشی و شەڕشو شۆڕ ڕوویدەدا. لە هەموو جۆرە نەسازان و ناخۆشیەك دا بە شێوەیەکی هاوزەمان چەند ولایەتێکی دەگرتەوە. پێی ناوێ لەبەر ئەمەی خەڵکی ئەم سێ ولایەتە لەسەر سنووری ئەم مێرخوزارو لەوەرگانەدا تخوبیان لێك دەگەڕایەوە.

بوون بە دوو دەستەی مەزن و هیواو ئامانجێکی زۆریان لەبەرچاوان دابوو.

ژاراسبای لە لایەنی خەڵکی ولاتەکەوی خۆی هێندە نیگەران نەبوو. ئەو لەمە ناڕەحەت بوو کە ژمارەی تیرەکەی زۆر نەبوو، تیرەو تایەفەی بەهێزتر کە لە بنەماڵەی زۆرو زەبەند پێك دەهاتن بە ئاسانی دەیانتوانی ئەو لەسەر ڕێگای خۆیاندا ڕابماڵن لەم زۆرانبازیانەی

لەسـەر هەڵبـژاردن لـە ئـارادابوو. ژاراسـبای لـە یـەکێك لـە بەنفوسـترین دەسـەڵاتداری ئـەم سـێ کوچـکە دادەنـدرا. پاڕاسـتنی ئـەم متمانەیـەی کـە بـە دەسـتی هێنـابوو. بـۆ ئـەو هـەروا ئاسـان نەبوو.

لـەو کاتـەدا دەبوایـە هـەموو هـەوڵ و تەقـەلای خـۆی بـۆ پـارازتن و دەوام پێـدانی ناوبـانگی خـۆی بخاتـە کـارەوە ململانێـی دارو دەسـتەکان وەك ئاگرێـك بـوو لـە هاوینـدا هەڵایێسـابوو. لـە مانگی ڕێبەنداندا لە چلەی زستان شێوەیەکی توندتری بەخۆیەوە گرت.

سـەرۆکی دەسـتەکان یـەعنی سـەرکردەی تایەفـە دەوڵەمەنـدە بـەتواناکان بەدرێـژایی هـاوین خەریکی کـۆمیس فرِکـردن بـوون. تەمـەڵ و تـەوەزەل ڕایـانبواربوو، ئیـدی ئێسـتا ئارامیـان لەبـەر براِبـوو کێچـیان کـەوتبووە کەوڵـەوە. زۆر پیـاوی خۆشـگوزەران کەبەرانبـەر پـەیمان و هـەرێی خۆیان وەفاداریان نەنواندبوو ئەوە ژاراسبای زیاتر نیگەران کردبوو.

تـیرە سـامانداەرکان کەسەرتاسـەری زسـتان لـە دژی ژاراسـبای وەسـتابوون، زۆریـان شـکایەت لێدەکرد تا بیخەنە ژێر رکێفی خۆیان و پاشەکشەی پێبکەن.

ژاراسـبای تـەنیا لـە ئـەنجامی پەیوەنـدی خـۆی و هـام و شـۆو خۆشەویسـتی و دۆسـتایەتی دادگەری ئیقلیم توانی خـۆی قورتـار بکـا. سـەرەڕای ئەمـە ئـەو بەسـوود وەرگـرتن لـە وچـەکانەی کـە دوژمنـەکانی دژی ئـەو بـەکاریان هێنـابوو (سـت) ی دادگـەری بـەتواناو بزورگـی ولایـەتی بـورگنی پـێ نـەمێ خـواردو کـرد، هەرچـەندە ئـەم (سـت) ە زۆر ئومێـدی بـە تایەفـە زۆر و لـە ژمـارە نەهاتووەکـەی هـەبوو، جارێکیـان لەسـەر قسـەی ژاراسـبای بۆمـاوەی پـانزە ڕۆژ لـە بەندیخانـەیان قـایم کـردو هـەمان مەسـەلە بـوو بـەهۆی گـەورەبوونی ململانێـی هـەوادارە دوژمـن بەیەکـەکان. حـەپس بـوونی سـت بـووە هـۆی کاردانەوەیـەکی توندوتیـژی سەردەسـتەکانی تـاقمی وولایـەتی بـورگن. ئـەوان بـەرق و کینـە و لێـو کرۆژتنـەوە دەیـان وت: ژاراسـبای کـە خـاوەنی تایەفەیـەکی سـامانداروو بەنفوسـی قـۆزی بەقانـە ئەمـەش بـەهۆی نزیکـی و پەیوەنـدی لەگـەڵ فەرمانـداری ئیقلـیم ئـەنجام داوە. سـتی بەزینـدان کـردن داوەو ئـابڕوی ئێمـەی بـردو، ئـەوان لـەنێوان خۆیانـدا چـەقۆیان لێدەسـوی و بـەزۆری و توانـای خۆیـان دەنـازی و خـەریکی ئـەوەبوون چـەند ناوچـەو ولایـەتێکی (ئالبـان) لـە دژی ژاراسـبای تـەحریك دەن ژاراسـبای ئاگـاداری ئـەم کـەین و بەینـەیان بـوو. لەبەرئەمـە ئـەویش لـەلای خۆیـەوە بـۆ پەیـداکردنی دۆسـت و لایـەنگر دەگەڕا.

بەدرێــژایی زســتان لەگــەڵ دەســەڵاتدار و ســامانداره‌کانی ولایــەتی بــورگن — کــە حــەزیان لەست نــەدەکردو لێــی نــارازی بــوون دەیــان وویســت تــاقم و دەســتەی ســەربەخۆیان پێکــەوە بنــێن — کەوتــە نامــەو نامــەکاری و بەڵێنــدانی ڕەنگــاو ڕەنــگ و ئەســپ و پــارەی زۆری دەداتــێ، ژاراسبای ئەمانەی لەدەوری خۆی کۆکردە و دۆستایەتی لەگەڵ پەیداکردن.

ستبیش لــەلای خۆیــەوە هــەوڵێکی زۆری دا کــە تــاقمێکی وا لــە ولایــەتی ژاراســبای دروست بکــا بــەڵام بــۆی نەچــووە ســەر چــونکە بەڕاســتی ژاراســبای توانایــەکی تــەواوی هــەبوو لــە ڕازی کردنی دڵی ئەوانەی لــەو نــاڕازین و لــەلای خــۆی بیــان حەوێنێتــەوە و بیــان هێڵێتــەوە. بــەم جــۆرە دوژمنایەتی نێوان ست و ژاراســبای کــەوا وڵاتــی بــۆ دوو ئــۆردوو بــەرەی دوژمــن بەیــەك دابــەش کردبــوو، جگــە لــە چــەند ناخۆشــییەکی دیکــەش بزوتنەوەیــەکی ترســناکی بــەخۆوە گرتبــوو، هێشــتا چارەنووســی ژاراســبای لــە هەڵبژاردنەکــە دیارنــەبوو، دەیباتــەوە یــان نــا بــەڵام موخالیفــەکانی بیریــان دەکــردەوە کــە ژاراســبای تــەنیا لــە لایــەن ئاگــاداری و لــوتفی فەرمانــداری ولایەتەوە نەبێ لەنێو خەڵکیدا ناو و شۆرەتی نییە و دەنگی نادەنێ.

ئــەوان شــانازیان بــە پەیوەندیــە فراوانــەکانیان دەکــرد و بــەوە دەنــازین کــە خــەڵکی هەرســێ چــوار ولایــەت لــە بنچــینەدا دەگەنــەوە یــەك ئەســڵ و نەســەب. زۆر کــەڕەت لــە کــۆڕو کۆبوونەوەکانیاندا دەبیسترا و دەیان وت:

- ئێمە بەزوویی تەمێی دەکەین.
- ڕام کردنی ژاراسبای بۆ ئێمە ئاو خواردنەوەیە.

کــەڕەتێك ڕەوە ئەســپەکانی ژاراســبای بــۆ هــەوار دەچــوون، لــەناو قەڵــەبالغی دا ســێ مــاینی ئــاوس و جوانــوە ئەســپێکی خڕوپــڕ ون بــوون. بەدوایانــدا کەوتنــە گــەڕان و شــون پێــی دزەیــان دۆزیــەوە، کەســێکی جێــی متمانــە، ســیخوڕێك لــە خــەڵکی بــورگن دا، گێڕایــەوە، پیاوەکــانی ســەلمەن بەتــەحرێکی ســت ماینــەکانیان ڕفانــد، تاقیــب کــەرەکان داوای ماینــەکانیان کــرد، بــەڵام ســەلمەن بــەبێ هــیچ ویــژدان نارەحەتییــەك تیــزی پێکــردن و جــوێنی پێــدان و بەهــەڵڵاو هوریــا لــە گونــدی وەدەرینــان ژاراســبای شــەو خــەو نەچــووە چــاویەوە، لــە ڕق و تووڕەیانــدا وەخــت بــوو بخنکێ.

لەگــەڵ گــەردی بــەیانی بــەبێ خافلانــدن و دڕەنــگ کــردن فرمــانی بــە (سەرســن)دا ئاگــاداری نامەیــەك بنووســێ و نامەکــەی بــۆ شــار نــارد، بــەقتیقول چــاوەڕێ بــوو کــە والی ئــەو بــە نامــە هەڵگری بنێرێ، کەچی هــەر ناویشــی نــەهێناو بــەقتیقول سەرســام و دڵشــکاو زینــی لــە ئەســپەکە

کــردەوە و بەدرێــژایی بــەیانی خــەڵکی لــەنزیك ڕەشماڵــە گــەورە هەشــت تەنافیەکــەی بــای کۆبوونــەوە و قســەو دەمــە قــاڵی مقۆمقۆیــان نــابووەوە، لــەوێ ڕیــش ســپیان لێیــان دەکۆڵیــەوە، جوێنیــان دەدا، هەڕەشــەیان دەکــرد ســەر لــە نیــوەڕۆ وەختــێ ڕیــش ســپییەکان پەرتــەیان لێکــرد و لــە گــەرمان پــەنایان بــۆ ژێــر چــادرەکان بــردو کۆمیســی ســاردیان دەخــواردەوە ژاراســبای بەقتیقولی بۆکن خــۆی بــانگ کــرد، هــەر کــە دیــتی ســوور هەڵگــەڕابوو، دڵــی لــە پێشــبینییێکی نــاخۆش گوشــرا لــەلای ڕاســتیەوە بــەتواناترین بــەگ، (قوقیشــە ڕەش) ی عــەبوس، نێــو چــەوانی گرژکردبوو و یاری بە قامچیەکەی دەکرد.

ژاراسبای ئامــاژەی بــۆ بــەقتیقول کــرد و ئــەویش کۆمیســی بــۆتێکرد و هەربــەدەم نۆشــکردنی کۆمیســەوە.. دەســتی پێکــردو وتــی: ئەلحەمــدوئیلا دوا ســاڵی ژیــانی بــەقتیقول خۆشــترین ســاڵی ژیــانی بــووە و هــەموو ئــەم ڕاســتییە دەزانــن و بینیویانــە بــای ڕێگــای نــەدەدا مانــدووی بکــەن ئیشــی ناشایســتەی پێبکــەن، هــەر بــۆ ئــەو نیشــانەی هەڵــدەگرت کــە شایســتەی پیاوانــە، بەقتیقول هەستی کرد: (ژیانێکی سەر و دڵ ڕەحەت ئەوا ئەم جۆرە ژیانە وا کۆتایی هات).

ژاراسبای دیسان دەستی پێکردەوە.

– تا مەترەق ڕانەوەشــێنی ئــەم تورگــە حــەرام زادانــە تــەمێ نــابن قــوقیش تفێکــی ڕۆکــرد و قامچــیەکی لــە لا تەنیشــتی چــەکمەکەی خــۆی ســرەواند و دەســتی بــەقتیقول لــەرزی و کــۆمیس لە پیاڵەکە رژا.

ئــەو تێنەدەگەیشــت، ســامناکترین شــت ڕوویــداوەو بۆنــاو ژیــانی ڕابــردووی دەگەڕێتــەوە. درێژەی دایێ و وتی:

– ئەگــەر بەســەر شــۆڕی دانیشــین و دەرفــەت لــە دەســت خۆمــان بــدەین دەدۆڕێــنن بــەزەبری ســەرەنێزە ســواری ســەر ملمــان دەبــن و پــەتك لــە ملــی مــەڕ و ماڵاتمــان دەکــەن. خەڵکەکــە دەکوژن و ماڵ و سامانمان بەتاڵان دەبەن.

بەقتیقول مات بوو.

– ئیمڕۆ بە ئــارەزوو ســەلیقەی خــۆت دەســواران هەڵدەبــژێری نــاوی خــوای لێــدەهێنێ، ئەگــەر رەوە ئەسپ و مێگەلی ســەلمەن یــان (ســت) تــان وەبــەر چــنگ نەکــەوی گــوێ مــەدەنێ هــی هــەر قــۆزی بــەقێیك بــوو وەکــو یەکــە، پــێش خۆتــانی دەن و ڕەوە ماینێــك و ئەســپێکی بــاش کامــەی لــە هــەمووان بەهەیکــەل تــرو ڕەســەنترە جیــای کەنــەوە بیهێــنن، تــۆ دەتــوانی ئەســپ و مــاینی بــاش دەســت نیشــان بکــەن... خــۆ یەکــەمجارت نییــە... بــەقتیقول کاســە کۆمیســەکەی بــەنیوە

چلی داناو دەستی بە لچکی کراسەکەی سڕیەوە هەر بێدەنگ بوو، دەتگوت پارووی لە قوڕگدا حاسێ بووە. ئەم قسە چییە؟ مەگەر لەو ڕۆژەوە ژاراسبای بەقتیقولی وەك دڕندەیەکی دەستەمۆ نیشانی دەسەڵاتدارانی شار دەداو لە لایان مەدح و سەنای دەکردو دەستیان لە پشتی نۆکەری بەستەزمان دەداو بیابانـدا هەڵدەداو ئامۆژگاریان دەکرد... کە ڕێگای هەست هەیە، زۆر بەسەر ئەم قسانە رابردووە کەی قسەی وابووە؟ ئیمرۆ دوێنێ !" ناوی خوای لێبێنە؟" خەڵکی چی دەڵێن؟ بەسیەتی کوڕی چی بڵێ؟ قوقیش لەسەر چینچکان ڕوو بە ڕووی بەقتیقول دانیشت و پێکەنی، بەهەواوە گەردەنە کۆڵەگەییەکەی گیف کردەوەو وتی:

- بیر لە چی دەکەیتەوە! ڕات گوشی نانی (بایت) لێ دێتەدەر، تۆ بە خۆراکی مفتی ماڵی بای دەژیت. پیاوی ئازا لەناو گۆریشبێ ڕاست دەبێتەوە، بەڵام بەقتیقول زەردەخەنەی بەسەر لێودا نەهات، ژاراسبای کۆمیسی بۆ تێکردەوە و وتی:

- هەر وەك تۆ ئاگاداری هەموو دەزانن، یەکەمجار ست شەڕی پیفرۆشتین ئەگەر سەر سفتاح نەبوایە کڕین و فرۆشتنیش نەدەبوو، ئەوانە دەستیان دایە شەو دزین و دەستی خۆیان پێ گلاوکردوە، ئێمەش ڕووی خۆمان بەتالاّن و بڕۆیەکی شەرافەتمەندانە سپی دەکەینەوە! ئەگەر لە دواییدا ئەم دزانە ڕوو لە هەر کوێ کەن هەتا ئەگەر ڕوو لە ئاستاندارکەن، هەموو چ ڕووس و چ قەوزاق لایەنگیری ئێمە دەبن... خۆ تۆ لەمەبەستی من گەیشتی؟

بەقتیقول بەکزی وەڵامی دایەوە:

نەخێر،... تێنەگەیشتم مێشکم وڕ بووە.. تەنیا شتێك دەزانم. بە زوویی پایز دادێ و پایزی ئەمساڵ دزو جەردە لە تەنیشت یەك لە نێوان زەوی و ئاسمان بەدارەوە دەکرێن.. من زۆرم ناخۆشی دیوەو بەتەواوی لێی تێر بوومە، من مەنێرە تکا دەکەم.. دەستم بە دامەنتان.

ژاراسبای بە تووڕەییەوە قسەکەی پێبڕی:

- تۆ لە کەیەوە بیر لە سێدارە دەکەیتەوە؟ سەیری پیاوی پێشبین کە! تۆ ئەرکی سەرشانی خۆت لەبیرکردوە؟ دەنگی باب و باپیرانت گوێ لێنییە؟ ست قوڕی بەسەری باوکت کردو ڕۆژە ڕەشی بەسەر هێنا سەلمەن تۆی بێکەس کرد، من لە بەرانبەری ست و سەلمەن هێزو توانات دەدەمێ ئەگەر سوود لەم هەلە نەبینی دیارە ترسنۆك و غایەنی.

تەمەڵی بێ دەست و پێ چەپارەی بێهۆش و فامی و بەلاش نانم داوی.

- ئاغەم، تۆ فێری چیم دەکەی؟ من چ فێری کوڕەکەم دەکەم؟

ژاراسبای بەگرژیەوە:

- مـن بەرپرسـیاری هـەموو شـتێکم ! وەلاّمـی هـەموو شـتێك دەدەمـەوە ! چ لـە بەرانبـەر خـواو چ لـە بەرانبـەری حکومـەت:- مـن نـان دەدەم — فرمـانیش دەدەم، گونـاهو ئۆبـال بەئەستۆی من برۆ ناوی خوا بێنە.. قوقیش هەڵی دایە.

- بەسـە قسـەی خۆمـان کـرد.. گومانـت نـەبێ، دەڕوا ژاراسـبای بەگرانییەکـەوە هەڵسـا. بـەقتیقول بەچـاپووکی جـوولاّ تـا لـە بـەری هەڵسـێ بـەلاّم گێـژ و وڕ و دەسـتە پاچـە لەسـەر ئەژنۆیان وشك بوو.

هـەر لـە هـەمان ڕۆژدا دەکـەس بەسـەر دەسـتەیی بـەقتیقول دە ئەسـپیان لـە ڕەوەکـانی ژاراسـبای و سەرسـن و قـوقیش هەڵبـژارد، دە ئەسـپی سـەمەند (٧) خۆشـبەز خـۆ ئامـادەکردن و تەدارکانیان لـە کـەس پـەنهان نـەدەکرد چـونکە لەسـەر هـەق بـۆ بارمتـە هێنـان دەچـوون، پـاش نیـوەڕۆی ئـەو ڕۆژە هـەموو دانیشـتووانی دێیەکـە بـە گـەورە و بچـووکەوە بـۆ بـەرێکردنی دلاوەران ڕژابوونـە سەرشـەقام سوارچـاکان جلوبـەرگی سـادەیان پۆشـی بـوو، پەسـتەکی بۆزیـان لەبەردابوو، بەلاّم جوانی پیـاو بەبـەرگ نییـە، بـەڵکو بـەهێزی ئـەو و ڕەسـەنی و جـوانی ئەنـدامی ئەسـپەکەیەتی دەسـتەی لاوان کۆببونـەوە.. پەسـتەك مەحکـەم بەشـانە پۆلاّیینەکانیانـەوە چەسـپابوو. بەتیلـە چـاوێك دیـارە کـە هەریەکیـەك لـەوان بەمسـت بـەرد دەکاتـە بـرۆێش چالاکیشـی بـەوەڕا دیـارە وەك پەرەسـێلکە تیـژ بفـرێ بارمتـە چـییەکان گاڵتـەجاری و دەسـت بازییەکی زبریان لەگەڵ یەکدا دەکرد.

وەك بڵـێ خـەریکی یارییـەك بـوون سـەری خۆیـان پێگـەرم دەکـردە خۆیـان لـە بەرانبـەر خـەڵکی گوندەکـە دەنوانـد و خۆیـان و ئەسـپەکانیان نیشـاندەدا، ئەسـپەکان شـایانی سـەیرکردن بوون، ئەسپەکانیان زینـی کـورت و پانیـان لەسـەر پشـت بـوو و بەکلکـە گرێداوەکانیانـەوە سـەر و کەللە لاوازەکانیـان بـە غـرورەوە بڵنـدکردبوو، چـەپۆکە جـوان و نایابـەکانیان بەسـەر کەشـیەوە لـە زەوی دەکوتـاو پێکۆڵێـان دەکـرد. ڕەنگـە جوانـەکانیان لەبـەر تیشـکی فێنکـی زەردەی ئێـوارە وەك زێـڕ دەبریسـکانەوە. ئەوانـە ئەسـپی ڕەوهـان بـوون لـە غارغـارێن و پێشـبرکێیکاندا بردبوویانەوە لەژێر پێی سوارەکان چەرخیان دەدا.

---

(٨) سەمەند: ئەسپی زەرد.

چـاوەڕێ و بــەقتیقول بــوون. ئـەو لــەژێر ڕەشماڵــە گەروەکــە هاتــەدەر، والی بــەڕێی دەکــردو دەتگــوت گــۆڕاوە، ئــەویش جلوبــەرگی ســادەو هاکــەزای لەبــەردابوو و هــەموویان بــە مەکــەیف خۆشبوون، بەڵام لەبەژن و بـاڵاو ڕەفتـارو کـرداری ئـەودا شـتێکی تـازە هـەبوو. کـە پـێش ئێسـتا کـەس نەیـدیتبوو، پەسـتەکی تـەنیا بـە لاشـانی چـەپیەوە کردبـوو قـۆڵی لای ڕاسـتی بـەردابۆوەو بەژێر کەمەربەندیدا شـۆڕ ببـووەوە تـا بتـوانێ قـۆڵی بەسـەر بەسـتی بجوولێنێتـەوەو دەسـتی ڕاسـتی بە باشـی بەرزبێتـەوە، لەژێرکەمەربەندەکـەی دەمانچـەی شەشـلول دەبینـدرا. بـەقتیقول گوللـە بـە کەسـەوە نـانێ، بـەڵام لـەم بەزمـە دەردەکـەوت کـە کـێ سـەرکردەیە، یەکـەم کـەس کێیـە زەبـر دەوەشـێنێ و کـێ پـێش هـەموان خـۆی لەبـەر زەبـرو فشـاری بـەزەبرترین دوژمنـی هـاوکوفی خۆی ڕادەگرێ.

بـەقتیقول بەهـەنگاوی هـێمن و لەسـەرەخۆ لـە هاوڕێکـانی نزیـك دەبـووەو ئـەوان لەتەماشـای تێـر نـەدەبوون لەگـەڵ ئـەودا زایـە نـابێ ئـەو لـەوانی دیکـە تۆکمـەترو ئەنـدام درشـت تربـوو لـە دەسـتە ڕاسـتیدا ماسـوولکە خڕەکـان کـە لـە مەچـەکیەوە تـا سەرشـانی بـەهێزێکی وەك هێـزی زەمبەلــە هەڵدەبەزیــەوە. وا دیــارە ســەرو ســیمای بــەقتیقولیش گــۆڕاوە. لــە دەرزی پێڵــووە باریکەکانییــەوە ئــاگری حــەزێکی بــێ ئامــان دەبریســکاوە تــەنیا لــەژێر مــووی تیــژی سمێڵــە دڕەکەیـدا بـە پێچـەوانەی چـاوەڕوانی گـەرم و خۆشەویسـتی ئـامێز زەردەخەنەیـەکی پـڕ ئـارەزوو دەبینرا، ئەو بەدەنگێکی پچڕ پچڕی سەرکردانە هاواری کرد:

- هۆ هۆ، هەڵۆکان! هومێدەوارم لە سەفەرەکەتان کەیف خۆشبن:

هاوارەکەی لە نێو بێدەنگی خەڵکەکە و پێکۆڵی سمی ئەسپان دەنگی دایەوە.

- هەموو کەیفتان خۆشبێ، هەموو !...

ئەوانەی بەڕێیان دەکردن لەگەڵیان هاودەنگ بوون.

-ماشاڵلا... ماشاڵلا!

پـێش ئـەوەی بـەقتیقول بگاتـە جڵـەوی ئەسـپەکە، شـوانێکی گەنـد ئەسـپێکی گـەورەو هەیکـەل بڵنـدی کـەحێلی بـە کلکـی پێچـڕاویەوە بـەرەو پیـل بـرد — ئەسـپە لـەژێر پرشـنگی سووری خۆرنشین کەهـەر لـە تیشـکی گـڕی ئـاگرێکی مـەزن دەچـوو- ئەسـپی خۆشەویسـتی والی بـوو ، ژاراسـبای ئـەوا ئەسـپەی بـۆ غـارێن و پێشـبڕکێی چـەند قۆناغـەڕێ لـە دەشـتدا بـەخێو کردبوو..

شـــوانه بـــەرێزەوە خـــەریکی یارمـــەتی دانـــی سەرکردەبوتاســـواری ئەســـپەکەی بکـــا بـــەلاّم بەقتیقول سەری جڵەوەکـەی لەزینەکـە گرێـداو نـووکی پێـی گەیانـدە ئاوزینگەکـەو خـۆی هەڵدایـە سـەر پشـتی، ئەسـپەکە کـەمێك داهاتــەوە و بەلاداچــوو، بــەقتیقول ڕکێیــی لێـدا و تێیوەژانـد فرمانیدا.

- یا ئەڵڵا. بابڕۆین..

سـواران بـە فشـاردانی یەکـەوە بەدوایـدا تاویانـدا و لـەبای غـاری قەمـەی دووسـەرو کـوتکی سەر بە بزمـارو نیـزەو گورزیـان بـە زینەکانیانـەوە کـرد. هەنـدێك دەڕۆیشـتن و ببێـاك تۆبزەکانیـان بەبن هەنگڵەوە گرتبوو، دەتگوت بۆ شەڕ و دەعوا ناچن بۆ پیاسە دەڕۆن.

پیاوان،ژنان و مندالاّنی گونـد لـە دوایانـەوە کۆببونـەوەو قـرە قـرو قیـژ و هۆریـان بـوو، ئـای و ئـۆی و ئـاخ و داخیـان بـوو، هێـز، بـوێری جـوانی پیاوانـە، بەدەشـت سـپێردرا. ملـی دەشـتیان گرت! ئەم هێزە وەختیّ بێتە جۆش و خرۆش ئەهریمەنیش ورد و هەڕا دەکا...

لـە نـاو تاریکـایی ئێـوارەدا کەفـەڵی ئـەو ئەسـپانەی کـە ڕەنگیـان کراوەتـر بـوو کزکـز دەبریقانەوەو لـە دواییـدا بـۆ پەڵەیـەکی ڕەش گـۆڕان، بـەلاّم شـەپۆلی دەنگـی چـوار نالّـەی بـەتاو کە بەرە بەرە کزدەبوو، تا ماوەیەکی زۆر دەهاتە گویّ.

تـالاّن و برۆییـك کـە سـادە لـەوحان و نـەیرەنگ بـازان بەڕاسـتیان دەزانـی. بـەم شـێوەیە دەسـتی پێکـرد. ئاغاکـان هـەواو غروورێکـی دێرینـەیان دەخسـتە نـاوەوە و ڕەنـج بەزایـە جـوانی تینـوی ئـازادی تینـوەتی خۆیـان بـەوە دەشـکاند بەشـی هەنـدێك زەبـری تۆبزێـك بـوو بـە تـۆقی سـەریان دەکـەوت و نسـیبی هەنـدێکی دیکـەش مێگەلـە مـەڕو ڕەوە ئەسـپ بـوو کـە لـە جێـوە بەمفتی بۆیان دەهاتە ژوورەوە.

هەرکەسـێك ئەوەنـدەی بەنسـیب دەبـوو کـە دادوەری نادیـارو لـە هـەموان بـالاّتر گـەورەی گەوران بۆی بڕی بووەوە.

بەقتیقول و هەڵۆکانی تـا بـەرە بـەری سـپێدەی بـەیانی ئیشـی خۆیـان ئەنجامـداو دەسـتەیەکی بچـووك، دە جوانـە مـاین و ئەسـپێکی قەڵـە و یالّـداریان لـە ڕەوەی سـت ڕفانـد هەرچـەندە لـە دوای خۆیانــەوە تەقـەی چـەند تفـەنگێکیان بیسـت، لەگـەڵ ئەوەشـدا بـە ئاسـانییەکی سـەیر قورتایـان بـوو بەسـەلامەتی لـەناو چیا چـۆڵ و هێمنـەکانی سەرسـنووری هەرسـێی ولاّت خۆیـان شاردەوە.

لەسەر ڕێگادا لە دێیەکی نەناسیاودا بەرخێکی یەك بەهارەیان لەگەڵ دەستی خۆیاندا بردو تەنیا وەڕە وحەپەی سەگانیان لە دوای خۆیاندا بەجێهێشت بێترس لەسەر بەردان ئاگرێکیان هەڵکردو بەقتیقول فرمانیدا گۆشت ببرژێنن و خۆشی چووە سەر بەرزاییەکی ڕوت و ناهەموار، بەردییێکی تیژ لە ڕەنگی خشتی سوور دەتگوت لە خوێن وەردرابوو، تاك و تەنیا لەبەرانبەری ئەودا خۆی دەنواند.

لە پشت بەردەوە جەنگەڵی کاژ وەك باڵی یەکانە دەبینرا. دارکاژە مەزن و تێك هەڵقژاوەکان دەتگوت سوتاون و بوونەتە ڕەژوو، ڕەش دەچوونەوە مانگێکی شین دوو کەلاوی بەسەریانەوە تریفەی دەداوەو لەسەرەوەی ئەواندا لووتکەییێکی بەبەفردا داپۆشراوەك چادرێکی سپی پڕ شکۆکە دەتگوت خۆرەو لەناو چنگی شەودایە، دەدرەوشایەوە. هەڵۆ لە ئاسمانی بێ کۆتایی پەڕەگەی گرتبوو و هێندی کێشکەیەك[٨] دەهاتە بەرچاوان بەقتیقول لەسەروەی بەردی سوور، بێشەلانی ڕەش چادری سپی بەفرین، بەو بازەی هەڵدەڕوانی کە پەڕو باڵی کردبووەوەو دڵی تەنگ بوو، سەیری کردو بەخۆی وت: (ئەوەی لە دەستی هەڵدەهاتم، بەرۆکەگیرم بووەوە، ئەوەتا دەستم پێکرەوە).

لەخوارەوە دووکەڵێکی تەنگ لە ئاگرەکە بڵند دەبووەوەو پێچ و لوولی دەخوارد، بۆنی گۆشتی برژاو دەگەیشتە بەرلوت، سوارەکان، سوارەکان وەك پیرەژنان دووچاری ئەشکەنجەو ئازاردان دەبوون، بێ سوود فرمێسکیان دەڕژت و نەفرەتیان دەکرد، (ئاخر وتویانە هەڵبژاردن نەهاتیە) ژاراسبای دەزگاکەی زۆر بەوردی ڕێکخستبوو مەڕو ماڵاتی تالانی ئەو وەك بازرگانێکی بەڕاستی لە ولایەتی خۆیان و لە ولایەتی هاوسێ بە خەڵکی دەفرۆشتەوە، بەقتیقول مێگەلە تالانییەکانی بۆ ئەوێ پێش خۆی دەداو قیران بای لەوێوە دەیبرد... یەکێك ئامادەی دەکردو یەکێکی دیکە دەیفرۆیشت.. بیری نەدەکردەوە، بەنیوە قیمەت دەیفرۆشتەوە تا بە زوترین کات خۆی لەشەڕیان ڕزگاربکا و ئابڕوی خۆشی بپارێزێ شوبهەیان نەدەکرد سەلمەنی سەوداگەری چاوچنۆك هەرگیز دەروەستی ئەم جۆرە کارانە نەدەهات دەتگوت مەڕو ماڵات بەئاوێدا دەچن شەو بەدیاردەکەوتن و بزر دەبوون، لەسەر و سامانی ژاراسبای کەم نەدەبووەوە.

---

(٩) کێشکە: چۆلەکە

بـەقتیقول هـەمووی دابـەر لەقـە.. دەتگـوت لـەنێوان مـانگێکی داغ و خوێنـاوی، یـان لـەنێو بۆڕانێکی تەپ و تۆزاوی بیابانـدا کـە بـەڕۆژی ڕوونـاك چـاو چـاو نـابینیێ. یـا نەیـدەزانی زۆر بلێـی و وەك مندالّـە وردەکـە قەلّـەبالغیان دەکـرد، وردکەبـەردی لـووس و نارێـك لـەژێر پێیانـدا خرمـە خرمیان دەهات.

بـەقتیقول سمێلّـە زبرەکـەی خـۆی جـوی و دەموچـاوی گرژکـرد زەوق و شـەوقی شـەو دزینـی وەك خەیالّ مەستی لەسەردا فڕی خەیالّێکی تالّی لەدلّدا بەجێما.

بەقتیقول بەدەنگی بەرزەوە وتی:

- ئای.. هەروەکو یەك وایە... جیاوازی نییە.

ئێسـتا چ بەشـان و بـالّی هـەلّبلّێن چ بـەدناوی بکـەن. وەکـو یـەك وایـە، چـارەنووس و دوا ڕۆژی لەناو دەسـتی ژاراسـبایە، بـای دەتـوانێ سـزابداو دەتـوانێ ببـووری، شـوکرانەی خـوای دەوێ کـە لەگـەلّ ئەمانەشـدا لەگـەلّ سـەلمەن بـەراورد نـاکرێ ژاراسـبای لـەبیری ناچـێتەوە کـە بـەدلّ و گیان بەفیداکاری خزمەتت کردووە.

بەقتیقول لەبەرخۆیەوە وتی:

- ئای بابە، ئەمەش بۆ ئێمە سەروزیادە ئاو بێنەوە دەستان بشۆ.

- لـە نشـێوە بەردەلاّنەکـە بـۆلای ئاگردانەکـە گـەڕاوە ئـەم مەوزوعـە بـووە هـۆی ناخۆشـی و بەگژیەکـدا چـوون لـەنێوان خێلّـەکان. لـەو شـەوە پـڕ دەسـت کـەوت و شـوومە دا لـەنێوان تـیرەو تایەفەکانـدا ڕۆژە ڕەشـێیکی وا بـەرپابوو هـیچ کـەس بـەبیری نـەدەهات شـتی وا ڕوویـدابێ و سـەگ سـاحێبی خـۆی نەدەناسـیەوە. بەشـەوی تاریـك و ڕۆژی ڕوونـاك لـە دەشـت و چـیاکاندا ناخۆشـی و شەڕوشـۆری دڕندانـە ڕوویـداوە، هـات و هـاواری شـێتانە و مێشـك کاسـکەری تاقیبکـەران، خـۆلّ و تـۆزو خـاکی ڕەش و سـوتاو بـۆ ئاسمـانی داغ بـەرزبووەوە، و لـە دوایـی دا هـایو هـۆی جوێنـاوی شـەبەیخونان وەك ڕۆژگـاری ڕابـردوو، دزینـی بـەحیزەو نهێنـی بـە گونـدو پاوانەکانـدا بلاّوبـووەوە. هێنـدەی نەخایانـد کـە هـیچ ئیمـام و پیـاو چـاکێك نـەیاتوانی بـەڕێکی حوکمبـدەن کـە کامـە دزی شـەوانەو کامـە دزی ڕۆژانەیـە، ڕاسـتیان وتـوە کـە هەلّبـژاردن لـە بیابانـدا وەك نەهاتیـە نـاتوانی بلّێـی کـە نـەهاتی موسـیبەتی زسـتانەی دەشـت و دەربەلاّکـەی بەسەرسەرتدا دەبارێ.

بـەلاّم هەلّبـژاردن هـەر لـەناو سـێ سـالاّندا دووبـارە دەبێتـەوەو لـەبریاری ڕوون و ئاشـکرای ژاراسبای یان دەبێ، سەرکەوێت، یان دەبێ تێکبشکێت.

هەروەکو جاران کوڕی قەڵەبالغ و کۆبوونەوەو شورای پڕ قاو و قیژو هات و بات سازدەدراو بێپسانەوەش میوان بۆماڵی دەهاتن.

مەڕو ماڵاتێکی زۆر بۆ میوانان سەردەبڕا. یان بەدیاری دەڕۆیشت بەڵام چ پیرە پارەیەك لە باخەڵی بای بەدیاری و پێشکەش دەچوو! دەتوانرێ بگوترێ سێیەکی ئەو ماڵەی سەر لە بەهارێ هەیبوو لە ماوەی دوو مانگان خەرج کرد. ئێستا ئەویش هەروەکو ئەوەی سەردەمی خۆی سەلمەن دەیکرد.پشوی بەبەقتیقول وسوارەکانی نەدەدا بەڵام ئەوتەڵەکەبازە هەرنەبێ دەیگوت کەئەوان بۆتالان وبڕۆ دەنێرێ.بۆدابین کردنی خەرجی نییە بەڵکو بۆتەمێ کردن وچاوشکاندنە.بەڕاستی جوانی دەهێنا.

جێگای سەرسوڕمان نییە کەجادوکەر سەرکەوت و بەبێ ئەوەی ست ئاگای لێبێ پشتیووانی بەهێزی پەیداکردبوو.لەناکاوییێکدا ژاراسبای لەگەڵ دییێ دوساییەکانی نیشتەجێی ولایەتی بورگن.گوندێکی دەوڵەمەند و بەسەر و سامان کەحەزیان لە قوزێ بەقەبێشەرمەکان نەدەکرد.دەستی دۆستایەتی بۆدرێژکردن.ئەم دۆستایەتیە خەرجی ومەسرەفێکی بێ ئەژماری پێوەبوو دادگەرە عاقلمەندەکان.سیاسیە دوو ئاتەشەکانی دەشت ودەر،گوتویانە: ئاوی رووبار بەبەربەستی تۆکمە دەگیرێ و جۆشی ئاگری دوژمنایەتی کچ دەیکوژێنێتەوە.بەلێ،بەلێ،کچێیك کەبەشویدەن....گەورەی خێڵی دوساییەکان کچێکی عازەب و بێغایەت جوانی هەبووناوی(کالیش)بوو وژاراسبای خوازبێنی کەرانی بۆلای دووساییەکان نارد.

بەقتیقول یەکسەر زانی کەمەبەستی پەنهان کراو لەمەدا چییە.

هەڵبەتە مومکینە جوانی کچە دڵی لەژاراسبای سەندبێ ویستویەتی کە کچە بهێنێ و لەتەنیشت ئاغەژنی خۆشەویستەوەبێ، بەڵام ئەم خاڵە لە لایەنی گرنگیەوە لەپلەی دەیەم دایە مەبەستی نهێنی مەسەلەکە لەمەدابوو، ژاراسبای بەدەستی خۆی پەنجا وشتری هەڵبژاردو بۆ باوکی کچەی نارد. شیربایی بێ وێنە، دەتگوت (کچەخان) ی دەخوازت پێش ئەوەش ژاراسبای لەبەرەوە دیاری دیکەی بۆداك و بابی کچە ناردبوو لەڕاستیدا ژن و ژنخوازی باشترین یەکگرتنە. ئەم یەککگرتە بەڕشتەیەك مەڕومالات. پتەو گرێ دەدەن و توند و تۆڵیشی لەیەککگرتنی خوێنی متمانە بەخشترە.

بەم بۆنەوە دێیەکانی بوك و زاوا وەك هەناوی مرۆڤ، هەتاهەتایە تێك دەئالێن.

ست هەر ئەوەندەی بۆی دەکرێ دەستی خۆی بگەزێ.

لەبەرئـــەوەی گونـــدی دوســـاییەکان لەســـەر ڕێگـــای بـــووە لەمپـــەرێکی چـــڕوپڕی دڕکـــاوی نـــاتوانرێ بەناویـــدا بـــڕواو نـــە بەرۆخیـــدا تێپـــەڕێ. بـــەڵام دەشـــت و دەر وەك ژنێـــك ســـووکایەتی پێکرابێ و ســـەریان شـــۆڕکردبێ، ناڵـــە نـــاڵ و شـــیوەنی بـــوو، جارێـــك لێـــرەو دەمێـــك لـــەوێ ڕووت و هەژارە بێ گوناهەکان، کـــە حەوســـەلەیان نـــەبوو بـــیر لـــە ئـــیش و کـــاری ست و ژاراســـبای بکەنـــەوە کەوتنەبـــەر ڕقـــی بارمتەچـــیەکانەوەو بـــێ ســـووچ و خـــەتا ئـــەو مـــەڕو ماڵاتـــەی کـــە لـــە شـــەو هەڵمەتەکان بە دەستی هێنـــاوە، بـــۆ کـــوێ چـــووەو چـــی لێهـــاتووە، ژاراســـبای خـــەمی لێخواردبـــوو، تـــا دڵـــی بەبـــەقتیقولی سەردەســـتە لـــەم ڕووەوە ئاســـوودەبێ فرمـــانێکی توندوتیـــژی بـــێ پێچـــوپەنای بەسەرسن و قیران بای و قوقیشدا:

- کاتێ کە ئێـــوە بێـــداران، لێـــی گـــەڕێن ئـــەو بنـــوێ... تـــا ئەگـــەر بـــە پێچـــەوانەی چـــاوەڕوانی ئێمـــە ڕوویـــداوە ماشـــیان لـــەناو ئـــاگردان ســـوورکردەوە،ئەو لـــەژێر داغکـــردنیش نـــەتوانێ هـــیچ بلـــێ کەچی بووەو چی ڕوویداوە؟

هەلبـــژاردن کۆتـــایی پێهـــات ،ژاراســـبای ســـەرکەوت و هـــەر بـــەوالی چـــلکار مـــاوە ،ســـت شکســـتی هێنـــا، ئـــەویان هەلنەبـــژارد، هەرچـــەندە گونـــدە دوســـایەکان نـــەیانتوانی نوێنـــەری خۆیـــان بهێننە سەر کورسی لەگەل ئەوەشدا قۆزی بەقەکان شکستیان هێنابوو .

ژاســـبای هـــەروا مەســـرەفی نـــەکردبو . ئێســـتانۆبەتی ئەوەیـــە مـــەڕی تســـکنی زێـــرین کۆبکاتەوە .ئەو لەهەمان کاتـــدا بـــەقتیقولی بـــانگ کـــردە کـــن خـــۆی پیرۆزبـــایی لێکـــردو لەســـیلەی ڕەحم و دل بێسووتانەوە دەستی بەسەری داهێنا و بۆ مالەوەی ناردەوە .

بچـــووەوە ومـــاڵ تێـــری لێ بنـــوو و ژن و مـــاڵ و منداڵەکـــەت خۆشـــحاڵ بکـــە، بەتـــەواوی ئازادت دەکەم، بۆ سێ ساڵان، تا هەڵبژاردنی ئایندە..

بـــەقتیقول بـــەبێ ئـــەوەی لـــە کـــەس بشـــارێتەوە. هەناســـەیێکی ئـــارامی هەڵکێشـــاو ئـــەو خـــوا خـــوای بـــوو بـــەخێرایی خـــۆی لەبەرچـــاوی ئاغـــادا ون بکـــا، ئاغـــاش دەیوویســـت ئـــەو دوورتـــر کەوێتەوە:

- والی ئازیز، کەیفی تۆیە.

ئاغای دەوڵەتی بێ بایەخ پێدان وەڵامی داوە:

- بڕۆ.... بڕۆ! لەدواییدا قسەی لێدەکەین.

(٧)

ئێستا ئیدی بەقتیقول تەنیا ناوەناوە بۆ گوندی والی دەهات.تا هەواڵی بپرسێ و چۆنی و چاکی لێبکا:یەك دوو ڕۆژێك لەلای میوان دەبوو ولەدواییدا بەدڵێکی رحەتەوە بۆ باوەشی گەرمی ماڵ وخێزانەکەی دەگەڕایەوە.لەم ڕۆژانەدا لەگوندەکە وەك بێگانەیەك دەهاتەبەرچاوان ، لەبەڕێوەبردنی ئیش وکاری موڵکداریدا لاتەریك بوو.دەستی بۆهیچ یەکیك لەم کارانە نەدەبرد.دەتگوت تەنیا بۆخۆی دەژیا،لەقسەی خەڵکی ورد نەدەبووەوە،گوێی لەپڕوپاگەندان ڕانەدەگرت لەبەرئەمە بەباشی نەیدەزانی لەدنیا،واتە لەحیزبی والی چی لە ئارادایە، شتێکی بەهەند هەڵگرتبوو ئەویش ئەمەبوو:دوژمنێکی هاوبەشیان هەیە،کەقۆزی بەقاکانن..ئەمەی لەگوێیی کردبووە ئەڵقەوبیری لەهیچ شتێکی دیکە نەدەکردەوە.سوارێك بەئەسپێکی ئارەقاویەوەبۆئەوێ تاویداو لەسەرپشتی زینەوە هاواری کرد:(ژاراسبای هەرئێستا تۆی دەوێ!) بەقتیقول خۆی هێندە مشەوەش نەکرد و بەدوای قاسیدا کەوتەرێ.

گەورە پیاوانی ولایەت خڕیان..وژمارەیەك لەپیاوانی دێیی دەوروبەر کۆببونەوە.میوانان ئەسپەکانیان بە پێوەندکراوی بۆ لەوەڕ ناردبوو لەچواردەوری والی دانیشتبوون بەقتیقول کەمێك دوورتر لەخەڵکەکەی دیکە، هەندێ زەلامی لەخەڵکی گوندی ئەورازەکان دیت_ کەلەگەڵ ولایەتی بورگندا هاوسێ بوون.لەبورگندا تایەفەی ئەو رازەکان لە تایەفەی دوساییەکانی — کە ژاراسبای ژنی لێخوازتبوون- بێ هێزتربوون و لەتیرەی قۆزی بەقەکانیش هەر زۆر لاوازتربوون.بەڵام تا ئەوان یەکتریان قڕەکرد، ئەو ڕازەکان زەلامێکی خۆیان ناردە حزووری والی،واڕێکەوت کەوالی نوێیی بورگن دوای هەڵبژاردن کارەکانی بۆشکست خواردنی ست ئەنجامدەدا.خۆی لەخۆیدا ئاشکرایە،کەوالی لەتیرەییێکی بێهێز بوو نەیدەتوانی بەسەربەخۆییەکی تەواو لە کەناری قۆزی بەقەکان دانیشێ.

کاتێ بەقتیقول ئەوزارەکانی دیت بیری کردەوە:"هەبێ ونەبێ ئەوان شکایەتیان لێکردووم بۆیە داوایانکردومە).بەهەڵەشدا نەچووبوو.لەکاتی بارمتە هێناندا سوارەکانی ماڵ و مالاتی ئەوانیشیان هێنابوو.چونکە ئەوانیش خەڵکی بورگن بوون..بەقتیقول گومانی لەشتێکی دیکە دەکرد.ژاراسبای بەساردیەوە بەرەو ڕووی هات.دەتگوت بێ ئارەزوو بەزۆر وەڵامی سەلامەکەی داوە،پاش سەلام،وەکو پێویست بوو ئەحواڵ پرسی نەکرد،دەتوت بەقتیقول بێگانەیە،دەم ودەست لێی کەوتنە گلەیی:

- ئەها،بەقتیقول....لەئەنــــدازە و ســـــنووری خـــۆت دەرچویت!ڕاســـتییەکەی ئەمەیـــە لەبەرەکـەت زیـاتر ڕاکێشـاوە.من متمانــەم بـە تـۆ هــەبوو و هــەمووم دڵنیـاکردن کـە تـۆ خـۆت تێکـەڵ ناکـەی،وادیارە هــەتا مــن خــەریکی تـاریف و پێداهەڵــدانت بووم،تۆمنـت تێوەگلاند،ئـەم خەلاتـە لەپاداشـتی چ گوناهێکمە؟،دەقسـەییێك بکـە بۆمـان ڕوونبکـەوە ژاراسـبای تائێسـتا بـەم شـێوەیە لەگـەڵ بەقتیقولـدا نـەکردبوو.والی بەشـێوەیەکی حـیرس بـەخۆیی و شـەرەفمەندانە ناڵـە وبێـدادی بـوو لـەداخان سـوور هەڵگـەڕابوو بـای وەکـو ئیمانـدارییێك خـۆی نیشـاندەداو سـیمای ڕاسـتی خـۆی دەشـاردەوە و داوای لەخزمـەتکاری خـۆی کردبەڕاسـتی قسـەبکا.بەقتیقول گـوێی گرتبوو حەپەسابوو،چۆن لەبەرانبەر وەلینیعمەتی خۆی گوناهکارە.

- مـیری ئـەزیز،چ کـەم وکورتییـەك لـەمن ڕوویـداوە تابـەم ڕادەیـەبتان ڕەنجێنیێ؟ئایابەڕاسـتی نـاتوانن بـەجۆرییێکی دیکـە قسـەم لەگەڵـدا بکەن؟یەکـەمجار گوناهـەکانم بۆدەست نیشـان بکـەن و پاشـان بێڕەحمانـە سـزام بـدەن بیسـتنی بوختانییێـك کـەپیاوخراپان بۆمیـان هەڵبەسـتوە ! یەکـەمجار لێی بکۆڵنەوەو رونی بکەنەوە...

- لــەچ شـــتێك بکۆڵنەوە.کـــەباش دەزانـــیین تۆ..جگـــە لـــە تـــۆ کـــەس ئیشـــی ئەوهاناکا.هەرلەتۆدەوەشێتەوە.ڕاسـتیەکەی بڵێ.تـۆ لــە گونـدی ئەوزار،لــە ولایـەتی بورگنـدا ئەسـپی بـۆرەی خـاڵ خاخـاڵ و ئەسـپێکی کـەوێت و دوومایـنـت بـردەوە؟والی بەگــەف وگوڕەوەفرمانیدا:تۆبردوتە....تۆڵـەی بەوە.بـەقتیقۆل لەژێرچـاوەوە تەماشـای دەکـردو کڕبـوو. ڕەنگە ئەو ئەم ئەسپانەی بردبـێ... ئـەم قسـە ڕاسـتە... بـەقتیقۆلیش دەروەسـت نییـە ئـەو کـارە بکـاو لەبەرانبـەر خەڵکـدا درۆبکـا، بـەلام والـیش نـابێ قەشمـەڕجاری بکـا — ئـەم ئەسـپانەیان بـەفرمانی ئەولـەرەوەی ئـەوزارەکان بـرد و بـۆ ئـەم قسـەش شـایەدیێکی زۆری هەیـە.بـەلام شایەدەکانیش ماتن و سەیری بەقتیقول دەکەن.

ئایـا والی پشـتی لەسـەر کـردەی سـوارەکانی کـردوەو دەسـتی لێبەرداوە؟.نـەکراوەو نـاکرێ! شـتی وانییـە! ئـەو ئـەم قسـانە بـۆ پاڕاسـتنی ئـابڕوی خـۆی دەکـا...بۆ ئـەوەی لـەپێش لاییـدان تواناوهێزی خۆی بنـوێنێ..بـای باشـتر دەزانـێ چ بکاوچـی بڵـێ و ئێسـتا نـابێ هـێن و مـەهێنی لەگەڵـدا بکـرێ و سـەری لـی بشـێوینرێ. بێگومـان ئـەو ئامـانجی دوورتـرو تێکەولێکـەی ووردتری لەبەرچاوگرتوە.

بەقتیقولی دوورین وتی:

- مـن پـێش ئەمـەش حاشـام لێنـەكردووە و ئێسـتاش بەهانـە نابینمـەوە، حاشـای لێناكـەم، جـەنابی والی هـەموو شـتێكمان سـەرو ماڵمـان هـی تۆیـە. مەگـەر مـن دەتـوانم لـە قسـەی تـۆ لادەم؟ تـا كـە دادوەری مـن تـۆی و تـەنیا خـواش دادوەری تۆیـە! مـن ئەسـپەكانم بـرد. هـەر چۆنێك تـۆ بەڕاسـتی دەزانـی بڕیاربـدە، تـاكو زیـانی ئـەوزارەكان بەتـەواوی بدرێتـەوە ئیـدی مـن هیچ قسەیەكم نییە.

مەجلیسـەكە هـەمووی دەتگـوت گیانیـان هاتەبـەر. لـە جێگـای خۆیانـەوە كەوتنـە جووڵـە و جـووڵ مقـۆ ڕیشـیان دەهێنـاو دەبـردو پێڵووەكانیـان دەترووكانـد، سـەری پەنجـەیان ڕادەوەشـاند. قسـەكانی بـەقتیقولیان پەسـەند دەكـرد. وەك بڵێـی گوێڕایـەڵی قسـەی یـەكن ویـەكیان خـۆش دەوێ.

دیسـان ژاوەژاو بـۆ مـەدح و سـەناو وردبینـی دادگـەری والی دەسـتی پێكـردەوە یـەكێك لـە بارەی بەقتیقولەوە وتی:

– ئەسـپیٚ لـە باخەڵێـدا فەتەڕۆیـەتی[9]، بـەلاٚم وەك ئاغـاو خانـان ئازایـە. دەمـرێ بـەلاٚم درۆ ناكا.

یەكێكی دیكە وتی:

- ئەگـەر پیـاویش بكـوژێ، لـە ئاغـای خـۆی ناشـارێتەوە كاتێـك ئەسـپی بردبـێ دەڵـێ بردومـە... ئـەم قسـانە مـەدح و سـەنای والیشـی تێـدابوو، لـەم وەختـەدا بـەقتیقولیش خۆشـحاڵ بوو چونكە جێی دڵخۆشـی ئاغایـە. ئـەو هـەر لـەوە نەگەیشـت وەختـێ سـەیری دەوروبـەری خـۆی كـرد. لـە تەنیشـت ئـەوزارەكانی بۆشـكایەت هـاتبوون پیـاوێكی دوسـایی دیـت... بـەقتیقول بـاوەڕی نـەدەكرد چـۆن شـتی وا دەبـێ؟ بەدرێـژایی زسـتان دوژمنـی خـوێنی یـەك بـوون و ئێسـتا وەك دوو جووجەڵـە بـۆ كـۆلیتی دایكیـان هـاتوون وەك باوبارانیشـیان پێـدا نـەهاتبێ دانیشـتبوون پێوەیان نەدەبینرا ناڕێكیان هەبێ و لێك ناڕازی بن.

لێـرە خۆییـەكان بـەقتیقولیان محاكەمـە دەكـرد.. هەرچـەندی ئـەو بـە دەمـی خـۆی گوناهەكـەی خسـتە ئەسـتۆی خـۆی و حاشـای نـەدەكرد، كەچـی هێشـتاش دەنگـی والی نـەرمتر نەبوو و ئاگری دەم و چاوی دانەمركایەوە.

---

(١٠) ئەم قسەیە بۆكەسی هەژارو نەداربەكاردێ.

ئێستا ژاراسبای بە تووڕەیی و هات و هاوارەوە جوێنی دەداو لە کۆتایی دا گلەیی لێدەکرد:

- چیتر چاوەڕێی چاوپۆشین لەلایەن منەوە مەکە! من دەستم بەسەرتا هێنا دالّدەم دایت و لە خۆم نزیك کردیەوەو بەخۆییشم دادەنای — بۆچی؟ لەبەرخاتری کەسایەتی ! ئەگەر جارێکی دیکە یەك هەنگاو لەرێگای ڕاست لادەی، بە پیاوی خۆمت دانانێم و بە بێگانەت دەژمێرم!.

پێش ئەوەی هەنگاوێك بهاوێ ی سێ جار لێی ورد بەوە... بەقتیقول بیری کردەوە:" ئیدی ئەمە بەسە!" بەلاّم ئەم کەڕەتەش بێدەنگ بوو.

دەتگوت دەنگی تووڕەو شەرم بەخۆیی پڕ لە ئاوازی والی، سەرنجی ئەوانیشی ڕاکێشابوو، کڕ و بێدەنگ دانیشتبوون. دەنگی وا پڕ لە جۆش و خرۆش بەهرەیێکی خواییە، پاسەوانی ڕاستی و شەڕافەت دەبێ بەتایبەتی دەنگێکی وای هەبێ.. بای ئاماژەی بۆ گەورەی ئەو رازەکان کرد:

- ئێستا ئەم پیاوە، خاوەنی ئەم مالاّتەیەکە تۆ بەتالاّنت بردوە، بەدوای تۆ دادێ، بۆ مالّی خۆتی دەبەی و بەدەستی خۆت چوار ئەسپی باشی دەدەیەی لەباتی ئەو ئەسپانەی لێت بردون، بەقتیقول بیری کردەوە:" کام ئەسپانە؟" جگە لەوانەش لەباتی ئەو زیانەی لێی کەوتووە ئەسپێکی باش و وشترێکی باشی سەر ڕابدەیە، بەم شێوە جوانە ویژدان ئارام دەبێ.

بەقتیقول دەیویست دەم بکاتەوە، بەلاّم لەجێی خۆی وشك بوو، دەتگوت کوتکێمکن بەمیژەلاکی سەرباکێشا دەوران دەور هەموو بێهەست و خوست دانیشتبوون دەتگوت لالّ بووین، هەبێ و نەبێ ئەوانیش سەریان سوڕماوە بای دەزانێ و زۆر باشیش دەزانێ بەقتیقول چ مالاّتێکی کۆکردۆتەوە، دەزانێ و فرمانی دەدا کەلە نیوەی زیاتری بدات... فرمان دەدا کەوشتریش بداتەوە.. هەلّبەتە ئەوەی ژاراسبای لە بەقتیقولی دەستێنێ پاشان دەیداتەوەو شتێکیشی سەر ڕا دەداتێ، لەمە بەدەر نابێ شتێکی دیکە هەبێ! میر لەبەرچاوی خۆییان، نەك هی غەریبان، لەدواییدا بانگی دەکاو دلّی دەداتەوە، مەڕومالاّت و قسەی خۆش پێشکەش خولاّمی ئەلّقە لە گوێی خۆی دەکاو ئاشتی دەکاتەوە تاهیچ زیانێك بە گیان و گوزەرانی ئەو نەکەوێ.. بەجوانمەردی مامەلّەی لەگەلّدا دەکات.

کاتێ ئەوزارەکان و سەرسنی ڕیش سپی بۆ پشکنین و جێبەجێکردنی کارەکانی والی دانرابوون — کە بەقتیقول سەرسن و ئەوزارەکانی لەگەڵ خۆی دەبرد ئەو بیر و لێکدانەوانەی بەمێشکدا دەهات بەلاّم ڕۆژێك دوو ڕۆژ سێ ڕۆژ رابوردو والی بانگی بەقتیقولی نەکرد.

والی سەرقاڵ بوو زۆری کاری گرنگ و پڕ سەر یەشەو کۆسپ و تەگەرە هەبوو. بای بەقتیقولی لەبیرکرد. بۆ خاتری دوژمنە باوەکوشتەکانی لە چرکەیەکدا دۆستی گیان لەسەر دەستی خۆی نایەژێرپێی و تارادەی مەرگ ڕەنجاندی... و تا ئاوڕیشی لێنەدایەوە! بۆچی وایکرد؟.

بەقتیقول حەپەسابوو. قتشە هەرچاوی بەفرمێسك بوو ڕەش داگەڕابوو. سیەت بەبێ ئەوەی لەوە تێبگا. تەماشایەکی پڕلێکدانەوەیان بیبایەخانە لەباوکی دەڕوانی کوڕێژگە دەم نادەمێك بەبیرکردنەوەکانی خۆی پێدەکەنی و ئەم کارە بەقتیقولی دەترساندو لە پێستی بردەدەر.

بەقتیقول بۆ ئەوەی پەی بەم کارە ببا گیانی دەرچوو بوو، بۆ گوندە هاوسێکان، بۆلای دۆستان، بەگوندو دێهاتی ئەو ئاقارەدا دەگەڕا تا ژەهری دەردی دڵی خۆیان بۆ باس بکا، تا بزانێ دوای ئەمە چۆن دەتوانێ بژی بەلاّم بەترسەوە قسەیان لەگەڵدا دەکرد. خەریك بوو ئەمە چۆن دەتوانێ بژی بەلاّم بەترسەوە قسەیان لەگەڵدا دەکرد. خەریك بوو بەبیستنی حەکایەت و ئەفسانەو قسەو قسەلۆکدا گێژ دەبوو، تامردن ناتوانرێ پەی بەجەوهەری ئەوان ببرێ، دووبارە بەقتیقول وەکو ڕۆژانی دوای مردنی تەکتیقولی برای، خۆی وەك کەسێك دەدیت کە لەکاروانەدا بەجێماوە، لەبیاباندا بەجێیان هێشتوە، ئەوهای ڕێگای لێ ون بووە هیچ چارەو ئومێدییێکی نییە... دیسان چارەنووسییکی ڕەش و تاریك هەتیوانە وەك دیوارێکی ڕەق و بێگیان لەبەرانبەریدا قیت بووەوە. هەموو خەڵکی و تێکڕای دنیا لەودیوی دیوارن و ئەو وەك ئەنگوستێکی بڕاو لەم دیوە ماوەتەوە. وەك بەردی بن گۆمی لێهاتبووە بارمتەچی... پڕ جۆش و خرۆش هاوین عەیش و نۆش و ڕابواردن بوو.... و پایز، دەورانی سەرخۆشیان دادەهات، هەڵبەتە بۆ ئەم ورگەستوور و تێکسمڕاوانە، ئاساییە کە بۆ لاوازو بێدەسەلاّتان نییە هەروەکو لە ڕۆژگاری باپیراندا و باو بوو. ڕەشیان بەسپی و سپیان بەڕەش نیشان دەدا. بەگە دەشت و بیابان نشینەکان لەم کارەدا وەستانە، گوناهکار ورگی دەرپەڕاندوەو بەپیاو ماقول و خانەدان لەقەڵەم دەدرێ و بیگوناح بەسووك و ڕیسوایی لەژێر چادری شڕو وڕدا ڕایاندەکێشنەدەرێ. ئەمانە دیمەنی ئاسایی کۆن بوون.

تــازە هەڵبــژاردن تــەواو بــووەو هــەلاو هوريــا هــات و هــاوار و بگــرە و بــەردەی بارمتــە و بارمتەچيان لــە ولاتــدا ڕووی لــە هــێمن بوونــەوەو خامۆشــی کردبــوو، هەرکــە هــەلاو هوريــاييێکی ديکە لە ولاتدا هاتە ناوەوە.

پايــەی شــکۆمەندی ســەرۆکايەتی گوێيــە درێــژەکانی جندرمــەی تيــژکرد. لــە بەڕێوەبەرايەتيــە ديوار ئەستوورەکانی شاردا بەجۆرێکی ديکە تێيان دەنۆڕی.

- تــرس و هەڵمــەت بردنێکــی زۆر لــەناو قــەرەغيزەکان (لــەو ڕۆژگــارە قەوزاقەکانيشــيان لەگــەڵ قەرەغيزەکانــدا دەژمــارد) و هێرشــی دەســتە ســواران زۆر بــووە. گيــانی جــەنگيان بــۆ ئــازادی دەســتی پێکردبــوو نــەوەکو ئــەم نەخۆشــيە لــەو لايەتــە قەرەغيزنشــينەکاندا بەناوچــەی قــەوزاق نشــينەکاندا بلاوبێتــەوە. ئەفســەری پۆليســی گونــدان و ئەفســەرانی پۆليســی شــارەکان بلاويــان دەکردەوە:ــ قوربــان، نافــەرمانی دەکــەن! بێحورمــەتی لەگــەڵ پايــەو بڕيارەکــانی مەقاماتی سەرۆکايەتی دەکەن.

ئــەو دەنــگ و باســانەی کەواليــەکان لــە دژی يــەکتر بــۆ لێپرســراوەکانی ســەرەوەتريان دەنووســی، زيــاتر ئاگرەکــەی خــۆش دەکــرد، نامــەی فەرمانبــەرانی مــيری وەك ســيمای پيــاوێکی دەنوانــد کەدووچــاری ئاولــە بووبــێ. پــڕ بــوو لــە وشــەی ترســناك وەك ئــاژاوە و.. ئاژاوەنانــەوە شــۆڕش، شۆڕشــکردن، فســق و فەســادو دزی و دەســت لــە ئــيش و کــار وەردان.. و لــەزاراوە و مانای بەڕێوەبەران دز هەمان شۆڕشگێرە.

لــە ڕۆژێکــی ســاردی پــايزدا فــەرمانی ســەرۆکی چــەندرمە وەك گرمەيــەك هــەموو ولاتــی هێنانــە لــەرزان هــەموو حوکمڕانــانی ولايــەت هــەموو قــازيی گونــدان، بــۆ پرســيارو وەلام و ســەرکۆنە کردنێکــی تونــد. بــەزورترين کــات بــۆ شــار بــانگ کــران. سەرانســەری ئاســتان بــە نووســينەوە خــەريك بــوو. کەللــە بۆگــەن و ورگەســتوورەکان لــە پشــت مێــزی دايەرەکانــەوە بــە خۆيــان و قەلــەمی بلــورين و مەرەکــەب وشــك کــەرەوەی مەڕمەڕيــەوە ســەخت پڕژانــە ســەرکار. لەســەر بناغــەو دابــی کــۆن سياســەتی تۆقانــدنيان گرتەبــەر.. واليــە هەڵبــژاردراوەکانيان بــە دوور خستنەوە لــە پلــەو پايــە.. ســەرۆکی تــيرەو تايەفــەکانيان بــە دوورخســتنەوە لــە ولات دەترســاند و هەڕەشــەيان لێــدەکردن و مەحرەمانــە باخەلــە بێينــەکانی خۆيــان پــڕ لــە بــەرتيل و ڕيشــوە دەکــرد بەرێيان دەکردن و فرمانيان دەدانێ:

- جەنابی بای عەزيز، دەبێ ناوچەی ئێوە هێمن و ئاسايش بێ !

لێپرسینەوە کارێکی زۆر شیفابەخشی لە ورگ ستوران کرد. خورشتێکی مەستانە لە ئەنجامی کۆمیس خواردنەوە لە ژێر پێستیان پەیدابوو. لە چاو چوقانییکدا خورشتیان داکەوت تاکو نەخۆشی بێدەرمانی فیتنە ئەنگێزی کە لە تاعوون ترسناکترە، دەتگوت ڕووی لە کەمبوونەوە کرد.

سەردەستەی تاقمە دوژمن بەیەکەکان بۆ بەشداری لە کۆڕی گشتی پڕ لە چەقەچەق کە هەر لە جەژن دەچوو، گەیشتە شار بۆ خۆنیشاندان و خۆدەرخستن سەربڕینی مالآت دەست پێکرا.... ئەسپی ڕەنگاو ڕەنگی یەك لەیەك قەڵەوتریان دەکوشتەوەو بە دەنگی بڵند قورئانیان دەخوێند، ئاغاکان دەستەخڕو خەپەتۆڵەکانیان بۆ ئاسمان بەرزدەکردەوەو داوایان لەیەکتر دەکرد، کۆتایی بەشەڕە دەنوکێ و ناخۆشی نێوانیان بێت و پڕ بەدڵ بگەنە یەك و لەئەنجام بەسەر خوێنی قوربانییەوە لەبەرچاوی شایەتێکی بێ ئەژمار سوێندیان خوارد، کە تادنیا دنیایە بەر لە ئاژاوە نانەوەو یاخی بوونی خەڵکی بگرن، پێش لە دزی بگرن، بەڕیاییەوە خۆیان وا دەنواند کە نەئاگادارن و نە بەبیریشیان داهاتووە، کە ئەم دزی و جەردەییە کەی دەستی پێکردووە.

هەروەها ژاراسبای و ستیان لەبەرچاوی خەڵکەکە لەگەڵ یەکتر ئاشت کردەوە، سەین و بەینی ئەوان لە لایەکەوە نەبوو هەر لەبەرئەمە بەسادەیی خۆی دەنواند ڕیش سپیە دڕندەکان، درۆزنە وەستاکان بە ئاماژەییێك پەیان بەنیازی یەکێك بردو لە پێشەوە لە دڵی خۆیان بڕیاریاندا، کەوا کێ تاوان بار دەکەن، کێ دەخەنە ژێر پرسیارو وەلآمی لێکۆڵینەوەی پۆلیس، ئەگەر چی ناوی یەك کەسیشیان بەسەر زماندا نەهێنا.

لە کۆنەوە ڕێ و ڕەسم وابەوە: تا لە پایتەختی ولآتدا دەمیان چەورنەکەی بە ئاسوودەیی و هێمنی لێت ناگەڕێن. بەلآم ئەمجارە ڕیشوەیێکی تایبەتیان داوادەکرد: مرۆڤ بەڕیشوە دان... هی ئەمجارە پارەو ماڵ نەبوو مەرایی و مامەحەمەیی نەبوو. مرۆڤ بوو.... مرۆڤێك بەتاوانی ڕێگری و پساندنی پەتی یاسابوو....

ژاراسبای لە شاردا ئاشنایەکی وەرگێڕی هەبوو بەناوی تۆکپایۆڤ، ژاراسبای لەگەڵ ئەودا یەك دڵ و هاوراز بوون. ئۆکپایۆڤ بۆبای وەك فریشتەیەکی نۆبەدارباڵی بەسەردا کێشابوو، یان ڕاستتر بڵێن، فریشتەی خۆشخەبەر بوو. لەو فریشتانەی کە هاوین و زستان بێپسانەوە کرێیان بەشێوەی کالآوپارە وەردەگرن.

ئەمەی لەسەر عەرشی ولاّت دانیشتبوو ڕۆژگارێك یارمەتی ژاراسبایدا، پارەی پێویست و ئەسکەناسییکی زۆری لە فرسەتێکدا دایە دەست ئەو کەسەی جێی باوەڕیان بوو و (ست)یان لە زیندانی شار میوان کرد.

برادەرە وەرگێڕەکەی لە دوای هەڵبژاردن ژاراسبای بۆ شار لە ماڵی خۆی بانگ کردو بەتەنیا دانیشتن و بەزمانێکی شیرین بەبەرگوێی هەڵدا:

- مەقامی سەرۆکایەتی گەلێ پەست بوون... ئاگادارمان دەکەن، زۆریش خەبەردارمان دەکەنەوە. کە دزو جەردەت لەپەنای خۆتدا دالّدەداوەو لە نێویشیاندا سوارە و ئەسپ دزی ناقۆلایان تێدایە، تۆکپایوڤ ئامۆژگاریکرد یەکێك لە دزە بەناوبانگ و جەربەزەکان کە چقڵی چاوانە بداتە دەست میریەوە.

- خالّی گرنگ ئەمەیە دەبێ ئێوە لەلای خۆتانەوە لە داگای (بای)یەکان ئەو تاوانبارە بگرن بەدەست و پێی پەتك کراوەوە لەگەڵ چەند پاسەوانێك بۆ شاری بێنن... تا ئەو کارە نموونەیەکی زۆر جوان بێ بەقتیقول ئاگای لەم سەین و بەینە نەبوو کۆنگرەی قازیەکانی ولایەتی چلکار نزیك دەبوّوە. والی هەر لەناو سێ — چوار مانگاندا جارێك کە کێشەو بێنە و بەرەییێکی زۆر سەری هەڵدەدا، ئەوانی بانگ دەکرد.

وەك عادەتی دادوەران دادوەری و پینە و پەرۆیان دەکردو والی لە دواوەیان دەیوت:

- من سزام نەدا، پیاوماقولاّنی تێگەیشتوو خۆیان بڕیاریان داوە.

بەلاّم دادوەران لەم کۆنگرە لەو خەیاڵەدا نەبوون بپرژێنە سەر داواکاری ئاسایی خەڵکی، بەڵکە لە خەیاڵی درێژەپێدانی بابەتێکی زۆر گرنگ دابوون کە پێویستی بەهۆش و فامییکی تایبەت هەبوو، لەبەرئەمە تا ئەم کۆنگرە دەبەسترا لەسەر ئاوو ئاگران بوون، چاوەڕوان بوون و بەپەلە والیان ناچاردەکرد. بەقتیقول لەم کەین و بەینە بێ ئاگابوو.

موسیبەت وەك پینەی کورتەك بە هەژارانەوە دەنووسا. لەو کاتەی کە بەقتیقول بەسەر گەشتەیی و ڕاکەراکە هانای بۆ هاوسێ و دەوروبەری دەبردو چارو بێچاری خۆی بۆ باس دەکردن چەند سەرێیك لەمەڕو مالاّتی قۆزی بەقەکان بزربوو، دزو دزیاری بێ سەرو شوون ون بوون. بەلاّم قۆزی بەقەکان یەکسەر بەقتیقولیان تاوانبار کرد.

ئێستاکە هیچ سەرو شوونێك دیارنییە، کەواتە بەقتیقول دزیویەتی ! لە خۆڕا نەیان وتوە: کە یەکێك کوێر دەبێ بەهەمان ڕێگا دەکەوێتەوە کەلەکاتی بینایی دیتویەتی !

دوو کـەس بـەدوای مالاَتـە بـێ سـەرو شـوێنەکە داهـاتن. هێرشـیان بـۆ سـەرماڵی ئـەوهێناو وەك ساڵی پێشـوو بـە کـون و کاژێڕانـد گـەڕان بـەقتیقول لەسـەرەتادا سـەری سـوڕمابوو: ئـەم بـێ ئابرۆ بێشەرمانە لـە ولایـەتێکی بێگانـەدا بەشـێوەیەکی وا بـە پانـایی و درێـژایی ماڵێـدا کەوتنـە گـەڕان، دەتگـوت لـە ولایـەتی خۆیانـدان، ڕاسـتە چـاوەڕێی چـاکەیان لێ نـاکرێ، ئـەوان پیـاوی قـۆزی بـەقانن! لەگـەڵ ئەمەشـدا بـەقتیقول هەولێـدا بـەزمانێکی خـۆش دەریـان بکـا، بـەلاَم نەڕۆیشتن و وەك ئەوەی خـاوەن مـاڵ بـن بەسـەریاندا هـاوارکرد: دەتـەوێ ئـەوەت بەسـەر بێـنین کـە پار بەسەرت هات؟

لەشت بۆ قامچیەکانمان بەخورشت هاتوە؟

بەقتیقول هۆشی لـە کەللـەدا نـەماو گـەرم داهـات کێردیێکـی گـەورەی ڕەشـی لەبـەر پشـتی هەڵکێشاو:

- ئەنجن ئەنجنتان دەکەم... سەگە هارینە!

بەدیارکـەوت بێگانـان دلاوەری لـە ڕادەبـەدەر بـێ وێنـەن و تـەنیا زمانیـان درێـژەو سـینگیان هەمبانـەی بایـە هـەردووکیان کەچـاویان بەکێردەکـەوت بـە لێشـاوی جـوێن و قسـەی ناشـرین پێیان بـە غـارەوە نـاو بـۆلای ئەسـپەکانیان ڕایـانکرد ئـەوان تاقـەدەرێك لەبەرچـاوی بـەقتیقول لـە دەوری هـەواردا چـەرخیان دەدا، سـەر شـۆڕو نامەردانـە لـوورە لووریـان دەهـات. چـەقەلاَن دەیانزانی کەوا هەرگیز ئەو بەدوایاندا ناچێ.

لە هـەمان ڕۆژ قتشـە لەتـە گۆشـتێکی گـەورەی جـوانی سـەروبەرکردو قاورمەیـەکی ناسـك و بـەتام و چـێژی ئامـادەکردو بـەخۆی دیاریـە جوانەکـەی کـە بۆمـاڵی ژاراسـبای دروسـت کردبـوو، بەرەو گوند ملی ڕێی گـرت. بـەلاَم ئاغـەژن بـەدیتنی قتشـە چـاو و بـرۆ ڕەشـە بـەکل ڕێـژتوەکانی مۆن و گرژکردەوە و سەیری قاورمـەی گـۆڕینی نـەکرد قتشـە بـەخانم گیـان خـانم گیـان سـەری لـە دوانابوو بـانگی دەکـرد، بـەلاَم ئـەو هـەر لێـوی هەڵدەقرچـاندو بەزەردەخەنـەوە لاقرتێـی پێـدەکرد، کیژۆڵـە کارەکـەرو ژنـە خزمـەتکارەکانیش وێنـەیان لـە خانمیـان هـەڵگرتبووەوەو گاڵتـەیان بـە قتشـە دەکـرد، بێشـەرمانە بـە قسـەکانی پێدەکـەنین، بـەتیزەوە بەڕوویـدا تریقانـەوە. قتشـە لـە فرسەتێکی باش هەلی بینی و لە خزمەت ژاراسبای لە بارەی سیەتەوە، بەئاغەژنی گوت:

- کوڕێژگە نەفامەکەم حەز لـە خوێنـدن دەکـاو دڵـی هـەر لـەلای مەلایـە. خـەو خـۆراکی لێ تاڵ کردوم و هەر دەیلێ و دەیلێتەوە:

وا زستان هات، کەینی بۆ کن مەلام دەنێرن؟.. نازانم چ وەلاَمێکی بدەمەوە.

بـەلاّم ئاغـاو ئاغـەژن هـەر ئاوڕیشـیان لێنـەداوەو لـەبزیان نـەبزوفت... دەتگـوت قتشـە هـەر لە مالّی ئەوانیشدا نەبوو. قتشـە بەپەرێشـانی بـەبێ ئـۆقرە بـۆ کاولـە ئاشـەکەی خـۆی گـەڕاوە... ئـەو وەختـە بـەقتیقولیش بـۆ لای والی چـوو و ئـەویش بـەخێرایی و کـش و مـات گەڕایـەوە. لـە گونـدی والی بـەژێر چـاوەوە سـەیریان دەکـردو بـە سـوکیەوە قسـەیان لەگەلّـدا دەکـرد. بـە ئەنگوست دەستنیشانیان دەکرد، بێخوایانە لە دوایەوە پسکەپسکیان دەکرد.

- سە-ر-کەش.....

دوا سـەرکردەی سـوارەو خۆشەویسـتی لەبـەردلاّنی بـای... دە ڕۆژی دیکـەش دوور لـە هـەموو کـەس خـۆی خزانـدە مالّـەوە و لـە مـالّ نەدەهاتـە دەرەوە و لـەهیچ شـوێنێك دیارنەدەکـەوت و بێهـوودە سـەری نـابووە سـەر بیرکردنـەوەو لێکدانـەوە. چـی ڕوویـداوەو دەبـێ ئیتر چـی ڕوویـدا. وەك بەندییـەك دەژیـاو تـەنیا بەڕێکـەوت لـە ڕێبـوارێکی غەریبـە گـوێ بیسـت بـوو ئێسـتا سـێ ڕۆژە کـۆنگرەی دادوەران لـە چـلکار بەسـتراوە خـەلّکی دەیـانگوت دادوەر لـە ڕادەبەدەر دلّڕەق و بـەدخوەکان گربوونەتـەوە لـە دادوەریـدا سـەخت و بـێ بـەزەیی و بـێ چاوپۆشـی گونـاه کـارێیکی زۆر سـزادەدەن گوایـا لیسـتەی ڕەشـیان ئامـادەکردوەو نـاوی بیسـت کەسـیان تێـدا نووسـیوەو ئەوانـەیان بـە دزو جـەردە دانـاوە، هـیچ کەسـێك نـازانێ نـاوی چ کەسـانێك لـەم لیستەیەدا نووسـراوە بـەلاّم ئاشـکرایە کـە ئـەم بێچـارە مـالّ وێرانـە بـەبێ یـەك و دوو لـە زینـدان دەپەستن دیار نەبوو قتشـە لـە کـوێی بیسـتبوو کـەناوی یـەکێك لەوانـە (یادگـارە) و بـەقتیقول لـە گێـژاوی هەسـتێکدا کەسـالّێکی تـەواو دەبـوو بەدلّیـدا نـەهاتبوو، دلّـی کەوتـە لـەرزە، یادگـار، سوارەی لاو، هاوین، کاتی بارمتە هێنان دەستەوڕاستی سەرکردەبوو. بەقتیقول بەخۆی وت:

- ئیبلیس دەزانێ سێرە لە کێ بگرێ و گوللە بەکێوەبنێ نۆرەی منیش دادێ.

لـەم ڕۆژانـەدا زەردەخەنەشـی بەسـەر لێوانـدا نـەدەهات. بگـرە زادی نـەدەبڕی خـەو نەدەچـووە چـاوانی قسـەی لەگـەلّ هـیچ کەسـێکدا نـەدەکرد، کلاّوەتوکنەکـەی تاسـەر بڕۆکـانی داگرتبـووە خـوارەوە، لەسـەر کۆنـە لبـادێکی و نجرونجـر ڕاکشـابوو وەك دەسـت و پێیـان بەسـتبێتەوە جوولّـەی نـەدەکردو وا دیـاربوو لەبەرچـاوە تاریکـەکانی هـەموو دنیـا سـەرەوبن بـووە، بەڕاکشـاویەوە چـاوەڕێ بـوو کـەی بـە دوایـدا دەنێـرن و بەدوایانـدا نـارد، زەلاّمێـك بـەخۆی و هەگبەیـەکی پۆستەیی بەشانەوە هات و ئەوی لەگەلّ خۆیدا برد.

لـەبن چـادرێکی هەشـت تـەنافی پـاك و خـاوێن، گەسـك درابـوو و هەلّبـژێرابوو و زۆر بـەجوانی ڕازێنرابـۆوەو ورگـە سـتوورە تێکسـمڕاوەکان لەسـەر دۆشـەگ و بـالیفی پـەرمووچ

ڕاکشـــابوون و کۆببوونـــەوە. شـــەو و ڕۆژ گۆشـــتیان دڵـــەدەرد دەکـــرد لـــەتیرِیان وریبـــوون بـــەلادا دەهاتن دەیـانخوارد و دادوەریـان دەکـرد... و زیـاتر بـە سـەگی ئـەو دێهاتیانـە دەچـوون کـە مـەڕو ماڵاتیان قڕی تێکـەوتوەو خـوێن بـەری چـاوی گرتـوون، باڵیـان تیـژبووە وەك سـەگی هـار کلکیـان لەناو لـنگ دا کردۆتـەوە. لاشـەیان خـواردوەو تـاو بـۆ خـەڵکی دەهێـنن. بـەقتیقول وەك کەسـێك لە نەخۆشیەکی سەخت و تولانی تازە ڕاست بوویێتەوە هەنگاوی دەنا.

چووەبن چـادرەکە و لەسـەرخۆ سـەلامی کـردو لـە تەنیشـت دەرگـاوە ڕاوەسـتا، هـیچ یـەکێك نەریش سـپی و ڕووگـرژ و نەسەرسـنی بـە نوزەنـوز بـە خـەمخواری و هـاودەردی سـەیریان نـەکرد.. دادوەران ڕوویان وەرگێراو وەك بڵێی ئاگایان لە وەڵامی ئەو نەبوو.

بـەلام کاسەلێسـان بـە پێچـەوانەوە، چـاوەکانیان وەك ماسـی تـەنکاو دەرپەڕانـدبوو زەق زەق سـەیری ئـەویان دەکـرد و سـەریان لەوەسـوڕمابوو کـەدەوێری سـەلامیان لێبکـا. لـەو نـاوە کـەس نەبوو کە لە ساغ و سەلامەتی ماڵ و منداڵ و حاڵ و باڵی ئەو بپرسێ.

بـەقتیقول بـە زەردەخەنەیـەکی تیزاویـەوە لـەخۆی پرسـی:" باشـە ئـیتر ئێسـتا تـۆ هەسـت دەکـەی کـە مەسـەلەکە چـۆن بکەوێتـەوە؟ لـەناکاو بەپێچـەوانەی ئـەوەی خـۆی چـاوەڕێی دەکـرد هەناسـەیەکی ڕەحـەتی هەڵکێشـا... دەتگـوت ڕووناکییـەکی کەوتـە دڵـەوەو مێشـکی سـاف بـووە.. ئـەم داوایـە کـارێکی ئاسـاییە ڕوون و ئاشـکرا لەسـەر ڕووی زەویـدا دادو ویـژدان نـەبووەو ناشبێ شتێکی زۆر ئاساییە.

بـەقتیقول بـەخۆی دەگـوت، مـن دەفتـەرم پاکـە گونـاهم نییـە ئەگـەر مـن دزبم.. ئێـوە سـێ جـاران دزن، تۆمـەت خسـتنە پاڵـە مـن، موحاکمـە کردنـی مـن لـە دەسـەڵاتی ئێوەدانییـە خـوا خۆی شایەتی حاڵی منە."

وەك ئـەوەبوو لـە خـۆی بکوڵێتـەوە حیکایـەتی خـۆی بـۆ خـۆی دەکـرد، لـەم سـەروبەندانە دادوەران دەستیان بەدادوەری خۆیان کرد.

قسـەی لەسـەر نییـە کـە دەم بەسـکالاکان قـۆزی بـەق بـوون. دادوەران بـەرێزلێنان و وردی یـەوە گوێیـان بـۆ سـەرۆکی قـۆزی بەقـەکان شـل کـرد. پاشـان بـەزەوق و سـەلیقەوە قـۆرگ خۆشـکەرەیان کـردو نێوچـەوانیان گـرژ کـردو پێکـەوە دەسـتیان دایـە تاوانبـار کـردن بـەلام هەرچـەندی بینـەو بـەرەو جـەنگ و جـەدەلیان کـرد... بـەقتیقول سـەری شـۆڕنەکرد وەکـو جـاران حاشـای لێنـەکرد و بـەزوبانێکی جـوان و ڕەوان وەلامـی قـازی یەکـەم و، قـازی دووەم هـی سێیەمیشی دایەوە:

- ئــەم شــاردۆتەوە نایشــارمەوە، کــە مــەڕومالاّت و ڕەوە ئەســپی قــۆزی بەقــەکانم بــەتالاّن بردووە.

- بۆ دەتبرد؟

- بۆ دەتبرد؟

- لەبەرئەوەی، سەردەستەی سوارانی ئێوە بووم!

دادوەرانــی چــلکار بۆدەمێــك کورکــەیان لــە خــۆبڕی بۆڵــەبۆلیکیان کــرد، کڕوکــپ تەماشــای یەکتریان دەکرد.

دادوەری قــۆزی بەقــەکان، زەلامێکــی کورتەنبــەی قەڵــەوە. سمێڵێکــی زەقــی ڕاســتەی ڕاســتی وەك سوژنی پێوەبوو، بە دەنگیانەوە هات و لەتێریان قاقا پێکەنی و هاواریکرد:

- ئــای لەگــەڵ چ سەردەســتەیەکی چ سەردەســتەیەکی نــەفوراتنان هەیــە! ئــەم سەردەســتە بێنەوایــەی ئێــوە چ کەســێك مــاوە خزمــەتی نــەکردبێ؟ وا دیاردەکــەوی کــە وەك ولاّغــی بــەرزە لەلای ئێوە پشتی گرتوە، سەیری؟

چــلکاریەکان بــە جوولــە جــووڵ کــەوتن، بــەدەم زەردەخەنــەی گالّتــە ئــامێزەوە لێــوە وشکەلاتوەکانیان دەلێستەوە.

- زانینــی ئــەم داواکاریــە ســەرنج ڕاکێشــەرە، تــۆ لەگــەڵ ئــەورازەکان چ وردە حیســابێکی حیزبیتان لە نێوانــدا هەیــە؟ ڕەنگــە تــۆ لــە کۆڕێــك یــان کۆبونەوەیــەکی نــاو خــەڵك دا گفتوگــۆت لەگــەڵ کردونــە، بەلایــەنگری کردنــی ولایــەتی چــلکار هەڵســاوی و لــە ڕێگــای ســوود و بەرژەوەنــدی خــەڵك وەك چــیا زەق بوویتــەوە؟ مــن شــتێکی لــەم بابەتــەم لەبیرنییــە، لوتــف بفــەرموو بــەبیرمان بهێنییــەوە! دادوەرەکــان پێکــەنین، ســکی خۆیــان گــرت و کەوتنــە ســەر تیرەقەی پشت.

- تــۆ بڵــێ بــەچ هــەقێك پێــنج ســەر ئەسپت لــەڕەوەی قــۆزی بەقــەکان بــردووە؟ ئــازیزم ئــەم خالّەمان ببێنەوە بیر.. پێنج سەر ئەسپ.

بەقتیقول بەســەر ســامی و تالّیــەوە ســەیری ئــەم لاو ئــەولایکرد ئــەم خەڵکــە بــەچ پێدەکــەنن؟ لەسەرەتادا بەڕاستی هەولّیدا بــەبیرخۆی بهێنیتــەوە، کــە مەبەســت لــە کــام پێــنج ئەســپە. پاشــان خۆیشی بە خۆشــحالّی ســەیری دادوەرەکــان دەکــرد و زەردەخەنەیــەکی بــە گالّتــەی هاتــە ســەرلێو، ئــەوان هەمیشــە خۆشــحالّن هــەموویان خۆشــحالّن. هــەم خۆییــەکان و هــەم غەریبــەکان. هــەم سکالاکەرو هەم دادوەران.

بەقتیقول بەدەنگێکی گیراوەوە وتی:

_من پێنج ئەسپ ودووبارە پێنج ئەسپم بردوە...مەگەر ئێوە نازانن کەچەندم بردوە!

باشە،ئاسـاییە کـەمن لایـەنگیری ولاتەکـەم کـردوەو درێغـیم بـەگیانی خـۆم نـەکردوەو بـیرم لەخۆم

نەکردۆتـــــەوە لـــــەپێناوی ئێـــــوەدا دەجـــــەنگام و چەرمەســــــەریم دەکێشا،ســـــــەرم دەبەخشی،لەپێناوی

ئاغا،لەبەرخاتری ورگی ئەو...

دادوەران بەجارێك هاتنەجۆش،کردیانە ژاوەژاوو ماوەیان نەدەدا قسەکەی تەواوبکا....

_سەیری ئەمەکەن،چ درۆو دەلەسەیەك دەخولقێنێ،بەندوبالۆرە بۆکوێ دەباتەوە.

_دەجەنگام!..عەجەب بێشەرمێکە..ئەم قسانە لەکوێ فێربووی؟

- دەجەنگام_دەمدزی! ئەم قسانە بۆئەویەك مانای هەیە.

- خۆی وتی: دووجارپێنج ئەسپ...

بەقتیقول لەسەر خۆوبە ئۆقرەوە وتی:

- ئەی خەڵکی بەرێز نازانم چیتان لەمن دەوێ؟

گەورەی دادوەران بەلوت بەرزیەوە وەڵامی دایەوە.

- بەتۆمـــەتی تاوانـــەکانت موحاکەمـــەت دەکـــەین! ڕوخســـەت بـــە تـــۆ نـــادەین قســـەی قۆڕبکەی.

دوای ڕەزا بـــوون لـــەوەی کـــەوتبووی،قڕەرقڕێکی زۆری کـــردو لەگـــەل خـــۆ بـــەزال زانینێکـــەوە دەستێکی بەریشە سپیە دریژەکەی خۆیدا هێناو بەردەوام بوون:

نەبادا جورئەت بکەی قسەی

لەخۆت گەورەتر و لەعەقل وهۆشت بەدەرترت بەسەر زار دابێ.

ئەوان کەفرمانبەرن،ئەوانەی کەخوداوەند فرمانی پێداون بەپێی بیرو بۆچونی بەرز،

کـــە تـــۆ نـــاتوانی تێیـــان بگـــەی،کاری خۆیـــان سەروبەردەکەن.سەردەســـتەی ولایـــەتی ئێمـــە ماوەیـــەکی گـــەلێ زۆرە،خـــۆی لـــەدزینی ئـــەم پێـــنج ئەسپەوشـــتەکان پـــاك کردۆتـــەوە!من گـــوتم :لەمێـــژە خـــۆی پـــاك کردۆتـــەوەو ڕووی خـــۆی ســـپی کردۆتـــەوە! پـــاش پـــاك کردنـــەوەی خـــۆی داواکاری گشتی لەسەر

ڕێ وشونێکی ڕاست ڕێگای گرتۆتەبەر.
ئێستاکە پرسیارت لێدەکەن وەلاٚمیان بدەوەو سزای گوناهی خۆببینە.
بەقتیقول نائومێدانە پرسی:
_ئاخرگوناهی من چییە؟خۆبۆخۆم نەدزیوە،لەسەر حسابی ماڵی دزیاری دەوڵەمەند نەبووم
چارم ناچار بووەو بەکەیفی خۆم نەبووە،بەدەستوورو فرمانی ئەوان دزیم دەکرد وادیارە گوناهم ئەوەیەکەهەرچیەکیان پێ فەرمووم ئەنجامم داوە؟ ئەدی وانییە؟.
دادوەری قۆزی بەقەکان چاوەقەیمەکانی لەقەپێلك دەرپەڕاندبوو و پرسی:
- باشە...وکێ فرمانی وەهای پێدەدای کە ماڵی خەڵکی بدزی؟بەقتیقول سەری لەبەر خوێنا.
ئەو دوودڵ بوو.بەتەماشاکردنی ئەم خەڵکە،بیستنی قسەکانیان،وەلاٚمدانەوەیان شەرمی لەلانەما
- بۆ بێدەنگی؟بوختان کەر...
بەقتیقول بەدەنگێکی خەمناکەوە وتی:
- باشتربوو ئەوان خۆیان بیلێن نەدەبوایە زۆریان بەدوادا گەڕابان.بادوورنەرۆین...
ئەوان لێرە لەسەر مەجلیسەکە دانیشتوون؛بەقتیقول پەنجەی بۆ سەرسن و قوقیش درێژکرد
کەتازە بەخۆیان ودەست وقامچی پڕ نەخش و نیگارەوە هاتبوونە ژێر ڕەشەماڵەکەو وتی:
هەرچەندە من وەك پلەوپایە لەڕیزی ئەواندا نیم،بەلاٚم حەزم دەکرد بزانم،
ئەوان چۆن ئۆباڵی دزینی ئەو پێنج ئەسپ و تێکرای شتەکانی دیکە لەئەستۆی خۆیان لادەبەن و...بیرڕای پایەی بەرزتان لەم بارەوە چییە؟
دادەران بەتوڕەییەکی پەنهانە روگرژیەوە سەیری یەکیان کرد.پسکەپسکێکی پڕ لە گومان و گاڵتە و ئێرەیی لەنێوان کاسەلێسان کەوتەوە ڕووتەڵەیەك بەچاونە ترسانێکی بیغایەت و زۆردانایانە لەگەڵ خاوەن دەسەلاٚتان ڕەفتاردەکا.بەخسیرە داوای ڕاستی دەکا!
لەبەر ئەمە وابەسووك و ئاسانی لە مەیدانی شەڕناچێتەدەرەوە.

سەرسـن بـەفیزو نێوچـەوان گرژییەکـەوە بێـدەنگ بـوو قوقیشـە ڕەشـی تێکسـمڕاوکەهەرلەگامێش دەرچـوو،یاری بـە قامچـیەکەی دەکـردو بـەمرچ و مـۆنی زەردەخەنەی دەهـاتیٚ قـوقیش وتـی، باشـە لـەبیرت بـیٚ، ناخۆشـی نێـوان سەردەسـتەکان شـتێکەو دزی شـتێکی دیکەیـە! ئێمـە بەرامبـەر شـتێك بەرپرسـیارین و تـۆ، عـەزیزی مـن، بەرانبـەر شتێکی تـر! سـەری داوەکـە ون مەکـە... پاشـان سـەری کەلافەکـەت بـۆ نادۆزرێتـەوە ! بـەقتیقول بیری کردەوە (قوقیش ئەم قسانە دەکا؟.....) قوقیش بەپەلە درێژەی پێدا:

ئـەی دادوەران! ئەگـەر جلـەوی ئەوەنەگرن،نـەك هـەر ئێمە،بـەڵکو دەکەسـی دیکـەش تـاکو ژاراسباش لەپیسـی وگـلاوی خـۆی وەردەدا. والی منـی بـۆ ئێـرە نـاردوە کـە بـەزوترین کـات ئـەم داواکاریەتان پێبگەیەنم.

گـویٚ بگـرن بـزانن والی چـی فـەرموو:کاروباری هەڵبـژاردن هـیچ پەیوەندیـەکی بـەم مەسـەلەوەنییە.دزێك بەرانبـەری ئێـوە وەستاوە!...لەسـەر دزی و چـەپەڵی کـە ئـەو خۆیشـی دانی بەم ڕاستییە داهێنا!حوکمی بدەن.

بـەقتیقول دەسـتە پـڕ ئـەزموون و قورسـەکانی بـە عادزیـەوە بـە خـۆدا شـۆڕکردەوەو بـە سادەییەکی مندالآنە پرسی:

— من دزم؟ ئەمە... مـیر وتـی؟ بـەلاّم گـوێی لـە وەرامێـك نـەبوو، لەگـەڵ تێکـڕای ئـەم شـتانەی کـە لەبـەر چـاویدا ڕووی دا، هێشـتاش لـە نـاخی دڵیـەوە چـاوەڕیٚ بـوو، لـە دوا دەقـە قسەی میر تەنیا یەك وشە لـە دەمـی مـیرەوە دەیتـوانی ئـەو لـەو بەدبەختییـە ڕزگـار بکـا.(مـن زامنـی ئـەم ئاخرشـەڕە دەدەم!) بـەس بـوو، والی ئەمەنـدە قسـەی بەسـەر زمانـدا بێـت لەمـە زیـاتر هـیچ شـتێکی دیکـەی پێویسـت نـەبوو. بـەقتیقول تـامردن ئـەم قسـانەی بەسـەر زمانـدا بێت لەمە زیاتر هیچ شـتێکی دیکـەی پێویسـت نـەبوو. بـەقتیقول تـامردن ئـەم قسـانەی لـە بـیر نەدەکرد. هـەتاکو ئەگـەر دادوەرەکـان زاڵمانـە حوکمیـان لەسـەر بدابایـە. بـەقتیقول ئـەم قسـانەی لەگەڵ خۆیدا دەبردە گۆڕەوە.(من زامنی ئەم چارە ڕەشە دەکەم..).

— بـەقتیقول بـەبیٚ ئـەوەی ئاگـای لـە خـۆی بـیٚ ئەنگوسـتە زبرەکـانی بەسـەرجیٚ برینـەکانی سـەر گۆنـای خـۆی داهێنـا شـوون برینـی قـاش قـاش و ئاوسـا و وەك شـوێنی داغ — یادگـاری دوا پێکـدادانی لەگـەڵ سـەلمەنییەکان بـوو. ئیمـڕۆ لـەم جـۆرە برینانـەی کـە هـەرگیز لەبیرناچنەوە لە دڵی بەقتیقولدا سەری هەڵداو خوێنی لێدەچکا.

مەگـەر ئـەم دڵـە هـەتیوو بێکەسـە نـازانێ کـە دڵ ڕەقـی تـا ڕادەیـەك و غـەداری و پـەیمان شکێنێ تا چ سنووریك دەبێ؟ دەبێ نەزانی!.. بەقتیقول وتی:

- باشـە، ئەگـەر قـوقیش درۆی نـەکردوەو ئـەم قسـە قسـەی مـیرە، کەواتـە مـن دەمـم دەبەسـتم وەك مـردو بێـدەنگ دەبم. کـەیفی خۆتانـە. قـاش و گۆلەدەسـت ئێوەیـە ژیـانم نـابوت کـەن، چـونکە لـە ژیـانی سـەگ خـراپترە، بـوون و نـەبوونی هـەروەکو مـن نرخێکـی نییـە! لـە کۆتـایی گفتوگۆیەکـەدا قسـەیەکی دیکـەش هەیـە، ئـاخر مـن بـاوەڕم بـە ئێـوە هـەبوو بـاوەڕم هـەبوو! زۆر باشـە، بـاوابێ... دەسـتتان خـۆش ! هـەقی خۆمـە هەرچـیم بەسـەربێ بـەقتیقول قسەکەی تەواو نەکرد. سەری لەبەر خۆی ناو ڕەبیێ بوو لە چادرەکە چووە دەرێ.

وەك کـوێر بـەڕێگادا دەڕۆیشـت لێوەکـانی خـۆی دەگـەزی تـاکو وەك سـەگ لـوورەی لێـوە نەیـە، لـەوێ والی دیـت ژاراسـبای و چـار زەلامـی دیکـە، جلویـەرگی گرانبـەهایان لەبـەردابوو وردە وردە بـەڕێگادا دەڕۆیشـتن و ڕێگایـان لێبڕیبـوو بـە خۆنـازین و بـەدەم قسـەکردنەوە تێپـەڕین.. ژاراسـبای گـوێی بەسـەلامی بـەقتیقول نـەدا. تاسەریشـی بـۆ نەلەقانـد! ئیـدی ئەمـە خدوو پیسی بوو.. ئەمەی دیکەی بێشەرمی بوو!..

بەقتیقول بۆ یەکەمین جار سەیری پشتی ژاراسبای کردو ددانەکانی لە جیڕەوە برد.

ڕاسـپێردرا و هـات و بـانگی کـرد تـا گـوێ لـە دادنامـەی بگـرێ. بـەقتیقول بـەدوای ڕاسـپاردراوەکەدا ڕۆیشـت دادوەران حوکمیـان لەسـەردا کەبەرانبـەر پێـنج ئەسـپەکەی گـۆڕین. بـەپێی یاسـا پێـنج ئەسـپ لـە تۆڵەبـداو. سـەرەڕای ئەمـە بـە تـاوانی دزی سـێ سـاڵان زینـدانی بکرێ.

(٨)

دوو سـواری چـاپووك تاوانبـار کراویـان هێنـادەرەوە. لـە بیابانـدا شـوێنی وانـەبوو و پەنجـەرەی شیشە ڕایـەڵی تێـدابێ، عـادەت نـەبوو زەلام حـەپس بکـەن. لەبەرئەمـە پـێش ئـەوەی تاوانبـاران ڕەوانـەی شـاربکەن. بـۆ دڵنیـایی لـەوەی کـە تاوانبـار ڕاناکـا پێیـەکانیان بـە کـۆت و زنجیرێـك دەبەستەوە کە هەر پێوەندێکی قفڵێکی گەورەو سەنگینی پێوە بوو.

لەسـەرەتادا بـەقتیقول وا دەستەپاچـە ببـوو بـۆ خۆشـی نەیـدەزانی بـۆ کـوێیی دەبـەن سـەیری سـوارەکانی دەکـردو بـەم گێـژوو وڕیـە بـیری لێـدەکردەوە. چ بێهـزن... سـەیرە چ پووخـە زەلامێکی مەڕەمردون...

یەکێك لە سوارەکان وتی: لێرە بوەستە. ئەویدیکە ڕۆیشت و زنجیرە ژەنگاویە سورهەڵگەڕاوەکانی هێناو سەیری پێیەکانی بەقتیقولی دەکردو زنجیرەکانی لەناو دەستاندا دەسووڕاند ئەو ساکە بەقتیقول نەفریناوی پاڵیکی وای پێوەنا بەزەحمەت توانی خۆی لەسەر پێیان بگرێتەوەو کۆت و زنجیر لە دەستی بەربۆوەو زرنکە زرنگی دەم بە سکالاّیان لیّ بەرزبووەوە. سوارەکەی دیکە بە چوست و چالاکی گیسکۆڵە ئاسا، بۆلای برادەرەکەی ڕاپەڕی.

بەقتیقول بەرەو ئەسپەکەی چوو و خۆی هەڵدایە سەر زین و بەچوار ناڵە لەسەرەخۆ بە نێوان چادرەکاندا ڕۆیشت و لە دڵی خۆیدا دەیگوت:" ماڵئاوایی لە هەموو شتێك دەکەم..." سوارەکان چەکدار نەبوون و مەگەر دەتوانرا بەکەمتەرخەمیان لەقەڵەم بدەن. کاتیّ بارمتەچی بەناوو دەنگ لە دەستیان هەڵات و سواری ئەسپ بوو. دوورکەوتەوە ئەوان دادو هاواریان لیّ بەرزبووەوە:

- ئەها... ئەهای؟ بۆ کویّ دەچی؟ بیگرن هەڵات.. بیگرن ڕۆیشت!..

دەستگیرکردنی قەوزاق لە بیاباندا وەك ئەوەیە بەدوای بادابگەڕێی تاکو سوارەکان بەدادو فیغانەوە خەریك بوون، ئەو لە دیوی ئەو گردە ئاوابوو کە دێیەکەی لە دامەندابوو و بۆ دیوەکەی دیکە شۆڕ بووەوە.. لەو ئاقارە دوورکەوتەوە؟ بە قووڵایی دۆڵێکی بەردەلان و پڕ پێچ و پەنادا چوە خواریّ.. لە ملە چیاکاندا وون بوو.

ئایا دیسان دەتوانریّ ئەو کەسانە تاوانبارکەن کە بە تاقیبی داچوو بوون بڵێن بۆچی شوون پێیان ونکردوە؟ خۆ مرۆڤ سەگ نییە.. والی بیّ سوود توورە دەبوو، دادوەران لەبەلاش جوێنیان دەداو گەفیان لەو کەمتەرخەمانە دەکرد کە تاوانباریان لە دەست هەڵاتبوو، هەڕەشەیان لێدەکردن کە دەیاندەنە دەست جندرمە. دڕندەی سوور ڕۆیشت. بەناچاری بۆ باوەشی ئەو ژیانە ڕۆیشت کە هەمیشە لە دەستیدا هەڵدەهات و لێی دووردەکەوتەوە، گەڕانەوەیشی نییە.. ڕۆیشت.

بەقتیقول لە هیچ جێگایەکدا نەوەستاو یەکسەر بەرەو ماڵەوە لێیخوڕی و قتشە بەبیّ قسە تێگەیشت چی ڕوویداوە دەمودەست بەبیّ فنگەفنگ. لشمەلشم دەستیکرد ئامادەکردنی جلوبەرگی گەرم بۆ بەقتیقول.

بەقتیقول بەخێرایی ئەسپێکی شێی زین کرد، لێرە بە دواوە ئەم ئەسپە دەبێتە تاکە دۆستی خۆشەویستی تفەنگە چەخماخیە پڕ گوللەکەی لەشان کرد، ئەو دەمانچەیەی کە

هـاوین هەڵیـدەگرت خسـتیە بەرکەمەریـەوە. چـونکە ئـیتر وەزعەکـە گاڵتـەی لەگەڵـدا نـەدەکرا.. چووە ناو بەردە ڕەشـەکانی ئـەو دەوروبـەرە، لەوێـدا دوا مـەڕی خـۆی سـەربڕی. بـەخێرایی کـەوڵی کـردو نیـوەی گۆشـتەکەی بۆمـاڵ و منداڵەکـەی بەجێهێشـت و نیوەکـەی دیکەشـی بۆخـۆی لـە کیسەی ئاخنی.

پـاش نیـوەڕۆی ئـەو ڕۆژە. لـە تـاریکی ئێـوارەدا قتشـە ئـاردە هـەرزنی بـۆ هێنـاو ئـەویش گۆشـتەکەی دایـە قتشـە و سـەرەڕای ئـەو جڵـەوی ئەسـپێکی کـەحێلی قەڵەویشـی بەدەسـتەوە گرت. مـاڵ ئاواییەکـەیان کـورت بـوو. بـەقتیقول مـاڵ و خێزانەکـەی بـە خواسـپاردو بـە قتشـەی نەگوت کەینی دێتەوە و لەژێر بـاڵی ڕەشـی شـەودا ونبـوو. قتشـە لێـرەش نـەگریا تـەنیا بـە لێـوە وشکەکانی بەسەختی ئەم قسانەی بەدەمدا داهات:

- ئـەی ژاراسـبای زۆڵ و دوو ڕوو! خوایـە ژنـی تـۆش بـۆ ئـەم شـوێنەت بەڕێکاکـە پیاوەکـەی من سەری بۆ هـەڵگرت. خوایـە ئـەوەی بەسـەر مـن و منـداڵم داهـات بەسـەر تـۆوو منداڵـەکانت دابێ... باوەڕێکی تەواوی بەمە بـوو کـە ئـەم تەلەکـەبازە خوێڕیـە نامـەردە لـە چـنگی ئـەم تـوك و نزایـە ڕزگـاری نـابێ. سـەیرێکی ئاسمـانی تاریـك و بـێ ئەسـتێرەی کـردو ناڵاێـەوەو سـنگ و مەمکی بەرانبەر ئاسمـان کـردەوە. لـە هـەمان شـەودا پیاوەکـانی والی ڕژانـە مـاڵی بەقتیقولـەوە. والی هـیچ سەروسـوراغێکی لـە قتشـە چـنگ نەکـەوت. قتشـە بـە زەردەخەنـەکی دەسـتکردەوە وتی:

- بـەیانی بـۆلای ئێـوە هـات. مەگـەر شـتێك ڕوویـداوە؟ بـەلاّم چـاوەکانی لـە نـاو ڕق و سەرکەشـیدا دەدەرەوشـانەوە.. دوو هەفتـە ڕابـوورد ژاراسـبای کێچـی کـەوتبووە کەوڵـەوە لـە ئەرزو ئاسمان بە دوایدا دەگەڕا. بەدەردی کابرا گوتەنی ژاراسبای بەچرا لێی دەگەڕا.

دەسـوار شـەو و ڕۆژ بێدابـەزین بـە هـەموو چیاکاندا لـە ڕۆژهەلاّتـەوە بـۆ ڕۆژئـاواو لەسـەر و بۆخـوارو دەگـەڕان. دەیـانزانی لـە بـورگن و چـلکار نـاتوانن بـە ئاسـانی بـەقتیقول بدۆزنـەوەو نـاگیری ئـەو بـە ئاسـانی دەسـتگیرنابێ. لەبەرئەمـە ژاراسـبای هەوڵیـدا بەتەڵـەی برسـیەتی بیگرێ.

پیـاوانی والی بەنۆبـە خۆیـان و ئەسـپەکانیان دەگـۆڕان ئیشـك گریـان دەکـرد لـەناو دۆڵ و چیاکان لـە گونـد و هـەواران بـە دوای بـەقتیقولی ئەشـقیادا دەگـەڕان. هـەموو شـوێنێکیان بـە بۆسـەووقەڕاوڵ چـنیبوو تاپشـوێکی ڕەحـەت بـە ئەشـقیا نـەدەن و ئەسـپی بیرەتێـنن و شـەکەتی بکەن. خۆیشـی لـە دەسـت سـۆراغ و بەدواگەڕانـدا دفکـی داوە. هەترەشـی چـووە. تـا بـەم شـێوە

دەستگیری کەن ڕاوچییە بەناوبانگەکانی کە کون و کاژێری شاخ و داخیان یەك یەك پێدەزانی. ئەو نەفوراتە ناقولایانەی کەوا لە تاریکی شەودا شتیان دەبینی و دەیانتوانی بەبەرچاوی مەڕی ترسنۆکدا بڕۆن بەبێ ئەوەی بهێڵن بترسێ. ئەمجۆرە زەلامانە بەدوای بەقتیقولدا دەگەڕان.

بەقتیقول وەك دووکەڵ کە لە تاریکیدا نابینرێ، لە چنگیان هەڵدەهات، بەڵام زۆری لەلا دژوار بوو.

تارمایی سەرسوڕهێنەری زیندان. تارمایی بێ چاو و گوێی بەددانە بەردینە بێ سەرو بنەکانی. وەك ئەهریمەن پێ بە پێ هەنگاو بە هەنگاو بەدوایدا دەگەڕان. بەقتیقول سەیری دواوەی کردو دەستی نزاو پاڕانەوەی بۆ خوا پان کردەوە:

- خوایە ڕەحمم پێبکە... لە هانام وەرە!

دوژمن وەك پیرە ژنی دلڕەقی جادووکەری ناو حەکایەتان کە سواری وشترێکی خۆشڕەو بووە بەدوای (قولامرگن) ی ڕاوچی بەناوبانگدا دەگەڕا، بەوپەڕی سەر سەختی و تینوەتی بەدوایەوە بوو. جارێکیان ئەشقیا لەخەویدا دەیدیت کە ئاگری جەنگەڵ وەك دیوارێکی یەك پارچە سۆراغی دەکاو یان سێلاوی گرشەو هەڵچوو شین و تاریکەکانی ووردە ووردە بەدوایدا دەهاتن، لەناو شەلاڵی ئارەقە یان بەدەم لەرزەوە لەخەو ڕادەچەنی جارێك ئەم دیمەنانەی لە بێداریدا دەهاتنە بەرچاوی بەقتیقول کاتی وا هەبوو کە ئەو خەو و بێداری لێك جیانەدەکردەوەو وەك یەکێك باوەڕی بە ئەفسانە بێ تفی لە دوای خۆی روو دەکرد. تا ئەفسانەو خەیالات لە خۆی دووربکاتەوەو خۆی لە چڕنووکی نادیاری ئەهریمەن دەربازبکا.

بەسەرهاتێکی وا هاتە پێشەوە کە ئەسپەکە بەقتیقولی لە بارێکی بورانەوەو بێهۆشیدا لە دەست سۆراغ کەران دەربازکرد، جێی خۆشبەختیە. کە سوارە هەتا لە کاتی بێهۆشیشدا لەسەر زین بەرنابێتەوە، وەختێ بەقتیقول بەهۆش خۆی دەهاتەوە سوپاسی بەختو چارەنووسی دەکرد کە هاوڕێیەکی وای بەنسیب کردووە، بەوپەڕی تووڕەییەوە لە ژێر لێواندا دەیگوت:

- خۆم نادەمە دەست... بە زیندوویی خۆم نادەمە دەست.. لەسەر زیندا دەمرم.. گیانم بە دەست خوا دەسپێرم نایدەمە دەست بای.. لە تەلانێکی هەزار بەر هەزاردا هەڵدێرێم باشترە نەك بکەومە قوڕگی زیندانی تاریکەوە... وەلی زیاتر لە پێویست نائومێدی دەستی لێدەستاندوو وەك ئەسپێك کەوتبێتە ناو کەمەندەوە،دەیپڕماند.

درەنـگ یـا زوو دەسـتگیری دەکـەن و ئـەم ورگـە سـتوورە چاوچـنۆکە پـێ ی دەخەنـە کـۆت و زنجـیرەوە. نەیدەویسـت بمـرێ.. لەناخیـەوە لـە هـەموو دەمارەکـانی لەشـەو لاوازو شـەکەت و نەخۆشـەکەی خـوێنی گـەرم فڕکـەی دەکـرد، کـاتێ کـە لـە ڕۆخ ئاگردانـە ناچـیزو کـەم گرەکـەی دادەنیشـت. وەك گـورك لـە شـەوی سـاردو مانگەشـەودا لمـوزی بـەرەو گابـەردە بڵنـدەکان بەرزدەکردەوەو دەیوت:

- ژاراسـبای هـۆ ژاراسـبای، تێـی مەپەڕێنـە لـەتامی مەبـەدەر.. و دەنگـی وردو لەسەرەخۆی ئەم وشانە لەنێوان بەردەکان پێچی دەخواردەوە.

ژاراسـبای زەینـی بـۆ ئـەوە دەچـوو کـە لـە گونـدە هەژارانشـینەکاندا خـۆش و ڕەفتـاری لەگەڵـدا دەکـەن. هەنـدێکیان دەیشـارنەوەو داڵـدەی دەدەن و هەنـدێك دادەیکـەن خـۆراکی دەدەنێ. لەبەر ئەمە پـەیك و قاسـیدی بـۆ بـەحس وخواسـی موچـڕکاوی لـەبارەی ئـەم یارۆیـە بـۆ هەموو شوێنێك نارد:

- تـا ئـەم ئەشـقیایە لەنێوانمانـدا بمێنـێ هـیچ کەسـێك سـەرودڵی ڕەحـەت و ئـارام بەخۆیـەوە نـابینێ. نـەبادا تـاقمی جنـدرمان لـە شـارەوە بەسـەر ڕابگـەن... ئـەو کاتـە هەناسـەی خۆشـی هەڵناکێشن. پیران ناڵـەو فیغـان و ژنـان و منـداڵان گریـان و شـیوەن دەکـەن. بـەڵام کـار لـە کـار دەتـرازێ لـە هـەمان کاتـدا ژاراسـبای زەلامـی جێـی متمانـەی خـۆی بـۆلای ڕیـش سـپی دەسـەڵاتدارو خـاوەن عێـل و عەشـیرەتەکان نـارد. تـا ئـەوان دەسـتەو ئەژنۆدانەنیشـتن ئـەم مـەکربازە. ترسـنۆك و بیباکـان دڵ نـەرم و دڵ ڕەقـانی لەیـەك کاتـدا ورووژانـد هـاری کـردن لـە ئاسماندا شەهێنی و لەسەر زەوی تاژی تێپەردا.

بـەقتیقول جارێـك لـە داڵـدەو پـەنایان لـە خـواردن وخـۆراك بێبـەش بـوو. هەفتەیـەکی بەسەرنەچوو ئەو وەکو ورچێکی لێهات کە کەوتبێتە ناو ئەڵقەی کە لە کۆمەی تاژیانەوە.

کەوتـە نـاو دەروونـی بازنەیەکـەوە لـە هـەموو لایەکـەوە بـە دوژمـن تـەنرابوو. تـا لوتکـە و شوێنە چۆڵ و هۆڵەکانی ناو کێوەکانیش جێی دڵنیایی و پشت پێبەستن نەبوون.

گـوێ بیسـت بـوو کـە ژاراسـبای فێڵبـاز بـەچ درۆو دەلەسـەیەك هەتڕەشـی خـەڵکی بـردوە، دادوەری لە ئەزموونێکی زۆرەوە دروسـت کـراوە لێـرە بـەدواوە نـابێ ئیـدی لـەهیچ کەسـێك دڵنیـا بوویـا. یـەکێکی لـە مـاڵی خـۆی دەردەکـرد. یـەکێکی تـر خـۆ هەڵـدەهات. سـێیەم دەتگـرێ و دەتداتە دەست و یان لەترسی گیانی خۆی دەتکوژێ.

بـەقتیقول بـۆ دواجـار لـە شـەوێکی باراناویـدا بێغایـەت مانـدوو شـەکەت ببـوو، لەگـەڵ کۆمـەڵێك خەڵکـدا لـەژێر دەواری ماڵێـك ئـەم شـەوەی بەسـەربردو ئـەم ڕووداوە لـە گونـدێکی چیایی. لەو شـوێنەی کـە ڕووبـاری شـێت و بـەخۆڕو کـەفاوی و پـڕ گێژەلوولکـەی (تلغـار)ی لێـوە هەڵـدەقوڵی. لـەژێر شـڕە چـادرێکی هەژارانـەی دوور لـە وانـی تـرو لەپـەنای بەردێکـەوە هەڵدرابوو. روویدا لـە هـەوەڵی شـەو هاتـە بەرچـاوان کـە لـەو ماڵـەودا وەزعەکـە بـاش نییـە وەك جاری جاران نییە. هـیچ وەفـاو برادەراتیـەك لـە نێوانـدا نییـە. بـە گـرژی ڕوو ترشـیەوە پێشـوازیان لـە بـەقتیقول کـرد تەماشـای قـاچ و قـۆل و سـەرو سـەکوتیان دەکـرد.. دەتگـوت مارێـك بـە دواوەی خشـیوەتە ماڵیانـەوە. شـەو دڕەنگـانێ بۆماوەیـەکی زۆر بۆڵـە بـۆڵی نارحـەتی و خانـە خـۆیی بـەرگوێ دەکـەوت و گوایـە دەیانویسـت ئـەم نیـازو نهێنییەشـی لێبشـارنەوە. وەختـێ خانـەخۆی بێـدەنگ بـوون. ئـەو نەنووسـت سـەعاتێك کوتکـە خـەو بردیـەوە پشـتی کـە لـە هیلاکیـان زریکـە زریکـی بـوو. ڕاسـتی کـردەوە و بـۆ بەرەبـەیان ماوەیـەکی زۆری مـابوو ئـەو هەڵساو بەبێ ئەوەی دەنگێکـی لێـوەبێ یـا مووێیـك لەسـەری یـەکێك بـەئاگابێنێ. لـە ژێـر دەوار هاتـە دەرەوە. ئەسـپە کـەحێلی کەبەراوەسـتانەوە بەخـەوێکی قوڵـدا چـوو بـوو، زیـن کـردو کەوتـەڕێ و بەدیقـەت ڕێگـای سـەح کـرد. تـا بزانـێ کـەس ئاگـادارە یـان نـا. بەشـەرم و دلگیرییێکـەوە ڕۆیشـت بـەلاَم هـیچ قینێکـی لـە دلـدا نـەبوو شـوکرانەی خـوای دەوێ کـە سـەری ڕێگایان لێنەگرت.

بـەقتیقول لـە (بـورگن) دۆسـتێکی هـەبوو — کـە لادێیـەکی بەسالاَچـووی ئـاخر شـەڕی ڕووسـی بـوو و تابلێ پیـاوێکی بـەوەج و ئـازابوو سـێ سـاڵ پـێش ئێسـتا وەختـی کـەوا هێشـتا بـەقتیقول خزمـەتکاری سـەلمان بـوو. لەسـەردەمی بارمتـەو بارمتـە هێنانـدا. بەرێکـەوت یـەکیان ناسی و لێك نزیـك بوونـەوەو زۆربوونـە بـرادەری یـەك و دۆسـتایەتیان خـۆش بـوو. ئـەم دێهاتیـە بـێ وێنـە بەجـەرگ بـوو. دژی یـەکێك لـە دەسـەلاَتدارنی گـەورەی شـار ڕاسـتبووەوە. کـابرای دەسـەلاَتدار لادێییـەی لـە زینـدان نـا. هەرچـەندە ئـەویش وەك سـەرۆکەکەی روس بـوو. لادێیـە روسەکە ساڵێك لـە زینـدان پـاڵی لێدایـەوەو ئـەو ماوەیـەی ئـەو زینـدانی بـوو بـەقتیقول ئەوەنـدە توانـای هـەبوو و لـە دەسـتی هـات. گۆشـت و نـان و هەرشـتێکی لـە دەسـتی بهاتبایـە بۆمـاڵ و مندالەکـەی دەبـرد. جوتیـارەی روس گـەڕاوە نـاو مـاڵ و منـداڵی خـۆی. هەرچـەندەی پاسـەوانانی زیندان زۆر ئازاریـان دابـوو. لەگـەڵ ئەوەشـدا بەزەردەخەنـەوە باسـی سـەرو سـەربردەی ژیـانی نێـو زیندانی خۆی دەگێڕاوە. بەقتیقول موچرکی پێدادەهات و مووی سەری گرژ رادەوەستا.

بــەقتیقول پــاش دادوەری و موحاکمــەکاری و ماڵئــاوایی کــردن لــە ژن و منداڵــەکانی خــۆی لەسەرەتادا هاتە ماڵی ئــەم لادێییــە روســەو بێچــەندو چــوون پــێش هــەموو شــتێك هــەر گوللــەو فیشەکێکی کە بــۆ رۆژی تەنگاونــەی حەشــاردابوو لــە ژێــر خــاکی دەرهێنــاو دایــە بــەقتیقول. ئــەو دۆســتێکی گیــانی بــە گیانییــە. لــە جەنــدرمان نەدەترســا. بــەلاّم ئــەو ناوچــەیەکی دووره دەست لە دەشتێکی کراوەو بەرگوشاددا لە شوێنێکی قەڵەبالغدا دەژیا.

بــەقتیقول پەنایــەکی دیکەشــی هــەبوو. ئــەم پەنایــە لــەلای خــوارەوەی رووبــاری (تلغــار) دابــوو، لــە رۆخ ناوچــەیەکی بــەردەلاّن. کــەماڵی گوندییــەکی هــەژارو نــەدار بــوو نــاوی قاتویــای بوو. بــەقتیقول لــە هــەموو شــوێنێك زیــاتر بــۆ ئــەم ماڵــە دەهــات و هەمیشــە بــە ئاســوودەییەوە لێــی دەحەســایەوە. دوای دوورکەوتنــەوە لــە باوەشــی مــاڵ و منداڵەکــەی،رۆخ ئــاگردانی مــاڵی قاتوبای نزیکترین و گــەرمترین بــاوەش و پــەنا بــوو بــۆی. بــەقتیقول بــەنیازی ئــەوێی کەوتــە رێگــا تا سەرەتاتکە یــەك بکــاو، دوای دڵنیــابوون ســەرێکیان لێبــداو ئەگــەر بــە چــایی میوانــداریانکرد. بەچــای داغ خــۆی گــەرم بکاتــەوە. ئەگــەر دەنــگ و باســێکیان گێرایــەوە. بزانــێ لــەو دەوروبــەرە چــی هەیــەو چــی نییــە و ئەســپەکەی لەتەویلــەیێکی تیماربکــاو دەمــەدەمی پــاش نیــوەرۆ لەگــەڵ تارمایی ئێوارە بەرەو کــەژو کێــو ملــی رێگــا بگــرێ. ئــەو بەکــەنار لێرەوارێکــی دارکــاژ. کــە لــە تەلانێکی بەردەلاّن سەری بەرزکردبووەوە.بەپارێزەوە هات و چاوی بەدەروبەردا گێڕا.

ڕووبــاری تلغــار لــە خــوارەوە وەك شــێت و هــار خرۆشــابوو نــاو دۆڵەکــەی پــڕ لــە هــاژو هــوژ کردبوو. واپێدەچوو لــەنزیك مــاڵی قاتویــای هــیچ بێگانەیــەك نییــە و ئەســپی زینکــراو بەبــەر چــاو ناکەون، بــەقتیقول بەماتەماتــە لــە ماڵەکــە نزیــك بــووەوە. دابــەزی و ئەســپەکەی بەســتەوە چــووە ژووری.

قاتویــــای لەگــــەڵ ژن و دوو منداڵەکەیــدا، هەرچــــواریان بــــە پێچــــەوانەی خــــزم و کــــەس و هاوتیرەکــانی خــۆی کــە بەدرێــژایی ســاڵ ژیانیــان بــە کۆچــەری دەبردەســەر، ژیــانێکی نیشــتەجێ دەژیــان. ئــەوان کــەم وادەبــوو زۆر بەرێکــەوت تووشــی یــەك دەبــوون. قاتویــای هــاوین خــەریکی دەغلــــودان بــــوو. زســــتانان خــــەریکی بــــەخێوکردن و داکــــردن و تیمــــارکردنی ولاّغ و مەڕوماڵاتەکەی بــوو مــەڕوماڵاتی ئــەو لــە ئەســپێك و چــەند کــاوڕ و بزنێــك پێــك هــاتبوو و ئــەم دیهاتیە دەست کورتــە بەمەنــدە قنیــاتی دەکــرد. ســەرەڕای ئەمانــەش ڕاوشکاریشــی دەکــرد. ئــەو لەنانــەوەی داو و تــۆڕ و تەلــەدا وەســتابوو نێچــیری گــەورەی بــە گوللــە ڕاودەکــرد. لەمەشــدا نــانێکی چــنگ دەکــەوت. قاتویــای خۆشەویســتیەکی بــەتینی لەگــەڵ ڕاوشــکاردا پەیــداکرد.

بـەقتیقول گوللـە گرانبەهایـەکانی لەگـەڵ دابـەش دەکـرد. خۆشـی حـەزی دەکـرد بـەدوای ئـەو نێچـیرانەدا بـڕوا کـە خـەڵکی دیکـە شـوون پێیـان پـێ هەڵنـەدەگیراو، تـا لـە دوورەوە بـە گوللـە بیسمێ ڕاو ئەو خۆشەویستییە بوو، کە ئەوانی پێکەوەگرێ دەدا.

کـە بـەقتیقول چـووە ژوورەوە هەرچـوار کـەس لـە ماڵـەوە بـوون. قاتوبـای تفەنگەکـەی پـاك دەکـردەوە. ژنەکەشـی گۆشـتی کەڵـەکێوی سـوور دەکـردەوە. تـا بیکاتـە قاورمـە منداڵـەکان لەڕۆخ ئـاگردان، لـە تەنیشـت یـەك دانیشـتبوون و چاوەڕێی شـێو بـوون. چایەکی بەڵـەزەت لـەو چایانەی کە ئەو حەزی لێدەکرد. لەسەر ئاگردا جۆشی دەخوارد.

تەمـەنی قاتوبـای لەپەنجاسـاڵ تێپـەڕیوەو لەڕیشـە بچـووکەکەی تاڵـە داوی سـپی دەبینـرا. بـەلاّم سـەر کوڵمـەکانی وەك جحـێلان لەسـوریان دەبریقانـەوە کابرایـەکی گۆشـتن. دڵخـۆش و ئاکـار جوانـە ژنەکـەی بـالاّ بەرزیـەکی چوارشـانەی سـپی و تـەنك و کـوڵم سـوورە. دەموچـاوو ئەنـدامی درشـت و بـەهێزی. زیـاتر لـە پیـاو دەچـێ. بـەلاّم وەك کچـێکی منـداڵکار یـان پیرەژنێکـی دڵناسـك. خێرخـوازو سـادە دڵ و میهرەبانـە. لـە ڕاسـتیدا رۆحـی پێشـیانان ئـەم دووکەسەی بـۆ شـادمانی و خۆشـبەختی لێـك نزیـك کردۆتـەوە! منداڵەکانیشـیان کتومـت بەدایـە بابـەیان دەچـن. دوو کـوڕی بێنـازوفیز. تێروتەسـەل. رۆخـۆش و بێدەردەسـەر دەمودەسـت چـایەکیان بـۆ تێکـرد. پاشـان گۆشـتیان لەبەردەمـداناو قسـەی لەسـەرنییە کـە شـەونخوونیان بـەدیار ئەشـقیاوە کێشـاو بەدرێـژایی شـەو نۆبـەتیان لێگـرت... وەك بڵێـی لـە مـاڵی خـۆی دانیشتوەو لە دەستی خۆییانەوە خۆراکی وەرگرتوەو. گەرمی بۆتەوەو تێر بووە.

بـەقتیقول لەتەنیاییـدا سەرمابەسـتبووی، نـەرم و شـل ببـووەوە گیـانێکی هاتەوەبـەر، هاتـە حەوشە لەئەسپە زەردەکـەی خـۆی نزیـك بـووەوە. کـە لـە خامۆشـی و بێـدەنگی شـەودا خـەریکی ئالیك خواردن بوو. چـوو دەسـتی لـە ملـی ئەسـپەکەی کـردو تاقـەدەرێك بـەم حاڵـە مـاوە. دڵـی تـەنگ ببـوو، سمێڵـە تیـژەکانی بەڵـەرزو ڕقێکـەوە جـوی. قاتوبـای و ژنەکـەی بەچـیرۆك و بەسـەرهاتی بـەقتیقولیان دەزانـی. بـەلاّم لـە دەمـی ئـەوەوەیان بیسـتبوو زیـاتر لەمـە ئاگـاداری شـتی دیکـە نـەبوون قاتوبـای بـۆ هـیچ شـوێنێك بـە میـوانی نەدەچـوو، بـەبێ ئـیش و کـار لـە گونـدان نەدەگـەڕا. گـوێ لەقسـەو قسـەلۆکی خـەڵکی نـەدەگرت و بەبیسـتنی تۆمـەت و قسـەی پـاش ملـە دڵـی خـۆی تـەنگ نـەدەکرد، زاهـیرەن ئـەم پیـاوە چـاکە نەیـدەزانی داڵـدەدان و حەواندنـەوەی ئـەم ئەشـقیایە چـەند گـران لەسـەری دەوەسـتێ و خـۆی تووشـی چ تـرس و

هەڵئەنگوفتنێکی زۆر دەکـا. ئایـا هــەر لەبـەر ئەمــە نییــە کــە قاتوبـای تـا ئــەم ڕادەیــە بێبـاك و بێپەروایە؟ لە بێخەبەران کەشکەك سەلەوات؟

بــەقتیقول چــەند شــەوێکی ســاردی ســەر لــە پــایزی لــە مــاڵی قاتوبــای بــەرێکرد. بــەتاریکی دەهات و بــەتاریکی دەڕۆیشــت. نــەوەکو بــەنا ئەنقەســت ئــەم مرۆڤــە بــەڕێزو پیــاو چــاکە تووشــی کێچــەڵێك بکــا. برشــتێکی دەهاتەوەبەربــەهێزو گــوڕێکی تــازەوە دەڕۆیشــت و بەدەســت بــەتاڵی نەدەهاتــەوە مــاڵی قاتوبــای.. نیچــیرێکی لەگــەڵ خۆیــدا دەهێنــا دڕەنــگ وەختــانێ کــاتی شــیوان دادەنیشتن و قاتوبای دەیگوت:

- نــەك ئێمــە یارمــەتی تــۆ دەدەیــن، بەڵکــە تــۆ کۆمــەکی ئێمــە دەکــەیت لەسەرئەمەشــەوە دەڵێم، خــوا پشــتیوانی بێکەســانە! بــەقتیقول بــیری کــردەوە:" ئەگــەر ئــەم پیــاوە ناچــاربکرێ مــن بداتــە دەســت لێگــەرێ.. لێگــەرێ. بابداتــە دەســت.." جارێکیــان لەبەرەبــەری بەیانیــدا بــەدەم بیرکردنەوەوە وتی:

- من بیستومە گوایــە لەناوچــەی ئێمــە زەلامــی ترســناك، مرۆڤــی بەدخولــە هــات و چــودان ئینســان نییــە، شــەیتانە؟.. والی فرمــانی داوە هەرکەســێك لــە خوابترســێ دەبــێ ئــەم بــەدکارە بگرێ و دەســتگیری بکــا. قــەدەرێك پــێش ئێســتا تاقمەســوارێك هــەڵیان کوتایــە ســەر گونــدێکی ئــەم خوارەوانــە لــەو دەگــەڕان..... و قاتوبــای بەزەردەخەنەیەکــەوە کۆتــایی بــە قســەکانی خــۆی هێنا: کوڕم ناکا ئەم شەیتانە تۆ بیت؟

- بەقتیقول تێگەیشت دەبێ بڕوا.

دەمودەســت ئەســپە کــەحێلی زیــن کــردو بەدرێــژایی تلغــار کەوتــە ڕێگــا خوڕەیــەکی خەفــەو لــەرەداری ڕووبارەکەفاویەکــە لــە دوورەوە دەهاتــە گــوێ لــە نزیکیــەوە جــۆش و خرۆشــی ســاردی ئاو مرۆڤی دەحەپەســاند: لــەو ئــاوە ســەوزەی کــە بــە ئاوەڕۆیــەکی تیــژوتێك ئەنگــژاودا تێدەپــەڕێ ســاردیەکی لــەورە بــەدەرو ترســناکی لێهەڵــدەکا بەناچــاری لــە ڕۆخ ئاوەکــە دەڕۆی. بــەلاّم وادێتــە بەرچاو کە لــەم شــوێنەدا مــارێکی بێئــەژمار بەتۆپــەڵی گــەورە گــەورە لێــك ئــالاّون و خۆیــان پــف داوەو گینگــل دەدەن و بــەتێك ئــالاّن و پێیــك حەپاســانەوە یەکــدی دەخنکێــنن و کــەفێکی ســپی بێئەندازە وەك بەفر کلۆگرمــت گرمــت لــە دەمــەوە دڕێــژن، دەڵێــی شــەپۆل نییــە، بەڵکــە هــەزاران گیانــەوەری دڕندەنــە. ترســێکی داڵــداخوڕیێن و هــاش و هۆشــێیکی گــوێ کاســکەر لــەناو ئاوەڕۆی تیژی ڕووبارەکە بەپەلە دەڕۆن و تۆپەڵ تۆپەڵ بەسەریەکدا کۆدەبنەوە.

بــەقتیقول ئەســپەکەی لــە دۆلآییــەکی تــەنگ و تاریــك لــە هــەورازی تاڤگەیــەکی گــەورەوە راگرت و دەستی کـردە بـە تەماشـاکردن وەك بلیٓـی ڕووبارەکـەی دەپیـوا تلغـار لـە هاوینانـدا پـڕ ئـاوترە. بـەلآم ئیٓسـتا لـە ئاخـە لیٓـوەی پـایزیش کـەمی نـەکردوەو بیٓهـوودە دەجۆشـاو دەخرۆشـا. هاژەی ئاو لیٓرەدا وەك ژێیی کـەمانیٓك قـایم بەسـترابیٓ. لیٓـژ دەبـۆوە کـەمیٓك لەسـەرتر ئـاو لـەژیٓر بەردییٓکی سـتوونی و مەزنـدا لـەژیٓرەوە دەتگـوت لوتیٓکـەو لەبـەرد تراشـراوە. لەگـەرووی بـەردین و ترسناك ئاوەکە دەرژاو کەمیٓك لە خـوارتر بـۆ ژیٓـر بـەردییٓکی دیکـە. کـە لـە ژیٓـرەوە تراشـرابوو و، کت و مـت بـە کـونیٓکی تاریـك و تنـۆك و بیٓکوتـایی دەچـوو و سـەروژیٓر دەبـووەوە. دەتگـوت کیٓویٓك کیٓویٓکی دیکە ئاو دەداو نەیدەتوانی تیٓر ئاوی بکا.

بـەقتیقول لەپیٓچـی ڕاسـتە ڕیٓیەکـە بـۆ شـویٓنیٓکی ڕاسـتتر چـوو، بۆنـاو دۆلاییـەکی بچـووك و کراوەترچـوو، ڕووبارەکـە نـەختیٓ پـانتربوو و تـەنکاوتر بـوو. بـەلآم لیٓرەشـدا خـەیاڵی لیٓژاییەکـەی لـە میٓشـك نەچـووبووەدەر مـرۆڤ لـە دیتنـی ئـەو شـەپۆلە سـاف و ڕاسـت و نـەرموو ڕەوانـەی پیٓکـدادەهاتن و پـەلیان لیٓکـدەکوتا دەتـوت لـەفڕینیٓکی بیٓکوتاییـدا لەشـویٓن خۆیانـدا وشـك بوونەتەوە و تووشی سەرەسوڕە دەهـات. بـەقتیقول بـیری کـردەوە:" پـرد لـە دیٓیەکـەی خوارەوەیـە بـەم جـۆرەش نـاتوانیٓ لـە ڕووبارێـدا.." لـەم کاتـە ئەسـپە کـەحیٓل لـەنکاو سـەری بلٓنـدکردو گوێیەکانی مووچ کردەوە هەستی ڕاگـرت بـەقتیقول سـەیریٓکی ئـەو شـویٓنەی کـرد کـە ئەسـپەکە تیٓیدەڕوانی یەکسـەر دلٓـی داخورپـا لەپشـت بەرزاییـەکی ڕوت و بیٓـدار و بـار، نزیکـەی لـە دووری پیٓـنج سـەد هـەنگاویٓك لـە ڕۆخـی ڕووبـار دوو سـوار هاتنـە دەرەوە، بـەلآم سـوارەی ئاسـایی نەبوون، پەستەك تەنیا بە لاشانی چەپیانەوە بوو.

دیارنـەبوو مانـدوبن ئەسـپەکانیان تیٓروتەسـەل بـوو. بـەقتیقول تەماشـاییٓکی دواوەی خـۆیکرد. لەسـەرەوەی بـەردیٓکی پانـدا چـوار سـواری دیکـەی دیت.واپیٓدەچـوو یـەکیٓکیان تفەنگی لەشان بوو.

ئیـدی بـەم شـیٓوە، گوایـا چـوار دەوریـان گرتـووە، ئـەو لـە کۆلآنـەییٓکی نـاو غەرەبـەردیٓك وەگیرهـاتووە تلغـاری یـالٓ سـپی و بـەرزە ئـاواز ڕیٓـی بـۆ چـۆلٓەوانی و شـویٓنە سـەختەکان بەبەقتیقول بڕی بوو.

بـۆ خۆشـاردنەوەی شـویٓنیٓك نـەبوو. بەنیٓوانیانـدا تیٓپـەڕی؟ نـەکراوەو نـاکریٓ؟ خـۆی تیٓناگەیەنن ناینـاسـنەوە. بـەپاریٓز وەرگـرتن نـەوەکو ناچـاربیٓ لـە چـنگیان ڕاکـا. بـە گوللـە ئیشـی دەبینن.

دەرفەتی بیرکرنەوەی نەمابوو. سـواران ئـەویان دیـت لـە ڕقـان گـێف ببوونـەوەو دەمیـان بـەش ببووەوە، کوتکەکانی دەستیان بـادەداو بـەتاو بـەرەو ئـەو دەهـاتن. سـێ سـوار لـە پێشـەوە شـەش هـەفتێك لـە دواوەیـانن. مـاوەی ژماردنیـانی نییـە فیکـەیێکی دووردوودرێـژ هـاژەی تلغـاری بـڕی. تـەنیا ئومێـدێك مـابوو.. بـەقتیقول بـەبێ بیرکردنـەوە تفەنگەکـەی لـە کـۆڵی قـایم کـرد. دەسـتێکی بەکیسـە چـەرمەپڕ لـە گوللـە ساچـمەکەی بەرپشـتی داهێنـا دەمانچـە شـەش خۆرەکـەی خسـتە نـاو باخەڵیـەوە. بەچاوشـوێنێکی تەنکاوەکـەی دیـاری کـرد کـە ئـارامترو تەنکاوتر دیاربوو. قامچیەکی لە ئەسپەکەیداو بەرەو ناو ڕووبارەکە لێیخوڕی.

ئەسـپە کـەحێل بـەرەو پێشـەوە چـوو، سـەری شـۆڕکردبووەوە وەك بڵێـی دەیویسـت ئـاو بخواتەوە. لەسەرەخۆ بۆ نـاو ئـاوە سـاردە بەخرۆشەکەچوو. ئـاو لـە لێواریـدا تـا ئـەژنۆی ئەسـپەکە دەهـات پاشـان چـووە ناوەنـدی ڕووبارەکـە لێـرەدا ئـاو گەیشـتە بـن سـکی تـەوژمی ئاوەکـە هەڵیگێرایەوەو خستیە سـەر لاکەلەکـەو لەگـەڵ خـۆی بـردی. لـەو کاتـەوە هـەموو شـتێك — ڕۆخ ڕووبـار، چـیاکان، ئاسمـان — لەبەرچـاوی بەقتیقولـدا وەك پەروانـەیێکی گـەورە زۆر گـەورەو ڕەش و سورو سەوز ڕاست و خـوارو خـێچ خـۆی دەنوانـد بـەهات و هـاوارەوە و کەوتـە نـاو گێژەنەکـەوە. بەقتیقول خۆی بە کەفەڵی ئەسپەکەوە نووساندبوو دوعای دەکرد:

- خوایـە هـاوار، بمپەڕێنـەوە ئەوبـەر، ڕۆحـی پیاوچـاکان و بـاب و بـاپیران لـە هانـام وەرن.. تـەوژمی سـەخت و بـەتین و ئـەوو ئەسـپەکەی دەخسـتنە ژێرئاوەکـەو دەیهێنانـە دەرەوەو لەگـەڵ خۆیدا دەیـبردن ئـاو وەك هـەزاران تـۆبزو کوتـك لـە گـەردەن تـا بنـی پێـی بـەقتیقولیان دەکوتـاو وردیـان دەکـرد. هـەڵیان دەداو لەسـەر ئەسـپەکەیان دەخزانـدەخوارێ. بـەقتیقول لەتەقـەلای خـۆ ڕزگارکردنـدا مانـدوو سـڕببوو خـۆی بـە ئەسـپەکەوە نووسـاندبوو و هەسـتی دەکـرد ئەسـپەکە لـەژێر پێیەکانیـدا هـەموو توانـاییێکی زۆرانبـازی لەگـەڵ مردنـدا دەکـاو ئاوەکـە ئـەوی بەبـەردی ژێر ڕووبارەکـەدا دەکـوتی و دەیپلیشـاندەوەو ئەسـپەکە لەگـەڵ تێکـڕای ئـەم ناخۆشـیانەدا بـەرگری دەکـرد. خـۆی نـاداتـە دەسـت و سـوارەکەی خـۆی دەربـاز دەکـا ئەگـەر ئەسـپە لـە توانـا بکـەوێ سوارە تێچوە!

ئایـا قـاچ و سـنگی سـەلامەتن؟ بـەری ڕاسـت و ڕۆخـی چـەپی ڕووبـار لـە کامەلایـە؟ نەیـدەتوانی لـە هـیچ شـتێك بگـا... دەمـی سـەوزو بەهەڵپـەی ئـاو لەبەرانبـەر بەقتیقولـدا کرایـەوەو بەناچـاری خـۆی لـەناو دەکوتـاو بـە باشـی دەیزانـی. کـە بـەرە و پـیری مـەرگ دەچـێ لـەناو دڵـی ئـەودا کـە دوا توانـا بـەکارهێنرابوو و بـەهیچ جۆرێـك ئومێـدی نـەبوو. تـەوژمی ئـاو

چاوچوقانێیك ئەسپەکەی تا سنگی لە ناو ئاو دەردەهێناو سەری دەخست و لە هیکەوە بەقتیقول بەردێکی زلی ڕەش و تەڕی کەوتە بەرچاو ئەم بیرەی بە مێشکدا ڕابورد:" ئەمە کۆتایی کارەکەیە!" ئەمە دوایی تەمەنمە... کەچی نەبەبەردەکە کەوتن و نەهورد هەڕا بوون. ئەسپەکەحێل بە جۆرێیکی موعجیزە ئاسا لە پاڵ بەردە ڕەشەکەدا گیرساوە. دەتگوت لەسەرپێیان وەستاوەو تەوژمی ئاوەکە لەگەڵ بەردەکەیدا جوت کردو پاڵی پێوەدەناو هەرخۆی ڕاگرتبوو. بەقتیقول بەخڕەخڕ تفی ڕۆدەکردو سەیری دەوروبەری خۆی دەکرد. ئەی خوای بەرەحمو میهرەبان ! دووسێ هەنگاو زیاتر بۆ ئەوبەری ئاوەکە نەماوە...

بەلاَم هەستیکرد. ئەسپەکەحێل خەریکە وردە وردە لەسەر بەردە لووسەکەدا دەخزێ.

ئاو دەیبرد! ئەسپە پفە و پڕمەی بوو، حەولە ڕۆحی بوو. ددانە زەردەکانی نیشاندەدان بە چاوی پڕ لە پریشکەوە دەیڕوانی، ئەو ڕۆژەیە کە پێی دەچن، ئاو لەسەر بەردەکە بیانباو نقومیان کا. بەقتیقول بەبێ ئەوەی ئاگای لە خۆی بێ هاواری کردو لەبیری نەبوو چی وت — ڕەنگە ماڵئاوایی کردبێ و ڕەنگە وتبێتی ببەخشە. لەسەر کەفەڵی ئەسپەکە وەستاو پاشان قاچێکی لەسەر سەری ئەسپەکە لە نێوان گوێیەکانی داناو خۆی هەڵدا و بە هەموو توانای بە گوڕێکی پڕ لە نائومێدی و دەست لە خۆشوشتن بەرەو کەنارەکە بازیدا... ئاو وەك گورز بەپێی کەوت و وای بەبیرداهات:" هەموو هەوڵ و کۆششەکانی بەباچوون!" لەخۆشبەختی خۆیدا شەپۆڵەکان ئەویان کەلاخست و بۆکەناری ئەو بەریانبرد. یەکەمین شت کە بەبیری خۆی هێناوە ئەسپەکەحیل بوو. بەقتیقول بەناڵەناڵ سەری بڵندکرد، بەلاَم لەناوتەمێیکی خوێناویدا. کەبەرچاوی گرتبوو شتێکی نەدیت.

کەوڵەکە و ڕانی ڕاستی هەڵقڵیشابوون، هەموو لەشی دەتگوت لەژێر چڕنۆکی دڕندەدا هەڵزڕابوو خوێنیان لێدەتکا، بەلاَم سەر و ئێسقانەکانی ساغ بوون. تفەنگ دەمانچە شەش خۆر و کیسە فیشەکەکەی بەسەلامەتی بۆدەرچووبوو.

بەقتیقول لەتاوژان و ئازار دەینالاَند و بەخشکە خشك بە کەنارەکە هەڵگەڕاو وەختێ تەمە خوێناوییەکە لەبەرچاوی ڕەویەوە وەك شێت چاوی لە تلغار بڕی. ئەگەر تاقەتی دەبوو لە داخ و خەمان دەستی بە گریان دەکرد دەتگوت بۆ گاڵتە قامچیەکەی لەناودەستدامابوو وادیاردەکەوێ، وای بەچارە نووسراوە لەسەر پشتی زین بمرێ. ئەسپەکەحێلی فەوتا دۆستەددان زەرد و چەتۆکەی بۆ شوێنێك چوو کە ناتوانرێ ئیسك و پرووسکی

کۆبکرێتـــەوە.... بـــەقتیقول بەهەژمـــەت و ددان کرۆژتنـــەوە ســـەیرێکی ئەوبـــەری رووبارەکـــەی کرد.

نزیکـەی پـانزە سـوارێك لەوبـەر لـە دووری ڕووبارەکـە بـەبێ ئـەوەی بـوێرن لـە ئاوەکـە نزیـك ببنـــەوە. لەسەرپشـــتی ئەســـپە سەرکەشـــەکانیانەوە بـــە نائـــارامی دانیشـــتبوون. چ ئەســـپ چ ســـوارەکان لـــەم دیمەنـــە وەحشـــەتناکەی کـــە بەچـــاوی خۆیـــان دیتیـــان حەپەســـابوون. شـــەیتان لـــە تلغاریداو لێی پەرییەوە!.

ئـــەو کـــات بـــەقتیقول دەســـتە خوێناوییەکـــەی بڵنـــدکردو لەســـەرەخۆ ڕایتەکانـــدو بەلرخەلرخێکەوە وتی:

- باشـــە، ئـــەی دەمـــو دوو شـــیرین و خـــۆش ڕەفتـــار، کـــەمێکم لێراوەســـتە.. ســـەبرێکم لێبگرە..

(٩)

بەقتیقول لە شـوێنێکی هـەزار بـە هـەزاری چـۆڵ و هـۆڵ و ئاووهـەوا ناخۆشـدا لەسـەر ملـەی چـیای کـاڕاش، کاڕاشـدا سـەرگەردان بـوو. شـەوان لـەناو دارسـتانی کـاژدا خـۆی حەشـاردەدا، لـەناو قۆرتـە بـەردێکی نێـو زەمەنـدە دڕکاویکانـدا ئـاگرێیکی کـەم گـڕ و بەچـڕ دووکـەڵی دەکـردەوە تـا ئـاو گـەرم بکـاو چـایەکی بـەتام و بـۆن خـۆش دێمبکـاو خـواردنییێکی سـووکەڵە ئامادەبکـا، بـەڵام لەگـەڵ گزنگـی ڕۆژ لـە چـیایەکەی دەدا. بـۆ ڕۆخ ڕێگاکـە دەهـات، کـە وەکـو داوییێکـی خۆڵەمێشـی لـە نێـوان گـردو زوورگـە چـۆڵ و دڵگیرەکانـدا پـێچ و لـوولی دەخـواردەوە بـــەقتیقول چـــەند شـــەو و ڕۆژان پێڵووەکـــانی لێـــك نـــەناو چـــاوە هەڵزەپـــەتاوەکانی لـــە ڕێگـــا وەرنـــەگێڕاو سمێڵـــە ڕەشـــەکانی دەجـــوی جارێـــك بـــۆ ســـەرڕێ دەهـــات و نزیـــك دەبـــۆەوەو دوور دەکەوتـــەوە ســـەیری دەورپشـــتی خـــۆی دەکـــردو دەتگـــوت لەشـــتێکی دەنـــوڕێ. جـــارییێکی دیکـــە لەســـەر ڕێیەکـــە دادەنیشـــت و دەســـتی لـــە ئـــەژنۆی وەردەهێنـــا، جارجـــاریش لەسەرســـك لـــەملاو ئـەولای ڕێیەکـەوە درێـژدەبوو و لـەناو بیرکردنـەوەی لێـڵ و تاریکـدا نـوقم دەبـوو و لـەژێر لێـوەوە مرەمرییێکـی دەکـرد و وەك باڵـداران چـاوییێکی دەنوقانـدو دەتگـوت تیلـە چـاویدەدا و بـەم حاڵـە بێپسانەوە تەماشای ڕێگای دەکرد.

دەتگـوت خۆڵـەمێش بەسـەر بەقتیقولـدا بـاریوە، ڕەنگـی خـوێن لەدەموچـاویدا نـەدەبینراو دەتگـوت شـیلەی ژیـانی تێدانـەماوە... دەسـتەکانی دەلـەرزین لـەنکاوێك دەجووڵانـەوە دەتگـوت

شـتێکی نادیـار لــه نێـوان پەنجـه خـوارو خێچـەکانیدا دەگوشـێ و دەیپلیشـێنیتەوە. هەناسـەدانی ڕێکوپێك نەبوو. کایەك لە قـوولآیی دڵێـەوە ئـاخی تـاڵی هەڵدەکێشـا. کایـەکی دیکـە بەلرخـەلرخ و مشەوەشـی دەکـۆخی بێهێـزی ئـازاری دەدا سمێڵـە درێژەکـەی کەبەسـەر لێـوە تامیسـکەدارو هەڵقرچـاوەکانیدا لــە حەژمــەتی تـادا شـۆڕببوونەوە. کایـەکی تـر بەباڵـەکانی شـابازیك دەچـوون لەسەر بەفر چڕنووکی لەلاشەی ڕێویەك نابێ.

ئـەو هـەر ڕۆژەی لــە نشـێوێکەوە بـۆ سـەر ئـەو ڕێگایـە دەهـات کـە بەملەکـەدا تێدەپـەڕێ تەماشـای ڕێگـای دەکـرد بـەرەو ئـەو کوێسـتانە دەگـەڕاوە کـە لـە دونـدی چـیای بـەرزو گـەردەن کەشـی (ئاسـی) دابـوو و لەبـەر ئـەوەی پـایز داهـاتبوو ڕەنـگ و شـێوەی کێوەکـە گۆڕابـوو و بـــەفرێکی ناوەخـــت پەڵەپەڵـــەی ســـپی تێکردبـــوو. بـــەقتیقول بەچـــاوە ســـووڕهەڵگەڕاوەکانییەوە سەیری چیای دەکرد و لەبەرشەوقی سپی بـەفر پێڵووەکـانی لێـك دەنـا، خـوا شـایەدە ئـەو شـتانەی پێی هەڵسابوو لـە حـەزو ئـارەزووی ئـەو نـەبوو. هـەروەها پێشـتریش حـەزی لـە بارمتـە هێنـان و ئەسپ دزین نەبوو. ئەویان ناچار کـرد بـەبێ دوو دڵـی بەهانـە هێنانـەوە دەسـتی لـە ملـی مـەرگ کردو خۆی لەئاوی تلغـاردا قیسـمەتی وابـوو سـەر لـە نـوێ بـاوەش بـۆ ژیـان بکاتـەوە. هـەروەها لەبەرئەوەی ئەو پیاڵـەی چارەنووسـی خـۆی تـابنی نەنۆشـیوە ئامـادەبوو لێـرە لـە ملـەی کـاراش-کاراش دا دوا تنۆکی بنۆشێ!

کاراش — کاراش لــە پێکداچـوونی سـێ زنجـیرە چـیا پێـك هـاتووە کـە قوللـەکانیان بەبـەردی ڕوت و قـوت داپۆشـراوە قەدیشـیان بەدارسـتانی کـاژ و سـنەوبەر پۆشـراوە. نـاوی سـێ زنجیرەکـە کاراشـــی ئەســـلی کاراشـــی ناوەنـــدو کاراشـــی خـــوارەوە... کێـــوەی ڕووت و ڕەش و ماتەمـــدار.. لێـڕەواری چـڕ و هەمیشـە تاریـك.. لێـرەدا ملـە پـڕ تـاتووك و زنـوێری ڕك و دژوار، لـە هـەموو لایەکـدا دەوری پیـاودەدا.. هاوینـان ڕەوەئەسـپ و مێگەلـە لەمـەڕ بەحیلـەحیل و باعـە بـاع، بەهەنگاوی ورد بـەدوایی یەکـدا وەك ڕووبـارێ لـەوێوە بـەرەو بـورگن و چـلکار بـەرەو و گیـاوگوڵ و لـەوەڕی تـەڕو بـری لەخشـتەبەری کوێسـتانان دەچـن ئێسـتا ئاخـەڵێوەی پـایز و لەبـەر دەرگـای بـاوبۆڕان و کرێـوە و زریـان و هەرەسـی بـەفرداین، ئەگـەر بەرێکـەوت پیادەیـەك بەملـەدا تێپـەڕێ ئەسپەکەی گورج دەکا سەیری چـوار دەوری دەکـاو ڕەنگـە تـەنیا ئـەو گورگانـە ببینـێ کـە بـەدوای مێگەلـەکان دەکـەون.. تـەنیا بـەقتیقول لێـرە نەدەڕۆیشـت دەیزانـی کـە چارەنووسـی لێرەدایـەو چـاوەڕێ بـوو و تەماشـای ڕێگـای دەکـرد.. کاراشـی ناوەڕاسـتی هەڵبـژاردبوو. بەهەرچـوار دەوری ملەدا گەڕاو سـەری بەهـەموو کـون و کەلەبـەرێکی داگـرت و وەك سـەگ کێوەکـەی بـۆن دەکـردو

وەك چۆن مەلا كتێب بە ئەزبەر دەزانن. هەموو چیایەكەی لەبەركردبوو، ئەو لەشوێنێك دەگەڕا، كە بتوانێ لەناكاو لێوەی هەڵتۆقی و بچێتەوە ناو قورگی خاكەوە.. ئەو شوێنێكی وای دیتەوە ڕێگا بە درێژایی نشێوی دۆڵێكی بەردەلآن كشابوو دەبوایە ڕێبوار بەنێو بازنەیەكی فراواندا تێپەڕی و لە دوورەوەش هەردەبینرا. ڕێگاكە لە نزیكی غەرەكەوە لەسەر تەلانەوە بەدرێژایی دیوارێكی ڕاست و ڕێك درێژ دەبۆوە تەنیا ئەگەر دوو كەسیش لێرە بگەیشتبانە یەك بە زەحمەت دەیانتوانی لێك ڕەتبن لەو لایەی بەرانبەر ڕێگا. لەوپەڕی گەڕەوە لەسەر پشتی تیژی چیا سێ درەختی بۆرەكان نشێوی سەر سوڕهێنەر دەستی پێدەكرد. بەردی سوورسوور، وەك خاڵ لێوەی دەنواندو هەر بزن دەیتوانی خۆی لەسەریان رابگرێ.

لە دامێنی ئەوێوە لێرەوار و دارستانی تاریك و چڕو زەمەند بوو كە پیادە و سواریش بەئاسانی دەیانتوانی خۆیان تێدا حەشاربدەن.

بەقتیقول لەگەڵ سپێدەی بەیانی بەرەو ملەی چیا دەهات و چەند سەعاتێك لەسەریەك دەستی بەتەنی زیوین و ڕەشە درەختەكاندا دەهێناو بەدەستە درشت و زبرەكانی دڵی دەدانەوەو دەستی بەسەردا دەهێنان.

بەپەژارەیی و بێئومێدیەوە سەیری ئەو جیهانەی دەكرد كە تێیدا دەژیا،تاریكییەكی بۆری ناشیرین دەم لە دەم زیاتر ئاسمانی پایزی دادەگرت هەوران مەندیلی سپی دوندە بەرزەكانیان دادەپۆشی تارمایی سێبەرێكی غەماوی باڵی بەسەرسیمای بەردەكانی چیادا دەهێنا تا سەر لەنیوەڕۆ لووتكەكان گرژبوونەوە. بڕۆ تێك ئاڵۆزاوەكانیان گرژدەكرد. دەتگوت ئەوانیش لەشتێ نارازی بوون. هەموو جێیەك بێدەنگی و خامۆشی گۆڕستانی پێوە دەبینرا لەبەر ڕۆشنایی شەفەق، كە لەژێر هەورە ڕەنگ ئاویەكاندا پرشنگی دەهاویشت ڕێگای بەرانبەر درەختە بۆرەكان وەك ئاوسابێ سوور دەچۆوەو خوێناوی دەهاتە بەرچاو لەسەر پشتی بەردەكانی ئەم لاو ئەولادا پەڵەی سوور بریقەیان دەداوە.

بەقتیقول لەبەرخۆیەوە وتی:

- ئێستاكە وایە، لێگەڕێ با هەروابێ... و سمێڵەكانی خۆی دەجوی..

هەندێ جار لە ڕۆژە خۆشەكان دەچووە سەر ملەكە تا پشوێك بداو هەناسەیەكی ئارام هەڵكێشی نەختێ باری قورسی پڕ لە ئازاری لەسەر دڵ لابەرێ لە دوورەوە. لە باشوور لەبەرتیشكی ڕۆژەكە جەنگەلی دار سەرو و كاژی كوێستان دەدیترا. لێرەوە جەنگەڵ هەر بە كەفەڵی ئەسپێكی بە گوڕو هێزی بۆر دەچوو. لەم جەنگەڵەدا، كە بۆنی سیرۆكەی كێوی

لێهەڵدەستا. بەقتیقول بەخۆی و ئەو ئەسپەی کە لە (بای) یەکانی پێشوی دزیبوو، خۆی حەشاردابوو لەو شوێنەی ئەوەندە برسی بوو بە بۆنی جەنگەڵەکە حاڵ و باڵی تێکچووبوو. ئەم رووداوە پێش ساڵێك تەواو روویدا هەمان ساڵی کە لەسەرەتادا زۆر ئاسان و ساڵی پڕ سانەوەی ئەو بوو، ساڵی پار بێکەم و زیاد دەهاتە بەرچاو لەلای دیکەدا زنجیرە چیای (نازار) سەری بۆ کەشکەشانی فەلەك بردبوو ملەی لەپاڵەخۆی نابوو لە هەناسەی بای ساردی دەپاراست سەرپشتەتیژە شین و بەڵەکەکەی وەك شادەماری دەستی جووتیارێکی رەنجدەر، کە لە ناو عەرەق رەشدا گەڕابێ، هەڵپفمابوو لەسەر چیای (نازار) یشدا دارکاژی سەد ساڵەی زەردو سووورباو وسنەوبەری سەوزو رەش پاڵیان بەیەك دابوو سەریان بۆ ئاسمان بردبوو، لەهەندێ شوێندا درەختەکان ریشەکێش ببوون و سەریان بۆ ئاسمان بردبوو، لە هەندێ شوێندا درەختەکان ریشەکێش ببوون و کەوتبوونە سەرزەوی، سەریان بەر قوللەی شاخ کەوتوەو لق و پۆپ قەدە ئەستورو رەگە پڕ لە گرێ گەورەکانیان، کە لە رمانی تات و غەرە بەردەکاندا شکاو و پارچە ببوون ئێسکە پەیکەری پاڵەوانێکی لەبەرچاو دروست دەکرد، کە لە رۆژگارێکی رابردووەوە رەش هەڵگەڕاوە، کەوتۆتە سەر زەوی دەرزێ و لەژێریەوە شتێك نارویێ.

بەڵام لەسەرەوە، لەهەورازی زنجیرە چیاو لەناو هەوراندا لوتکەی (ئۆژار) بەخۆی و بەفری تازە لەسەر کەتوی بە شەختەو بەستەڵەکی هەمیشە دەدرەوشاوە، سەری سپی و بەساڵاچووو کەبەنەفتانەی ئۆژار — سەرسەخت — ناونراوە.

ئۆژار شەوانە بەئاشکرا رووناکییەکی سپی لێوە هەڵدەستاو جاری وا هەبوو بەقتیقول وای بەبیردادەهات، کە ئۆژار بە سیما مەزنەشکۆ دارەکەی ئەوی بۆ ئێرە، بۆ ئەم بەرزاییە ترسناك بۆ ئەو شوێنەی کە هیچ بەزەییەکی تێدا نابینرێ و هەموو شتێك تێیدا سارد و دڵرەقە، رادەکێشێ و بۆ کن خۆی بۆناو باوەشی بانگی دەکا.

بەڵێ، ئەم سەر و لوتکە شەختەییە، لە هەوراز و هەورەکاندا بوو قسەی لەگەڵ بەقتیقولدا دەکرد، دەتگوت نییەتێکی هەبوو پەی بەوە دەبرد کە لەناو دڵی ئەم تەنیا و جێماوە، لەژیان لەناوچەو شوێنی خۆشەویستی خۆی — لە ژیانی سەرخاك و زەوی باب و باپیری خۆی بێ ئومێدبووە. چ دەردێکی پەنهانە رۆژێیکی گەرم بوو هەوا راوەستابوو.

بەقتیقول لەسەر ملە وەستاوەو بێدەنگ لەگەڵ ئۆژاری سەرسپی قسەی دەکرد، لەناکاو شتێك ناچاری کرد سەری خۆی بسوورێنێ بەپارێزوەرگرتن لەژێر بەردێك دانیشت بەمشەوشی

تەماشـای دەوروبـەری خـۆی کـرد... و لـە دووورەوە لـەژێر تەلانـە غـەم ئـەنگێزەکانی کاراشـی ناوەڕاستدا چەند سوارێکی لەناو ڕێگادادیت. کە وەك خاڵێکی گەورە لە جوولەدابوون.

ئـەوان لەبـەری چـیای (ئاسـایی) یـەوە دەهـاتن و وردە وردە دەچـوونە بـەر سـێبەری ڕەش و تاریکی دۆڵەکەوە و دەتگوت لە تاریکیەکەدا نقووم بوون.

بـەقتیقول نرکەیـەکی لەسـەرەخۆی کـردو لەسـەر بەردەلانەکـە بەتەقـە تـەق و شـرقە شـرقەوە بەرەو سێ درەختە بۆرەکە جماو ڕایکـرد و بەهەناسـە برکـێ و سـەراپا گیـانی شـەلاڵی نـاو ئارەقـەی سـاردەوە لەبۆسـە دانیشـت. لەپشـت دارە بـۆر سـەوزەکان درێـژبوو. دەم و دەسـت سـەیری ئـوژاری کرد کە کەللە سپی و سەرسام کەرو جەسـورە پـڕ لـە هـەزاران چـاوەکەی کـە ئـاورینگی ئەهریمـەنی یـان لێـدەباری. چـاویان لێـی بریبـوو یەکسـەر سـەیری روخسـاری ئـەویان دەکـرد و پیرۆزبـایی سەرکەوتنیان لێدەکرد.

بەقتیقول دەستی لەسەر دڵـی خـۆی دانـا دڵـی لەسـنگ جیـادەبۆوە.. دەتگـوت دۆڵ و زوڕنـای لەبن گوێـدا لێـدەدەن بـەقتیقول پێڵووەکـانی هـەڵگلۆفی و تەماشـایێکی بێشـەکانی نـازاری کـرد. وای هاتـە بەرچـاوان کـە سـنەوبەرەکان لـە جێـی خۆیانـدا هەڵکەنـدراون و وەك لەشـکرێکی بـێ ئەژمار، هەڵمەت بۆ گرتنی دوا قەلا دەبەن. ڕێز ڕێـز بـە چـیا پشـت کورەکـە هەڵدەگـەڕان... بـەلام دوای دەقـەیێك دیمـەنێکی دیکـە هاتـە بەرچـاو لـەوێ لەتۆقـەلانی چـیادا، لەشـکری نییـە... کاژوسـنەوبەرەکان وەك ئادەمیـان دەسـتیان درێـژکردوەو بـە ئاسمانـدا هەڵچـوون و لـەو کـارەی ئـەو دەیویست ئەنجامی بدا بەپەلە هەڵدەهاتن.

بەقتیقول دەستێیکی بەچاوە ئاوسـاوەکانیدا هێنـا. لەسـەر سـینگ خـۆی لەگـەڵ زەویـدا جـوت کـرد. تـا دڵـی خـۆی هێوربکاتـەوە. دەموچـاوە بەدەسـت ژان و دەردەسـەری هـەڵبزڕکاوو گـرژە ناشـرین و ئارەقاویەکـەی بەزەویـەوە نوسـاند، زەوی خـامۆش بـوو تەقەتـەقی سمـی ئەسـپان لـە دوورەوە دەنگی دەهات.

بـەقتیقول بەقورسـی، وەك نـەخۆش و بیمـاران، سـەری خـۆی بـەرزکردەوە. ئـاو دڕە قـووڵ و چاڵەکانی کەسێلاودڕی بوونی ڕێکوڕاست لـەژێر سـێ درەختەکـەوە بـۆ خـوارەوە دەهـاتن ئـەوان بـە چین لۆچەکان. لـەو هێڵـە تـەڕو خۆڵاویانـە دەچـوون کـە بـە شـوێنە ئارەقـاوی و فرمێسـکاویەکانی دەم وچاویەوە نووسابوون. نا لـەم ڕێگایـەدا نـاتوانن لمووزیـان لێـك گیرنەکـەن! بـەقتیقول ددانـەکانی وا کرۆشت هەستی بە ئێش و ژان کرد. ئەو لەسەرەخۆ، دەتگوت دوعای دەخوێند، وتی:

- لێگەڕێ هەرچی دەبێ بابێ، لولەی تفەنگەکەی لەژێر هەنگڵی ڕاستی خۆی دەرهێنا.

لەناو تەمێکی ئاوی ڕەنگدا سوارەکان نزیکەی پانزدەیان لەسەر کەوانەی باریکی ڕێگا بەدیارکەوتن. دەتگوت لەپشت پەردەیەکی ئاوریشمی تەنگدا بەدیاردەکەوتن. ئەمانە نەشوانن نە ڕاسپاردەن. پیاوی ماقۆن زۆربەیان سواری ئەسپی وێرغەبوون ئەسپەکان هەموویان بژاردەو ڕەنگ سپاتن زین و قایش و قروشی گرانبەهایان پێوەیەو زیوکاریەکانیان لە دوورەوە دەبریسکێنەوە. پیاو ماقوڵەکان بێپەلە ساڵدانە ساڵدانە داژۆن. ئەوانەی نەختێ قەڵەون لەناوەڕاستدا. ئەوانەی کەوا لاوازن لە پ شتەوە و پێشەوەیاندا ڕێیان دەکرد. ژن و ژار وەك ڕۆژانی جەژنی گەورە خۆیان ئاڕایشت داوەو سەراپایان ڕازاندبووەوە.

شاڵی ڕەنگ بەریشوەو گوڵینگەی داو گەورەوە. دامەنی کراسی ئاوریشمی لەسەر زەوی و تاشەبەردە ڕەشەکان دەخشێ. پیاویان دەحەپاساند هەموو خۆشحاڵن. سەر و دڵ ئاسوودە. هاتوونەتە جۆش دەنگی گەورە و قاقای گورجی پێکەنینی پڕ لەرە و تریقە و ئاواز لەگەلیەکە دەگەیشتە گوێ.

لەوشوێنەی کەوا ڕێگا پانتر دوو دوو سێ سێ لە ڕێزێیك دا دەڕۆ و لەو شوێنانەی کە ڕێگا تەنگە بەردەبێ یەك یەك لە دوای یەکتردا دەڕۆن. بانگی یەك دەکەن، بەدەم قسەوە ئاوڕ دەدەنەوە. بەقاقای بەرز پێدەکەنن و لەسەر زین دەچەمێنەوە. دەستەیێکی شادو کامەرانی خانەدانان.گریوونەتەوە.

بەقتقیول پێڵووەکانی تەنگ کردبووەوە سێرەی گرتبوو لێوەکانی بەددان گرتبوو لە نێوان سوارەکاندا چاوی لە کەسێك دەگێڕا. هەر کە ئەوی دیت و ناسیەوە لەسەرخۆ ناڵاندیەوە! ئەمەیان خۆیەتی، وەکو خۆی قەڵەو و بەفیز و بەکەیفە نێو چەوانی گەش و نورانییە و سواری ئەسپێکەو لەبەرچاوی بەقتیقولدا غەریب نییە. ڕەنگی زەردێکی سورباوە کەحێلە یاڵ و کلك و پاژنەی سپییە. هەموو لەشی ئەسپەکەی لەناو قەڵەویدایە دەبریقێتەوە. مووی وەك ئاگر دەتریسکێتەوە. وەك زێڕی خولاسە دەبریقێتەوە. کاتی خۆی بەقتیقول سواری ئەم ئەسپە دەبوو و پێش سوارەکان دەکەوت و بۆ بارمتەو هەڵمەتی دەبردن....ئۆە، عەجەب، ئەسپێکی بەغارە، ئۆهـ، عەجەب سوارێکەوە!

ژنان بەدوایەوەن و بەردەوام لەو نزیك تردەبنەوە، سوحبەت و دەستبازی دەکەن بە پێکەنینی دەینن و خۆیشیان بەعیشوە پێدەکەنن، وادیارە زۆر خۆشحاڵن، لەرزێکی لەنکاو چرنوکێکی ساردو نادیار سەراپای بەقتیقولی داگرت. لوولەی تفەنگ جوولاً لەسەر سێرەلاچوو. نەدەلوا سێرە داگرێ.

ئەو کاتە بەقتیقول دووبارە تەماشای ئوراژی کردەوە.. و دەم و دەست لەرزەکەی نەما... سەری سپی. مەندیلی هەورانی لەسەر فرێداوەو هەر لە تەوقی سەری تا ناوشانەکانی بەمەزنی و شکۆ. دەدرەوشاوە.. بەقتیقول لەم دەروشانەوەیەدا، هێز و دەسەلاتی ئاسمانی دیت بێ چەند و چوون، هەر لەوێ لە لوتکەی شاخ ئێستا بایێکی ساردی موساوی شێتانە گڤەی دێ و هەر لە خورە و هاژەی ئاوی تلغاز دەچێ پیاو بەناوەندی زەویدا دەکێشێ بەقتیقول دەتگوت هاوئاهەنگ لەگەڵ ئەو بایە خرۆشا و کۆنە تفەنگە قورسەکەی گوشی.

خەڵکە شادو خەندان و سەرمەستەکە لەسەر ڕێگا تەسگەکە. لەسەر ڕۆخی زیوین و لەژێر دیوارە بەردینە ڕەشەکە بلاوبونەوە لە نزیکی یەکەوە ڕێك و ڕاست بەرانبەر تەلانەکە چەند بنکە مێوییێکی فەرەنگی ڕوابووو لق و پۆپیان بەسەر زنوێردا شۆر ببوەوە.دەرۆیشتن.

دەنکی هێشوە ترێیە گەییوو پڕ ئاوەکانی وەك بەردی کاراش، کاراش ڕەش بوو. وەختێ سوارەکان لەبنەدارەکان نزیك دەبوونەوە یەك لە دوای یەکدا لەسەر پشتی زینەوە دادەهاتنەوەو دەنگە ترێ ڕەشەکانیان لێدەکردەوە.

تەنیا ئەوەی سواری ئەسپە کەحێلە ببوو دەستی درێژنەکرد بەلاّم کاتێ کە بەفیزو هەواو لەخۆ باییەوە بەبەردەمی دار مێوەکاندا تێدەپەڕی ئیدی بەرێك و جوانی هاتە بەرانبەر سێرەی تفەنگ.

بەقتیقول چاوەڕێ بوو، تا بای قیت و قۆز ڕوو لە وبکا. ئەسپەکان نالّیان لەبەردان دەکوتاو تەقە تەقیان ئەم ناوەی پڕ کردبووو بەردەوام نزیکتر دەبوونەوە سەرەنجام ڕێڕەوی ڕێگایەکە وەرچەرخایەوەو بەرەو سێ دارە بۆرە سەوز باوەکە هاتەوە پێیەکانی ئەسپە ڕەش بۆر لە کاتی ڕۆیشتیندا بەبەرچاوەکانی بەقتیقولدا تێپەڕین، پاش ئەمە ئەسپە کەوێت بەدیارکەوت. ئەسپە ڕەسەن وبە غارەکە هەنگاوی هێمنانەی دەناو سەرە زێرباوەکەی بەرزکردبووەوەو دەستەکانی پێشەوەی بەشکۆو نەرمییەکی لەوەسب نەهاتوو بۆ پێشەوە دەبردن. بەقتیقول لە دواوەی (بای) یەوە هەندامی چکۆلانەی ژنێکی جوان و شۆخی دیت. کە لەناو شالّدا پێچرابوو هەلّبەتە ئەم ژنە کالیی کچی بنەمالّەی دووساییەکان و ژنی دووەمی ژاراسبای بوو. کە لە وەختی گێرمە و کێشەی هەلّبژاردندا خوازبینێ کردبوو مێردی خۆشبەختی بۆ دێیەکەی خۆیان بۆ باوەخوندی دەبردەوە.

بەقتیقول بەخۆی وت:" ڕاوەستە! سەبر بگرە..." ئێستا دوور نییە بە گوللەیەك دوو کەس بپێکێ و ئیشیان ببینێ لێگەڕێ با سوارە بۆ پێشتربێ سەرەنجام بەقتیقول نەرم و زەریف

گوللەی ڕاکێشا بەرتفەنگ بای بە ڕووخۆشی و لە خۆباییەوە دەستی بە ڕیشە نەرمەکەی دادەهێناو لە نێوان هەردوو گوێی ئەسپەکەوە سەیری پێشەوەی دەکرد. لە هەمان کاتدا لەسەر کەوڵەکەی بەری، کە لە کەوڵە ڕێوی و ماهوتی سورمەیی دروست کرابوو. لەسەر ئەو شوێنەی کە بەقتیقول نیشانەی لێداگرتبوو. کونێکی هەڵزڕاو پەیدابوو دووکەڵێکی تەنگ و ئاوی ڕەنگی لێ بەرزبووەوە. ئەسپەکە هەستا سەر چەپۆکان و سوارەکە لەسەر زینە زیو کارەکە کەوتە خوارەوەو لچکە کەوڵەکەی بەری وەك باڵ لێك کردەوە. بەقتیقول لەگەڵ ئەوەشدا کە دەیدیت چۆن لەسەر زینەوە بۆ سەر زەوی خلۆردەبێتەوە و گەوز دەدا، لە خۆرا لە شوێنی خۆی ڕاست بووەوەوە هاوڕێیانی ژاراسبای بەگێژ و وڕی بەزەحمەت جڵەوی ئەسپە ترساوەکانیان بۆ ڕادەگیراو تەماشایان دەکرد.

بەقتیقول لە نشێوە ترسناکەکەی پشت درەختەکان — کە هەر لەزیبکەی سوور دەچوون، سەرەو خوار بووەوە. وەك بزن بازی دەهاویشت لە دواوەشدا بەقیژ و هۆری (کالیش) خانی دەبیست:

- ئوی ئوی !... بەقتیقول!

بەقتیقول ڕاپەڕی، بەقونە خشکە بەبێ ئاوڕدانەوە بەرەو بێشەکە ڕایکرد.

بەرەبەری پاش نیوەڕۆ بەقتیقول بەتەواوی لە کاراش کاراش، دوورکەوتبووەوە بەڵام هێشتاش دڵی هەر لە خورپەو تەپەتەپدا بوو. وەك چۆن لەوێ لەپشت سێ دارەکە تەپە تەپی دەکرد. هەڵچوونە پرسەرسامیەکەی نەدەنیشتەوە.

هەرچەندە هەوا سارد نەبوو. ئەو سەر لە نوێ دانەچۆقە و لەرزی گرتەوە لە لێلایی ئێوارەدا تووشی راوچیەکی نەناسیاو هات، راوچیەکە لەشی حەیوانە کێویەکی لەسەر زین دانابوو و بەقتیقول دەنگی داو رایگرت. سەیری نێچیرەکەی کردو بە گرژینەوەیەکی گاڵتەوە وتی:

- ئیمڕۆ منیش بە گوللە بزنە کێویەکەم پێکا....

(١٠)

بـەقتیقول لـە زیندانـە زینـدووە، هەناسـەدەدا، دەڕوا، قسـەدەکا، بـەلاَم ئـەوەمان لاروون نییـە چۆن بە زیندوویی ماوە، چۆن گیانی لەلەشداماوە.

دوای تەقەکـەی – کـاراش – کـاراش خـزم وخۆپیشـانی ژاراسـبای هـەموو تایەفـەی ژانیسـیان راپەڕانـد. لێپرسـراو سـەرۆکانی شـار ئەفسـەرو جندرمەیـەکی زۆریـان بـۆ کۆمـەگی ئەوان نارد. بـەلاَم بـەقتیقول نەیوویسـت جگـە لـە خـاکی بـاب و بـاپیرانی لـەو شـوێنەی لێـی لـە دایـك ببـوو بـۆ شـوێنێکی دیکـە هـەڵبێ، تـاپێی نەنایـە نـاو ولایەتـەکانی هاوسێشـەوە و دەستگیریان کرد.

تـیرەی ژانـیش هێرشـیان بـردە سـەر ئـەو ناوچـەیەی کـە بـەرە بـابی سـاری هـەژار لێـی نیشـتەجێ بـوون، تـەنیا خـاك و خۆڵەمێشـیان لێ بـەجێ هێشـت. هـەموو بـەرەبابی سـاری لـە بیسـت خێـزان پێـك دەهـات... ژانیسـەکان تێکـڕای دارو نـەداری ناچـیزی ساریەکانیان بـەتالاَن بـرد تـاوەکو دەسـتیان لــە کۆنــەو کەچــە جــل و لبادەپیســی و نجرونجـرو دووکەلاَویــەکانیش نەپاراست. خەڵکە بێنەوایەکـەیان روت رەجـاڵ کـرد. لـە سـاکە گـۆڕێکی ڕوت و قـوت بـە منـداڵ و ژن و پیرو کەنەفەتیانەوە لـە ئاوەدانییـەکا نـی چلکارو بورگنـدا دەریـان کـردن، هـەروەها قتشـە و منداڵەکانیشیان ئاوارەو سەرگەردان کرد.

بەقتیقول چاوەڕێی دادگای نوێ، دام ودەزگای دادوەرەکان و دادنامەی روسەکان بوو.

قتشـە لـە مـاڵی (بـای) ێکـی دەوڵەمەنـدی شارسـتان کارەکـەری دەکـردو هەڵبەتـە لەگـەڵ منداڵەکانیدا بەبرسیەتی رایان دەبوارد خواردنی خۆی دەکردە چوار بەش.

بەقتیقول لە هـەولێکی لـەباردا دەسـتەو دامـەنی لێپرسـراوی زینـدان بـوو پـاش چـەند ڕۆژێـك دەرگـای زینـدان کرایـەوەو لـەژێر نـاوان و دالاَنـی تاریـك و ئەشـکەوت و ئاسـای زینـدان سـییەت هاتە ژوورەوە. کورێژگە لەزیندان ماوە.

سـیەت کورێژگەیـەکی گوێڕایـەڵ و بـەخام و بـێ دەنـگ بـوو. کەوتـە بـەردڵی هـەموو زیندانییەکانـەوە بـە قـەوزاق و رووسـەوە زۆربـەی زیندانییـەکان بەشـێك لـە تـەعین و خـواردنی خۆیان دەدایە وەختێ بەقتیقول ئەم دیمەنەی دەدیت دڵی لە دەردو ژاندا دەگوشرا.

ئافاناسـی فـدوتۆیچ، لەسـەر سـەکۆیەکەی تەنیشـت بـەقتیقول دەنووسـت و هاوسـێی ئـەوەبوو لـە پـارەی خـۆی کاغـەزی ڕەنگـاو ڕەنـگ خەتـداری کـڕی و کتێبـی پەیـداکرد وەك مـەلا ژونـس

سـیەتی فێـرە خوێنـدن و نووسـین دەکـرد. بـەقتیقول بەچـاوێکی پـڕ سـوپاس و ڕێزلێنانـەوە لـەم کارەی دەڕوانی.

سـیەت خـراپ دەنووسـت، لـە خـەودا بـەهات و هـاوار قسـەی دەکـردو بەچـاوی پـڕ لـە فرمێسکەوە لە خەودا ڕادەچەنی:

نیوە شەوان ڕادەپەڕی و بەقیـژو هـۆڕ قسـەی حەلـەق و بەلـەقی لەگـەڵ خۆیـدا دەکـردو بەسـەر گەشتەیی و چاوی خـەواڵو و سـەیری تریفـەی مـانگی پشـت پەنجـەرە ئاسـنینەکەی دەکـرد، لـەناو دەریای خەیاڵیدا پەنجـەرەی چـادرەکەیانی دەهاتـە بەرچـاوان... جـاری وا هـەبوو بـۆ مـاوەی چـەند ڕۆژێـك بـەکرِی دادەنیشـت و نـانی زینـدانی دەخـواردو فرمێسـکە خـرو گەشـەکانی وەك مـرواری لە چاوەکانییەوە دەڕژانە خوارەوە.

ئـەو کاتـەی دایکـی سـیەت بیسـتی مێردەکـەی گـیراوەو بـۆ هـەواری والیـان بـردوە بەشـین و گریانەوە بە کوڕەکەی وت:

– ئـایی، کـورە بەدبەختەکـەم دەیکـوژن، دەیکـوژن سـیەت وەك باشـوکە بـۆ ئـەوێ رایکـردو بـە چـاوەکانی خـۆی دیتـی کـە پیـاوانی والی چـۆن بـێ بـەزەیی و دڕندانـە لـە بـاوکی دەدەن.

ئێسـتا کوڕێژگـە لـەناو چـوار دیـواری ڕەشـی زیندانـدا هـەر هـەمان کوتـەك، قامچـی مستەکۆلە، چەکمەو شەقی دەدیت.

بەقتیقول هیچ نەوازشێکی کوڕەکـەی نـەدەکرد. هـەر نـاوە ناوەیـەك نـەبێ کـە سـیەت لەخـەو هاوار هاوارو ناڵەناڵی دەکردو لە خەو بێداردەبووەوەو هێوری دەکردەوە...

بـەڵام جارێکیـان، بـەیانی زوو، کـە هێشـتا ئـەوانی دیکـە لـە خـەودابوون بـەڵام سـیەت لـە خەو هەڵسابوو، لەسەر سەکۆکان دەهات و دەچوو، باوکی بانگی کرد.

– سیەت گیان... کوڕەکەم جگەر گۆشەکەم وەرە لای من...

کوڕەکـەی لـە ئـامێزگرت و دەمولـوتی بـە گۆنـا فرمێسـکاویەکانییەوەنا.. دەتگـوت بـۆنی دەکا.. مـن زۆرم بیرکـردەوە، ماوەیـەکی درێـژ بـیرم کـردەوەو ئـەوەی بـەبیرم داهـات ئێسـتا بـۆتی دەگێڕمـەوە. کـوڕی ئـەزیزم. جگـەر گۆشـەکەم تـۆ کـە کـوڕە گـەورەمی تکـات لێدەکـەم سـەرت لەسەر ئـەم کاغـەزە ڕەنگـاو ڕەنگـە هەڵمـەگرە. تـەنیا ئـەم کاغەزەیـە، وات لێـدەکا ببیتـە پیـاو! خۆ دەبینی چی بەسەر مندا هات، هـۆی تێکـڕای ئەمانـە ئەوەیـە کـە مـن لـە خوێنـدن و زانسـت و زانیاری بێبەشم.

سیەت بە ژاوە ژاو و تووڕەییەوە وتی:

- تۆ بێگوناهی... ئەوان خۆیان... خۆیان... تۆیان... هەموو شتێك دەزانم.

- هـەموو شـتێك نـازانی، جگـەر گۆشـەکەم هـەموو شـتێك نـازانی ئەگـەر بخـوێنی لـوتی (بای) و دادوەران دەشکێنی و ئەوەی لەگەڵ منیان کرد ناوێرن لەگەڵ تۆی بکەن..

چـاوەکانت دەکرێتـەوە. تـۆش چـاوی خـەڵکی دەکەیتـەوە. ئـەم کـارە لـە دەسـت مـن نایـە. بەڵام تۆ دەتوانی دەبـێ تـۆ بتـوانی ! هـەموو هێـزو توانـات لەسـەر ئـەم کاغـەزە خـەرج بکـەی.. لەمـە زیـاتر قسـەیەکی دیکـەم نییـە بـۆتی بکـەم نـەهۆش و نـەفامم هەیـەو نەزانیاریـەکم هەیـە بیدەمـــە تـــۆ فرمێســـك بەســـەر ڕوومەتـــە خۆڵەمێشـــیەکانی بەقتیقولـــدا هاتنـــە خـــوارەوە. فرمێسکەکانی سڕیەوەو سیەتی لە خۆی دوورکردەوە:

- ئێستا بەلای کاغەزەکانتدا بچۆ.

لـەدوای ئـەم گفتوگۆیـە ئیـدی سـیەت بـبڕای بـبڕای لەخـەو ڕانەچـەنی و نـەدەگریاو هـاواری نەدەکرد.

ئافاناسـی خـدۆ تـۆویچ جگـە لـەو شـتانە پیـاوێکی زینـدووبوو هـەرگیز غـەمگین و پـەژمردە نـەدەبوو، ئـەو هـەموو ڕۆژێـك دەسـتی سـیەتی دەگـرت و بـۆ پیاسـەکردن لەگـەڵ خۆیـدا بـۆ حەوشـەی زینـدانی دەبـرد. حەوشـەکە بـەپووش و گیـاو گـوڵی سـیس و ژاکـاو داپۆشـرابوو لـەوی پێشبڕکێی غاردانەی لەگەڵدا دەکرد.

سیەت بەرەزامەندی خـۆی بـە هاوکـاری و کۆمـەکی ئـەو بـۆ بـاوکی هـەموو بەساڵاچـووەکان ئـاوی گـەرم دەکـرد. بـاوکی زۆر حـەزی لـە چـاپی دەکـرد جارێکیـان ئـەم زیندانییـە رووسـە بـە چاوی پڕ لە فرمێسکەوە سەیرێکی کردو لە کوڕێژگەی پرسی.

- سـیەت گیـان بۆچـی دامـاوی بـیر لـە چـی دەکەیتـەوە؟ ئـەوە بـەهارە.. دیـارە دڵـت بـۆ دەشت و دەر بۆلادێ تەنگ بووە؟ دەتەوێ ئازاد بێت؟

کوڕە بەهێمنی سەری بادا:

- نا، مامە ئافانسی.. حەزناکەم..

- درۆدەکەی ! وانییە چییە.!.

- ئێرە باشـترە، مامـە ئافاناسـی.. بـۆمن وا باشـترە لێـرەبم.. بـەقتیقول رووی لـە دیـوارە درێژەکە کـردووەو سمێڵـە قاوەییـەکانی دەجـوی و قـوڕگی خـۆ هەڵدەپشـافت و بـیری لـە کوڕەکـەی دەکردەوە.

– "بچکۆڵەکەم... بیلبیلە تیژبینەکەم..."

ئافاناس... فدوتۆیچ کورێژگەی گرت و لە باوەشی خۆی تا سیەت هیچ خۆی لە باوەشی رانەبچکراند.

– برایان، گوێتان لێیە چی دەڵێت؟ ئاه سیەت گیان، سیەت گیان!... قەسەم بەخوا تۆ منت کوشت.. دەزانن شتێکی چەند سەیرە؟ لەگەڵ ئەمەشدا ئەم قسانەی لە کتێبان نەخوێندووە ! ئافاناسی ئەوی هەر لە باوەشدا بوو بەناو ژووری زیندانەکەدا کەوتە هات و چۆو پیاسە کردن. ئەوان شەوورۆژ بەم شێوەیە دەژیان.

کورە هێمن، کۆشش کەرو بەفام و ڕووخۆش، لاپەڕەیەکی زۆری نووسیەوە. مامە ئافاناسی فێری دەکرد بخوێنێ و بنووسێ و پێکەنێ. ئەوەی باوکی لە ژیاندا نەیدیت — پرتەوی ژیانی ئایندە ببینێ.

بەلاّم بەقتیقول چاوەڕێ بوو، ژانی چاوەڕوانی دادگاو (کاری قورس) ی دەکێشا.